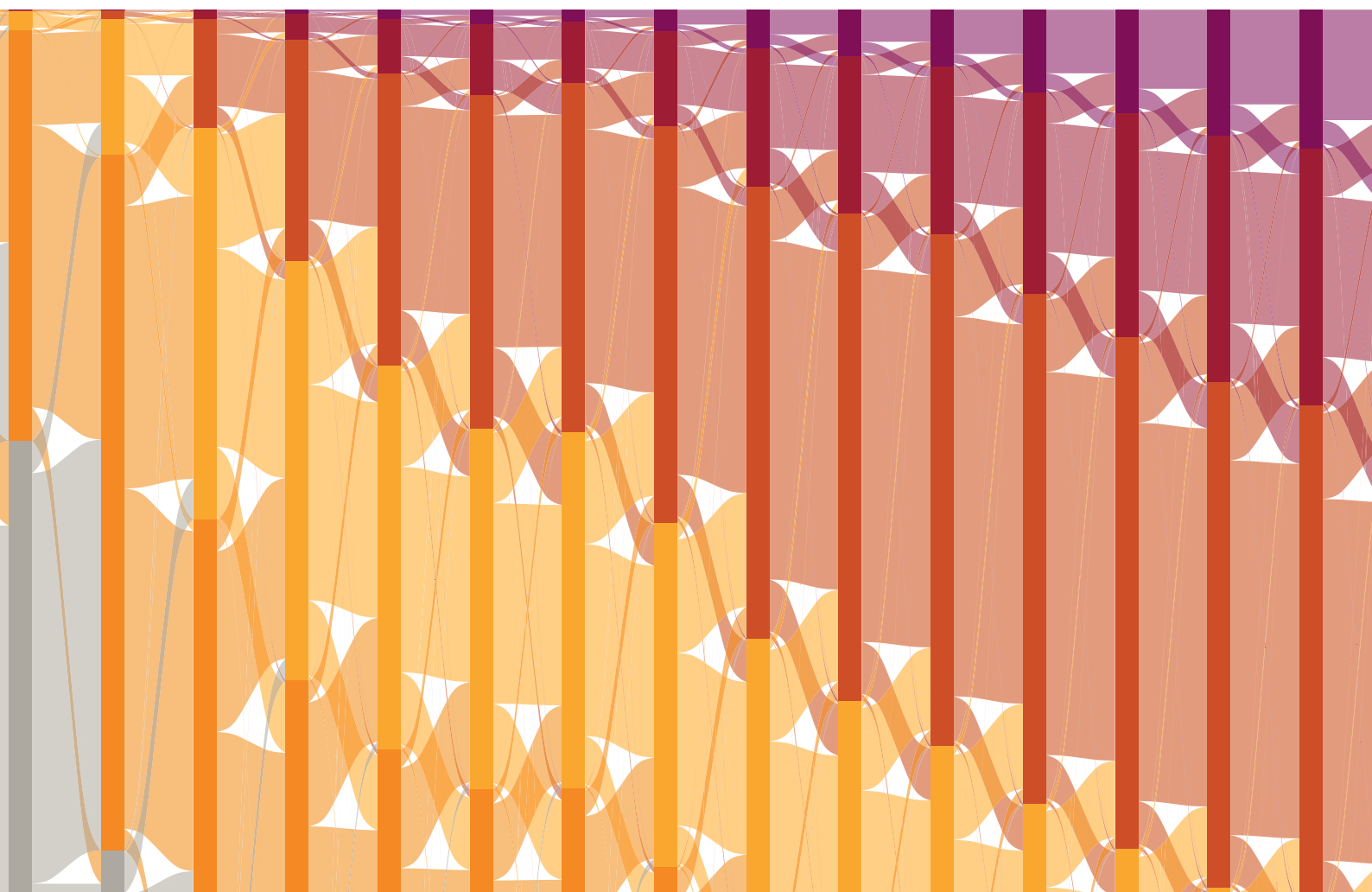

ORANGE RAPPORT 2020

Pensionssystemets årsredovisning

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Orange rapport 2020

Vad är Orange rapport?

Orange rapport 2020 beskriver den *allmänna* inkomstgrundade pensionens finansiella ställning vid utgången av 2020, utvecklingen under 2020 samt tre scenarier för framtiden. För att sätta det allmänna inkomstgrundande systemet i sitt sammanhang relateras det nedan till information om bland annat tjänstepensioner och privata pensioner. För dessa försäkringar finns det dock än så länge endast uppgifter till och med 2019, därför avser beloppen nedan 2019. Med privat pension avses enbart uppgifter om avdragsgillt pensionssparande.

Totalt beräknas de årliga inbetalningarna till allmän pension, tjänstepension och privat pension uppgå till 549 miljarder kronor, varav den allmänna pensionens 334 miljarder kronor utgör 61 procent. Lönesumman i Sverige uppgick till ungefär 1 940 miljarder kronor 2019 (inklusive egenföretagarnas förvärvsinkomster). Det innebär att vi i Sverige avsatte ett belopp som motsvarar 28 procent av våra löner till olika pensioner.

Det fonderade kapitalet i den allmänna pensionen uppgick till 3 152 miljarder kronor den 31 december 2019. Det motsvarar ungefär 46 procent av det totala fonderade pensionskapitalet i Sverige vid samma tidpunkt. Pensionsmyndigheten betalade ut 326 miljarder kronor i inkomst- och premiepension under 2019. Det motsvarar 67 procent av det totalt utbetalade pensionsbeloppet samma år.

Orange rapport handlar alltså om betydligt mer än hälften av Sveriges pensionsverksamhet avseende in- och utbetalningar. Att det rör sig om en lägre andel vad gäller fonderat kapital beror på att inkomstpensionen är ett fördelningssystem med buffertfond, och inte ett fullt fonderat pensionssystem.

Utöver inkomst- och premiepensionen betalade Pensionsmyndigheten under 2019 ut garantipension med 13 miljarder kronor. Andra pensionsrelaterade förmåner som myndigheten betalade ut under året till äldre personer är inkomstgrundad änkepension med 10 miljarder kronor, bostadstillägg med 9 miljarder kronor och äldre försörjningsstöd med 1 miljard kronor. Dessa fyra förmåner finansieras från statsbudgeten och ingår inte i redovisningen i Orange rapport.

Ett stabilt pensionssystem trots pandemins effekter

I mars 2020 klassade WHO Covid-19 som en pandemi. Under februari-mars föll världens börser snabbt och kraftigt, men återhämtade sig under senare delen av året. Coronakrisen slår fortfarande hårt mot stora delar av samhället. I Sverige har arbetslösheten stigit och sysselsättningen minskat. Följdverkningarna på samhällsekonomin och våra framtida pensioner är svåra att förutse eftersom de påverkas av olika faktorer som exempelvis hur länge pandemin pågår, hur arbetslösheten utvecklas och av vilka stödåtgärder som sätts in för att mildra pandemins effekter.

Orange rapport, pensionssystemets årsredovisning, visar att inkomstpensionens finansiella ställning är stark och att indexeringen av utbetalda pensioner och pensionsbehållningen år 2022 inte kommer att påverkas av systemets finansiella ställning trots pandemins effekter på samhället. Balanstalet för år 2022 är redan fastställt till 1,0824 och överstiger 1,0000 vilket betyder att den automatiska balanseringen inte aktiveras. Tillgångarna översteg skulderna med 806 miljarder kronor. Det motsvarar drygt 8 procent av den totala pensionsskulden.

Rapporten visar också att premiepensionen fortfarande är under infasning och att premiepensionskapitalet fortsätter att växa.

Pensionsmyndigheten arbetar med att ställa om verksamheten till en mer hållbar riktning och bidra till att Sverige når Agenda 2030-målen. Vi ser att det vi gör spelar roll. Våra granskningar av fonderna på myndighetens fondtorg visar att de generellt uppfyller nya krav som vi ställer inom hållbarhet, provisioner och aktivitet i förvaltningen. Bland premiepensionsspararna ser vi ett ökat intresse för hållbarhet och vi har gjort det enkelt att välja ett hållbart sparande på fondtorget. Kvinnor och yngre sparare väljer oftare aktivt fonder med exempelvis låg koldioxidrisk eller väljer bort fossila bränslen, pornografi, kärnvapen och spelverksamhet.

Under 2020 har pensionernas tillräcklighet, grundskyddet och respektavståndet fortsatt att vara aktuella frågor i den allmänna debatten. I december fattade riksdagen beslut om att höja vissas pensioner genom ett inkomstpensionstillägg, som är ett tillägg till den allmänna pensionen för den som har arbetat ett långt arbetsliv med låg lön. Tillägget betalas ut från och med september 2021. Inkomstpensionstillägget finansieras via statsbudgeten och inte via pensionsavgifter.

2020 höjdes den lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 61 år till 62 år och samtidigt anpassades reglerna för tilldelning av arvsvinster.

Pensionssystemet är i grunden ett stabilt system, men en lågkonjunktur kan leda till att utbetalningar sänks. Framtidsscenarierna i Orange rapport visar att pengarna väntas räcka för att undvika balanseringar även under pessimistiska antaganden om den framtida utvecklingen.

Daniel Barr
Generaldirektör Pensionsmyndigheten

Information om Orange rapport

Mer information om pensionssystemet finns på Pensionsmyndighetens webbplats www.pensionsmyndigheten.se.

För information om AP-fonderna – se respektive fonds webbplats www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se, www.ap6.se samt www.ap7.se (premiepension).

Vi på Pensionsmyndigheten tackar de läsare som med sina frågor och synpunkter bidragit till att förbättra Orange rapport.

Utgivare: Pensionsmyndigheten
Redaktör: Ole Settergren
Projektledare: Inger Johannisson
IT-arkitekt och utvecklare: Markus Andersson
Teknisk projektledare: Linnea Lantz och Arvid Sondén

Databearbetningar och analyser: Johan Adler, Karl Birkholz, Erland Ekheden, Erik Ferm, Dan Frankkila, Stefan Granbom, Erik Granseth, Leo Gumpert, Inger Johannisson, Jesper Lorentz, Lotta-Karin Nyström, Niklas Näsström, Linda Wiese och Estrella Zarate
Medverkat har även: Atosa Anvarizadeh, Anette Boberg och Annika Koponen

Grafisk produktion: Markus Andersson, Linnea Lantz och Arvid Sondén
Fotograf: Daniel Roos

Omslag: Hanna Linnér och Anna Sköld

Grafen på omslaget visar inträdet i pensionsintjänande för årskullen född 1985: Varje stapel motsvarar ett år med intjänande av allmän inkomstgrundad pension där den första stapeln är intjänandeåret 2001 och den sista stapeln är intjänandeåret 2019. Grå färg på staplarna motsvarar inget intjänande och färgerna i stigande ordning visar nivån på intjänandet mätt i inkomstbasbelopp. Den mörklila sektionen i toppen utgörs av de personer som hade ett intjänande över taket för intjänande till inkomst- och premiepension under året. Mellan staplarna kan flödena mellan de olika intjänandenivåerna och åren ses. Grafen visar att det vanliga är att nivån på intjänandet ökar stegvis över åren. Väldigt få personer går från inget intjänande till ett högt intjänande året efter. Bara personer som varit vid liv och som bott i Sverige under hela perioden ingår i bilden.

Pensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm
Telefon: 0771-771 771
E-post: registrator@pensionsmyndigheten.se

Innehållsförteckning

1	Pensionssystemets resultat i korthet	5
2	Resultat- och balansräkning	11
3	Redovisningsprinciper	17
4	Så fungerar den allmänna pensionen	24
5	Administrations- och kapitalförvaltningskostnader	51
6	Pensionssystemets värdeförändringar	63
7	Pensionssystemets framtid i tre scenarier	73
8	Noter och kommentarer	95
A	Beräkningsfaktorer	125
B	Matematisk beskrivning av balanstalet	142
C	Ordlista	148

1. Pensionssystemets resultat i korthet

Inkomstpensionens resultat 2020 är 48 miljarder kronor och balanstalet blev 1,0824, det vill säga tillgångarna översteg skulderna med 8,24 procent eller 806 miljarder kronor.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2020 till 1 583 miljarder kronor, i den tillfälliga förvaltningen var värdet 42 miljarder kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var 6,4 procent 2020.

Den allmänna inkomstgrundade pensionens två delar

Det allmänna inkomstgrundade pensionssystemet består av inkomst- och premiepension. Inkomst- och premiepensionen är avgiftsbestämda och finansiellt stabila. Stabila på så sätt att skulder och tillgångar årligen förändras lika mycket, det vill säga varje års resultat är mer eller mindre noll. Detta gäller i princip helt för premiepensionen, medan inkomstpensionen tillåter årliga skillnader mellan skuldernas och tillgångarnas utveckling. Dock med den begränsningen att ackumulerade underskott inte tillåts kvarstå i systemet. Med inkomstpensionen avses i denna rapport även tilläggspensionen, som är ett förmånsbaserat system.

Inkomstpension

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem och inbetalda pensionsavgifter används för att betala samma års pensioner. De över- eller underskott som uppstår när pensionsavgifterna är större eller mindre än pensionsutbetalningarna hanteras av första–fjärde AP-fonden, som tillsammans med sjätte AP-fonden utgör buffertfonden.

Tillgångarna i systemet är värdet av framtida pensionsavgifter, kallad avgiftstillgången, och buffertfonden. Avgiftstillgången beräknas genom att avgiftsinkomsten multipliceras med den tid som en krona i genomsnitt förväntas ligga i pensionssystemet, omsättningstiden.

Pensionsskulden består dels av en skuld till förvärvsaktiva och dels av en skuld till pensionerade. Skulden till aktiva är, till största del, summan av samtligas pensionsbehållning (slutraden i kontobeskeden i orange kuvert för samtliga). Pensionsskulden till de pensionerade är summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av deras liv. Skulden förändras i huvudsak med den årliga indexeringen av pensionskontonas saldon och pensionerna. Indexeringen bestäms av förändringen av genomsnittsinkomsten i Sverige i kombination med balanstalet de år balanseringen är aktiverad.

Inkomstpensionssystemets resultat påverkas av ett stort antal samhällsekonomiska och demografiska faktorer. Kortsiktigt är sysselsättningens utveckling den viktigaste faktorn, men aktie- och obligationsmarknadernas påverkan på buffertfonden har också betydelse, framför allt vid stora förändringar. På lång sikt är demografiska faktorer viktigast.

Årets resultat 2020 uppgick till nästan 48 miljarder kronor. Tillsammans med ett kapitalöverskott på 758 miljarder kronor från 2019 ger resultatet ett kapitalöverskott om 806 miljarder kronor vid utgången av 2020. Årets resultat beror definitionsmässigt på att tillgångarna ökade mer än skulderna. Tillgångarna överstiger skulderna med drygt 8 procent. Systemets balanstal för inkomst- och beräkningsåret 2020 beräknas till 1,0824. Eftersom systemet inte befinner sig i en balanseringsperiod kommer därmed

balanstalet inte att påverka indexeringen av utbetalda pensioner eller pensionsbehållningar för år 2022 (balanseringsåret).

Tabell 1.1 Inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder, inkomståren 2015–2020

miljarder kronor

	Beräkningsår					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Balanseringsår	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Buffertfonden	1 230	1 321	1 412	1 383	1 596	1 696
Avgiftstillgång	7 457	7 737	7 984	8 244	8 616	8 893
Tillgångar	8 688	9 058	9 396	9 627	10 213	10 589
Pensionsskuld	8 517	8 714	9 080	9 165	9 454	9 783
Över-/Underskott	171	344	315	463	758	806
Balanstal	1,0201	1,0395	1,0347	1,0505	1,0802	1,0824
Dämpat balanstal	1,0067	1,0132	1,0116	1,0168	1,0267	1,0275

Tillgångarna 2020 ökade med 377 miljarder kronor (3,7 procent).

Avgiftstillgången ökade med 277 miljarder kronor (3,2 procent). Värde av förändringen av omsättningstiden var 94 miljarder kronor och värdet av förändringen av avgiftsinkomsten blev 183 miljarder kronor. Avkastningen på fonderat kapital hos buffertfonden var 133 miljarder kronor (8,3 procent).

År 2020 blev som 2019 ett år när pensionsutbetalningarna, fondernas utgifter, och administrationskostnaderna, översteg inbetalda pensionsavgifter till inkomstpensionssystemet. Skillnaden, primärt finansiellt sparande¹, gav ett negativt bidrag på 33 miljarder kronor.

Pensionsskulden 2020 ökade under året med 329 miljarder kronor (3,5 procent). Skulden ökar med nya inbetalningar eftersom dessa ger upphov till framtida pensioner. På motsvarande sätt minskar skulden med pensionsutbetalningar, detta kan ses som en amortering. Skulden ökar vid tilldelning av arvsvinst men minskar med det uppkomna arvsvinstbeloppet. Administrationskostnaden minskar behållningen hos de försäkrade och därmed skulden. Nettobeloppet av ovanstående gav en skuldminskning med 21 miljarder kronor.

Skuldomräkningen, indexeringen, ökade skulden med 340 miljarder kronor. Skulden till pensionerade påverkas också av medellivslängdens förändring. Jämfört med 2019 har en 65-årigs genomsnittliga förväntade utbetalningstid (den ekonomiska medellivslängden) ökat från 16,77 till 16,81 år eller med drygt 16 dagar. Anledningen till att den ekonomiska medellivslängden har ökat trots coronapandemin är att ett treårigt medelvärde används, och den ekonomiska dödligheten var högre 2017 än under 2020. Den ökade förväntade utbetalningstiden medförde i sig att skulden ökade med 10 miljarder kronor.

Premiepension

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där pensionsspararna och pensionärerna själva kan välja hur premiepensionspengarna ska placeras. Pensionen betalas ut genom att det ackumulerade kapitalet säljs av. Tillgångarna utgörs av pensionsspararnas och pensionärernas placeringar i fonder. Pensionsskulden till aktiva och pensionerade för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar. Förändringar i fondandelarnas värden påverkar pensionsspararnas och pensionärernas tillgångar direkt och lika mycket i systemet. Pensionsskulden för den traditionella försäkringen är värdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. I premiepensionssystemet har i princip all in- och utbetalning till och från systemet och all värdeförändring samma påverkan på systemets tillgångar och skulder. Systemets positiva resultat tillhör pensionsspararna och pensionärerna och läggs i konsolideringsfond i eget kapital. Medel i den traditionella försäkringens konsolideringsfond utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna. Medel i konsolideringsfonden, fondförsäkring, avräknas mot nästkommande års avgiftsuttag för driftskostnader.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2020 till 1 583 miljarder kronor, i den tillfälliga förvaltningen var värdet 42 miljarder kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var 6,4 procent 2020.

Årets resultat 2020 uppgick till 2 829 miljoner kronor. Resultatet för hela försäkringsrörelsen försämrades med 2 727 miljoner kronor. Det förklaras främst av att årets positiva kapitalavkastning i den traditionella försäkringen uppgick till 61,7 miljoner kronor jämfört med 2019 då avkastningen var 4 335 miljoner kronor. Värdeökningen på övriga placeringstillgångar uppgick till 2 243,5 miljoner kronor vilket är en ökning med 336,5 miljoner kronor. Utbetalda försäkringsersättningar har ökat med 250 miljoner kronor och uppgick till 1 682 (1 432) miljoner kronor.

Driftskostnaden uppgår till 535,9 (578,5) miljoner kronor och har därmed minskat med 42,5 miljoner kronor. Kostnaden för köpta tjänster minskade och beror främst på att köp av IT-tjänster, administrativa tjänster, konsultkostnader minskade under 2020.

Tabell 1.2 Premiepensionssystemets tillgångar och skulder, 2015–2020

miljoner kronor

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Försäkringstillgångar						
Fondförsäkring	841 332	962 304	1 113 510	1 105 809	1 461 732	1 583 021
Traditionell försäkring	20 784	26 029	30 745	35 240	46 431	53 380
Tillfällig förvaltning	34 260	36 034	37 478	39 120	40 886	41 568
Summa Försäkrings-tillgångar	896 376	1 024 367	1 181 733	1 180 169	1 549 049	1 677 969
Pensionsskuld	889 386	1 015 464	1 170 466	1 177 423	1 539 635	1 668 334
Årets resultat	1 003	2 686	3 213	1 339	5 556	2 829

Tillgångarna 2020 har under året ökat med 133 miljarder kronor. Förändringen av försäkringstillgångar avser i princip nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalningar av pensioner som nämnts ovan.

Pensionsskulden 2020 ökade med 133 miljarder kronor. Förändringen av pensionsskulden avser i princip samma nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalning av pensioner som nämnts ovan.

Fotnoter

1. Primärt eftersom avkastningen på fonderade kapital saknas till det finansiella sparandet. Det primära sparandet avser i princip skillnaden mellan in- och utbetalningar till inkomstpensionssystemet.

2. Resultat- och balansräkning

Inkomstpension, resultat- och balansräkning

Tabell 2.1 Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2019	2020	Förändring
Förändring av fondtillgångar				
Pensionsavgifter	1	289 386	295 499	6 113
Pensionsutbetalningar	2	-314 724	-326 266	-11 542
Avkastning på fonderat kapital ^a	3	240 318	132 722	-107 596
Administrationskostnader	4	-1 757	-1 856	-99
Summa Förändring av fondtillgångar		213 223	100 099	-113 124
Förändring av avgiftstillgång				
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	5	331 755	182 990	-148 765
Värdet av förändring i omsättningstid	6	40 243	93 798	53 555
Summa Förändring av avgiftstillgång		371 998	276 788	-95 210
Förändring av pensionsskuld^b				
Nya pensionsrätter	7	-302 495	-304 394	-1 899
Pensionsutbetalningar	2	314 724	326 257	11 533
Indexering	8	-268 855	-339 735	-70 880
Värdet av förändringen i livslängd	9	-31 559	-10 503	21 056
Uppkomna arvsvinster	10	12 633	12 135	-498
Fördelade arvsvinster	10	-15 697	-14 598	1 099
Avdrag för administrationskostnader	11	1 673	1 818	145
Summa Förändring av pensionsskuld		-289 576	-329 020	-39 444
Årets resultat		295 645	47 867	-247 778

a. I Pensionsmyndighetens årsredovisning för 2020 var den preliminära avkastningen 132 721 miljoner kronor.

b. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Tabell 2.2 Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2019	2020	Förändring
Tillgångar				
Fondtillgångar ^a	12	1 596 342	1 696 441	100 099
Avgiftstillgångar	13	8 616 216	8 893 004	276 788
Summa Tillgångar		10 212 558	10 589 445	376 887
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat				
Ingående balanserat resultat		462 685	758 330	295 645
Årets resultat		295 645	47 867	-247 778
Summa Utgående balanserat resultat		758 330	806 197	47 867
Pensionsskuld	14	9 454 228	9 783 248	329 020
Summa Skulder och resultat		10 212 558	10 589 445	376 887

a. I Pensionsmyndighetens årsredovisning för 2020 var det preliminära värdet för fondtillgångar 1 696 440 miljoner kronor.

Premiepension, resultat- och balansräkning

Tabell 2.3 Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2019	2020	Förändring
Förändring av fondtillgångar				
Pensionsavgifter	1	45 140	45 727	587
Pensionsutbetalningar	15	-10 942	-14 028	-3 086
Avkastning på fonderat kapital	16	341 911	101 787	-240 124
Administrationskostnader	17	-597	-444	153
Summa Förändring av fondtillgångar		375 512	133 042	-242 470
Förändring av pensionsskuld^a				
Nya pensionsrätter	18	-45 140	-45 727	-587
Pensionsutbetalningar	15	10 942	14 028	3 086
Värdeförändring	16	-336 233	-99 022	237 211
Uppkomna arvsvinster	19	3 700	4 135	435
Fördelade arvsvinster	19	-3 700	-4 135	-435
Avdrag för administrationskostnader	20	474	508	34
Summa Förändring av pensionsskuld		-369 956	-130 213	239 743
Årets resultat		5 556	2 829	-2 727

a. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Tabell 2.4 Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2019	2020	Förändring
Tillgångar				
Försäkringstillgångar				
Fondförsäkring	21	1 461 732	1 583 021	121 289
Traditionell försäkring	21	46 431	53 380	6 949
Tillfällig förvaltning	21	40 886	41 568	682
Summa Försäkringstillgångar		1 549 049	1 677 969	128 920
Övriga tillgångar	22	7 348	11 093	3 745
Summa Tillgångar		1 556 397	1 689 062	132 665
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat				
Ingående balanserat resultat ^a		11 206	15 775	4 569
Årets resultat		5 556	2 829	-2 727
Summa Utgående balanserat resultat	23	16 762	18 604	1 842
Skulder				
Pensionsskuld	24	1 532 161	1 659 599	127 438
Övriga skulder	25	7 474	10 859	3 385
Summa Skulder		1 539 635	1 670 458	130 823
Summa Skulder och resultat		1 556 397	1 689 062	132 665

a. Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se [not 23](#).

Inkomst- och premiepension, resultat- och balansräkning

Tabell 2.5 Resultaträkning

miljoner kronor

	2019	2020	Förändring
Förändring av fondtillgångar			
Pensionsavgifter	334 526	341 226	6 700
Pensionsutbetalningar	-325 666	-340 294	-14 628
Avkastning på fonderat kapital	582 229	234 509	-347 720
Administrationskostnader	-2 354	-2 300	54
Summa Förändring av fondtillgångar	588 735	233 141	-355 594
Förändring av avgiftstillgång			
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	331 755	182 990	-148 765
Värdet av förändring i omsättningstid	40 243	93 798	53 555
Summa Förändring av avgiftstillgång	371 998	276 788	-95 210
Förändring av pensionsskuld^a			
Nya pensionsrätter	-347 635	-350 121	-2 486
Pensionsutbetalningar	325 666	340 285	14 619
Indexering/värdeförändring	-605 088	-438 757	166 331
Värdet av förändringen i livslängd	-31 559	-10 503	21 056
Uppkomna arvsvinster	16 333	16 270	-63
Fördelade arvsvinster	-19 397	-18 733	664
Avdrag för administrationskostnader	2 147	2 326	179
Summa Förändring av pensionsskuld	-659 533	-459 233	200 300
Årets resultat	301 200	50 696	-250 504

a. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Tabell 2.6 Balansräkning

miljoner kronor

	2019	2020	Förändring
Tillgångar			
Fondtillgångar	1 596 342	1 696 441	100 099
Försäkringstillgångar	1 549 049	1 677 969	128 920
Övriga tillgångar	7 348	11 093	3 745
Avgiftstillgångar	8 616 216	8 893 004	276 788
Summa Tillgångar	11 768 955	12 278 507	509 552
Skulder och resultat			
Utgående balanserat resultat			
Ingående balanserat resultat ^a	473 891	774 105	300 214
Årets resultat	301 201	50 696	-250 505
Summa Utgående balanserat resultat	775 092	824 801	49 709
Skulder			
Pensionsskuld	10 986 389	11 442 847	456 458
Övriga skulder	7 474	10 859	3 385
Summa Skulder	10 993 863	11 453 706	459 843
Summa Skulder och resultat	11 768 955	12 278 507	509 552

a. Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se [not 23](#).

3. Redovisningsprinciper

Uppgifter avseende inkomstpensionens finansiella ställning har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Även uppgifter rörande premiepensionen har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Revisionen av uppgifterna i balans- och resultaträkningen görs i samband med fastställandet av Pensionsmyndighetens årsredovisning. Pensionssystemets årsredovisning – Orange rapport – innehåller vad gäller resultat- och balansräkningarna och noterna i allt väsentligt samma information som publicerats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Vissa omarbetningar och förenklingar har dock gjorts här av premiepensionens uppgifter för att underlätta jämförbarheten mellan de båda systemen.

Bestämmelser och riktlinjer

Pensionssystemets årsredovisning har upprättats i enlighet med 55 kap. 4 § socialförsäkringsbalken (SFB 2010:110) och förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundade ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet omfattar förmånerna inkomst-, tilläggs- och premiepension.¹

Inkomst- och tilläggs pension är exempel på förmåner inom ett fördelningssystem. I fördelningssystem fonderas inte avgifterna utan dessa används i princip direkt för att finansiera pensionsutbetalningar. AP-fonderna är buffertfonder som hanterar skillnader mellan avgiftsinbetalningar och pensionsutbetalningar. Liksom på andra ställen i redovisningen används här benämningen inkomstpension för hela fördelningssystemet, det vill säga benämningen avser ofta också tilläggs pension. Av 58 kap. 14 § SFB framgår att de redovisade tillgångarna i fördelningssystemet utgörs av avgiftstillgången och värdet av tillgångarna hos Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna. Formler för beräkning av inkomstpensionens avgiftstillgång och pensionsskuld återfinns i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal. Dessa formler återges även i [bilaga B](#). I årets redovisning har Pensionsmyndigheten gjort en översyn av en formel för att anpassa den till höjningen av den lägsta uttagsåldern från 61 år till 62 år. Denna översyn rör variabeln he , pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall, som beräknas utifrån pensionsutbetalningar per födelseår. I och med den höjda åldersgränsen för uttag av pension finns det i slutet av 2020 inte några pensionärer vid 61 års ålder och Pensionsmyndigheten gör därmed bedömningen att he sätts till 1 för åldersgruppen vilket medför att variabeln L^* , andel kvarstående utbetalningar, får värdet 1 för 61 års ålder på samma sätt som den satts till 1 för 60 års ålder tidigare år.

Premiepensionen är ett fullfonderat system där avgifterna investeras och pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av.

I enlighet med förordning (2002:135) om årlig redovisning ingår i redovisningen en framskrivning av systemets antagna långsiktiga utveckling, se avsnittet [Pensionssystemets framtid i tre scenarier](#).

I AP-fondernas årsredovisningar anges de principer som använts vid redovisningen. Dessa beskrivs därför inte här. Varje AP-fonds årsredovisning finns tillgänglig på respektive fonds hemsida: www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se. I Pensionsmyndighetens årsredovisning beskrivs de principer som använts för redovisning av premiepension, varför dessa endast kortfattat återges här.

Varifrån kommer siffrorna?

Redovisningen av inkomstpensionen bygger på data från Pensionsmyndighetens intjänande- respektive utbetalningsregister.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter som avser Första–Fjärde och Sjätte AP-fondens verksamhet i huvudsak tagits in från respektive fonds årsredovisning.² Buffertfonderna upprättar sina redovisningar enligt lag (2000:192) om allmänna pensionsfonder. Vidare har fonderna utifrån gällande föreskrifter för jämförbara finansiella företag utarbetat gemensamma redovisnings- och värderingsprinciper.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter rörande premiepensionen tagits in från Pensionsmyndighetens årsredovisning som upprättats enligt bestämmelserna i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Värdering av premiepensionssystemets placeringstillgångar (och motsvarande skulder) har skett enligt bestämmelserna i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag. Premiepensionssystemets tillgångar och skulder ingår i Pensionsmyndighetens gemensamma balansräkning och premiepensionsverksamheten redovisas i ett separat avsnitt i resultaträkningen. Vissa omarbetningar, förenklingar och sammanslagningar av poster har gjorts här i syfte att göra sammanställningen mer jämförbar med sammanställningen för inkomstpensionen.

Tillgångar och skulder, som ingår i tillfällig förvaltning av inbetalda pensionsavgifter redovisas i pensionssystemets årsredovisning som en försäkringstillgång och pensionsskuld. Detta är en avvikelse jämfört med Pensionsmyndighetens årsredovisning.

Principer för värdering av tillgångar och skulder

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Att exempelvis avgiftsinkomsterna normalt förändras i takt med den ekonomiska tillväxten beaktas inte i beräkningen av avgiftstillgången. Att pensionsutgifterna, bland annat genom indexering, förändras i framtiden beaktas inte heller i värderingen av pensionsskulden.

Genom inkomstpensionens konstruktion finns det en stark koppling mellan hur systemets tillgångar respektive skulder utvecklas. När balanseringen är aktiverad finns en i princip absolut koppling mellan skuldernas och tillgångarnas förändringstakt.³

Sättet att värdera inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder utgår från att dessa förändras i samma takt från varje värderingstidpunkt. Samma sak annorlunda uttryckt: värderingsmetoden utgår från att systemets framtida internränta överensstämmer med pensionsskuldens framtida

värdeförändring, trots att detta endast är säkert om balanseringen är aktiverad. När balanseringen inte är aktiverad kan internräntan både över- och understiga pensionsskuldens värdeförändring.

Att värderingen av avgiftsflödet och pensionsskulden görs i stort sett enbart med utgångspunkt i de förhållanden som råder vid värderingstidpunkten är inte uttryck för en tro att alla dessa skulle vara beständiga. Utformningen av redovisningen innebär däremot att förändrade förhållanden införlivas i redovisningen först när förändringarna avspeglas i de händelser och transaktioner som redovisningen utgår från.

Så beräknas inkomstpensionens tillgångar

Avgiftstillgången värderas med utgångspunkt i hur stor pensionsskuld som bokslutsårets avgiftsinkomst, det vill säga inbetalade pensionsavgifter, skulle kunna finansiera om de förhållanden som råder vid tidpunkten för värderingen vore beständiga. De förhållanden som avses är ekonomiska och demografiska samt pensionssystemets regler. De ekonomiska förhållandena utgörs av varje årskulls genomsnittliga pensionsgrundande inkomst och summan av dessa inkomster. De demografiska avser dödligheten i olika åldrar. De regler för pensionssystemet som avses är de som används för att beräkna och indexera inkomstpensionen, samt de som avgränsar avgifts- och pensionsunderlaget och som anger avgiften i procent. Avgiftstillgången beräknas genom att multiplicera bokslutsårets avgiftsinkomster med föregående års omsättningstid.⁴ Omsättningstiden visar hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas till systemet till dess att den pensionsrätt som avgiften givit upphov till utbetalas i form av pension. Således speglar omsättningstiden den skillnad i ålder mellan den genomsnittlige avgiftsbetalaren och pensionären som skulle framkomma om bokslutsperiodens ekonomiska, demografiska och juridiska förhållanden vore konstanta. Ökar omsättningstiden innebär det att värdet av avgiftsflödet ökar och vice versa.

AP-fondernas tillgångar värderas till så kallat verkligt värde. Med det avses att tillgångarna i första hand värderas till den senaste betalkursen under årets sista handelsdag, i andra hand till den senaste köpkursen.

Så beräknas inkomstpensionens skulder

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar. Inkomster intjänade det år redovisningen avser har inte hunnit fastställas när redovisningen görs. Till summan av de försäkrades pensionsbehållningar läggs därför en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in samma år som redovisningen avser. Detta belopp utgör ungefär tre procent av den totala pensionsskulden. Skillnaden mellan skattad och fastställd pensionsrätt avräknas i följande årsredovisning.⁵

Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera beviljade pensioner (årsbelopp) med det antal år som beloppet förväntas betalas ut. Antalet år diskonteras för att beakta att indexeringen av utbetalda belopp sker med ökningen i inkomstindex eller balansindex med ett avdrag på 1,6 procentenheter.⁶ Förväntat antal år med utbetalningar beräknas med utgångspunkt från mätningar av hur länge pensionsbeloppen i Pensionsmyndighetens register betalas ut, så kallade ekonomiska delningstal.⁷ I de ekonomiska delningstalen beaktas eventuella samband mellan pensionsbeloppens storlek och hur länge de betalas ut. Ett genomsnitt av de tre senaste årens ekonomiska delningstal används vid beräkningen av pensionsskulden. För mer detaljer se rapporten ”VER 2016-390 Utbetalningsålder och ekonomiska delningstal”. Under de år som det har fastställts ett balansindex multipliceras pensionsskulden till pensionerade med det dämpade balanstal som fastställts för år $t + 1$.

Sedan 2018 går det inte längre att tjäna in någon tilläggspension. Tilläggspensionsskulden till dem som ännu inte börjat ta ut ålderspension kan därmed beräknas utan antaganden om framtida ekonomisk och demografisk utveckling. Skulden värderas sedan 2019 som om den tilläggspension som ännu inte tagits ut hade börjat tas ut i december det aktuella årsredovisningsåret. Skulden beräknas genom att räkna fram ett tilläggspensionsbelopp för varje individ, med hänsyn taget till ålder, som sedan multipliceras med det antal år som beloppet förväntas betalas ut (ekonomiska delningstal).

Värdering av premiepensionens tillgångar och skulder

Premiepensionens tillgångar värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2009:12) om årsredovisning i försäkringsföretag. Tillgångar som värderas till verkligt värde värderas till balansdagens kurs under årets sista handelsdag. Värdering av tillgångar till upplupet anskaffningsvärde innebär att skillnaden mellan anskaffningsvärde och inlösenpris periodiseras såsom ränteintäkt under resterande löptid.

Tillfällig förvaltning utgörs av pensionsavgifter som betalas in successivt under intjänandeåret och överförs till premiepensionssystemet när årets pensionsrätt har fastställts. Tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Fondförsäkringstillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder och avser inlösenpris för fondandelar. Pensionsskulden i fondförsäkring utgörs av fondförsäkringstillgångarna och likvida medel som ännu inte omvandlats till fondandelar. Försäkringstillgångar i traditionell försäkring är placerade i aktie- och räntefonder och värderas till verkligt värde.

Pensionsskulden för den traditionella försäkringen bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar.

Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängd och driftskostnader. Avkastningen utgörs av en sammanvägning av marknadsräntan på statsobligationer och säkerställda bolåneobligationer med olika löptid. Marknadsräntan väljs med utgångspunkt från löptiden på garanterade utbetalningar. Marknadsvärdering av skulden innebär att livförsäkringsavsättningen påverkas av ränteförändringar. Inbetalda premier redovisas som engångspremier och höjer det garanterade beloppet. Antaganden om livslängder baseras på SCB:s befolkningsprognos från 2015, där dödligheten minskats med 10 procent för att bättre passa den i Pensionsmyndighetens bestånd observerade dödligheten. Driftskostnaden antas vara 0,1 procent av försäkringskapitalet. Detta sammantaget innebär att garanterade åtaganden i traditionell försäkring har värderats aktsamt enligt vedertagna aktuariella metoder.

Fotnoter

1. Garantipensionen, som är en del av den allmänna pensionen, är inte inkomstgrundad utan belastar statsbudgeten. Garantipensionen ingår därför inte i redovisningen.
2. Redovisningen av inkomstpensionssystemets finansiella ställning i Pensionsmyndighetens årsredovisning 2020 baserades på preliminära uppgifter avseende AP-fondernas verksamhet.
3. Det sätt på vilket omsättningstiden beräknas innebär ett underförstått antagande om att den förvärvsaktiva befolkningens storlek kommer att vara konstant. Om befolkningen minskar finns därför en risk att redovisningen (något) överskattar systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Det är dock rimligt att utgå från att befolkningsminskningen vid någon tidpunkt upphör. Vid ett sådant förlopp kommer underskattningen, och det eventuella underskottet i buffertfonden som den medfört, att vara tillfällig. Buffertfonden kommer på sikt att återgå till en nivå om minst noll kronor.
4. Hur omsättningstiden räknas beskrivs av [formel B.3.1 i bilaga B](#).
5. Se [not 14, tabell 8.21 A](#).
6. Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.
7. Se [formel B.7.5 i bilaga B](#).

4. Så fungerar den allmänna pensionen

Principerna för inkomst- och premiepensionen är enkla. En del av din lön sätts varje år in på två olika konton. Pensionen beräknas utifrån hur mycket pengar du har på dina konton när du väljer att ta ut din pension och hur många år till du beräknas leva då. Detta avsnitt är till för den som vill ha en djupare kunskap än dessa enkla grunder.

Nästan som ett banksparande ...

Det allmänna pensionssystemet fungerar i stora stycken som ett vanligt banksparande. Det gäller systemets båda inkomstgrundade delar, inkomst- och premiepension. Varje år betalar de försäkrade, deras arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. Avgifterna sätts in på två separata konton, ett för inkomstpension och ett för premiepension. Sparandet växer under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och med den "ränta" som gäller för respektive konto. I det orange kuvertet kan den försäkrade följa hur de egna kontona för inkomst- och premiepension utvecklas år från år. När den försäkrade pensioneras vänds betalningsströmmarna och inkomst- respektive premiepension betalas ut till den försäkrade under återstoden av livet.

... men helt och hållet en pensionsförsäkring

I en pensionsförsäkring är sparandet låst. Man kan inte ta ut varken hela eller delar av sitt pensionssparande före den lägsta tillåtna åldern för uttag av pension. Inkomst- och premiepension kan tas ut först vid 62 års ålder.

Ett syfte med en pensionsförsäkring är att omfördela tillgångar från individer som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre än så. Avlidna personers pensionstillgångar fördelas varje år på de överlevande i samma årskull. Sådana pengar kallas för *arvsvinst* (se [bilaga A](#)). Även efter det att man har börjat ta ut sin pension fördelas tillgångar från dem som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre. Det sker genom att den månatliga pensionen beräknas med utgångspunkt från en genomsnittlig livslängd, men betalas ut så länge man lever. Följaktligen blir summan av pensionsutbetalningarna till dem som lever kort tid som pensionär mindre än vad de sparat till. De som lever längre än genomsnittligt får ut mer än de själva sparat till.

Saldot på det egna pensionskontot utgörs av summan av pensionsrätter (avgifter), förräntning och arvsvinster. Från kontot dras varje år en administrationsavgift.

En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt

Pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Pensionsunderlaget består av pensionsgrundande inkomster och belopp. Förutom lön räknas ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna som inkomster. Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoräknas vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår) och studier. Fram till 2010 tillgodoräknades pensionsgrundande belopp även vid plikttjänst. Från år 2018 är det åter möjligt att få det då värnplikten har återinförts. Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (501 000 kronor år 2020). Pensionsrätten för inkomstpension motsvarar

16 procent av pensionsunderlaget och pensionsrätten för premiepension motsvarar 2,5 procent.¹

Vem betalar avgiften?

Den försäkrade betalar allmän pensionsavgift till den allmänna pensionen på 7 procent av sin lön och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.² Inbetalningen sker tillsammans med preliminärskatten. Den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ingår inte i pensionsunderlaget. Årsinkomsten är pensionsgrundande när den överstiger gränsen för deklarationsskyldighet, som från 2003 är 42,3 procent av det gällande prisbasbeloppet.³ När inkomsten har passerat denna tröskel är den pensionsgrundande från första kronan. Eftersom individen får skattereduktion för den allmänna pensionsavgiften i deklarationen kan man se det som att det är staten som betalar den allmänna pensionsavgiften.

För sina anställda betalar arbetsgivare en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön till pensionssystemet.⁴ Avgiften betalas även för inkomster ovanför 8,07 inkomstbasbelopp. Eftersom inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp inte ger pensionsrätt är de avgifterna i själva verket en skatt. De förs därför som en skatt till statsbudgeten och tillfaller inte pensionssystemet.⁵

För de personer som får pensionsgrundande ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna betalar staten en avgift på 10,21 procent av ersättningen till pensionssystemet. För personer som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp betalar staten en avgift till pensionssystemet på 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet. Dessa statliga ålderspensionsavgifter finansieras med allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften summerar således till 17,21 procent av avgiftsunderlaget, samtidigt som pensionsrätten och pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Skillnaden förklaras av att den allmänna pensionsavgiften, 7 procent, dras av från avgiftsunderlaget när pensionsrätten beräknas.⁶ Det innebär att maximalt pensionsunderlag är 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp. Maximal pensionsrätt 2020 var 92 685 kronor.

Vart tar avgiften vägen?

Av pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionens fyra buffertfonder: Första, Andra, Tredje och Fjärde Allmänna Pensionsfonden.⁷ Varje fond får en fjärdedel av avgifterna och finansierar en fjärdedel av pensionsutbetalningarna. De inkomstpensioner som betalas ut varje månad kommer alltså från buffertfonderna. I princip är det samma pengar som betalades in under månaden som betalas ut i form av pension till pensionärerna.

De pengar som sätts av till premiepensionen, 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i räntebärande tillgångar till dess att taxeringen är fastställd. Först då vet man hur mycket pensionsrätt för premiepension varje försäkrad har tjänat in. När pensionsrätterna är fastställda köps andelar i de fonder de försäkrade har valt. De som inte valt får sina pengar placerade i AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, som har en generationsfondsprofil. Vid årsskiftet 2020/2021 fanns inom premiepensionssystemet 486 fonder registrerade, förvaltade av 65 olika fondföretag, inklusive AP7. Vid varje pensionsutbetalning säljs fondandelar så att det räcker till månadsbeloppet.

Tabell 4.1 Antal fonder i premiepensionssystemet 2020 och förvaltad kapital 2016–2020

per den 31 december, miljarder kronor

	Antal registrerade fonder		Förvaltad kapital			
	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Aktiefonder	346	388	441	407	517	582
Blandfonder	37	69	70	66	69	65
Generationsfonder	28	147	166	167	209	221
Räntefonder	74	127	26	30	31	31
AP7 Såfa/Premiesparfonden	1	328	407	433	632	680
Summa	486	959	1 110	1 103	1 458	1 579

Ränta på avgifterna som gav pensionsrätt

Den som sparar i bank får ränta på pengarna. Så fungerar även den allmänna pensionen. Räntan på inkomstpensionskontot bestäms som regel av genomsnittsinkomstens utveckling. Genomsnittsinkomsten mäts med *inkomstindex* (se [bilaga A](#)). Premiépensionskontots motsvarighet till ränta bestäms av värdeförändringen i de fonder den försäkrade valt.

Förräntningen av pensionsrätterna beror således på olika sidor av den ekonomiska utvecklingen. Inkomstpensionskontot förräntas med den genomsnittliga inkomstutvecklingen. Utvecklingen på premiépensionskontot följer av utvecklingen på de finansiella marknaderna som bland annat speglar priset på kapital. Ingen av räntorna är garanterade, de kan till och med vara negativa. Genom att fördela avgifterna till olika delsystem, vars ränta bestäms av delvis olika omständigheter, uppstår en viss riskspridning. Den genomsnittliga årsräntan i inkomstpensionssystemet (inkomst-/balansindex) har sedan 1995 varit 3,1 procent.⁸ Premiépensionssystemet har under samma tid genererat en genomsnittlig årlig ränta på 7,7 procent.

Annan ränta än inkomstindex – balansering

Vid viss demografisk och ekonomisk utveckling är det inte möjligt att förränta inkomstpensionskontot och inkomstpensionen med genomsnittsinkomstens utveckling och samtidigt finansiera inkomstpensionerna med en fast avgift. För att kunna hålla avgiften fast vid nivån 16 procent måste i en sådan situation avsteg göras från inkomstindexeringen. Det sker genom att balanseringen aktiveras.

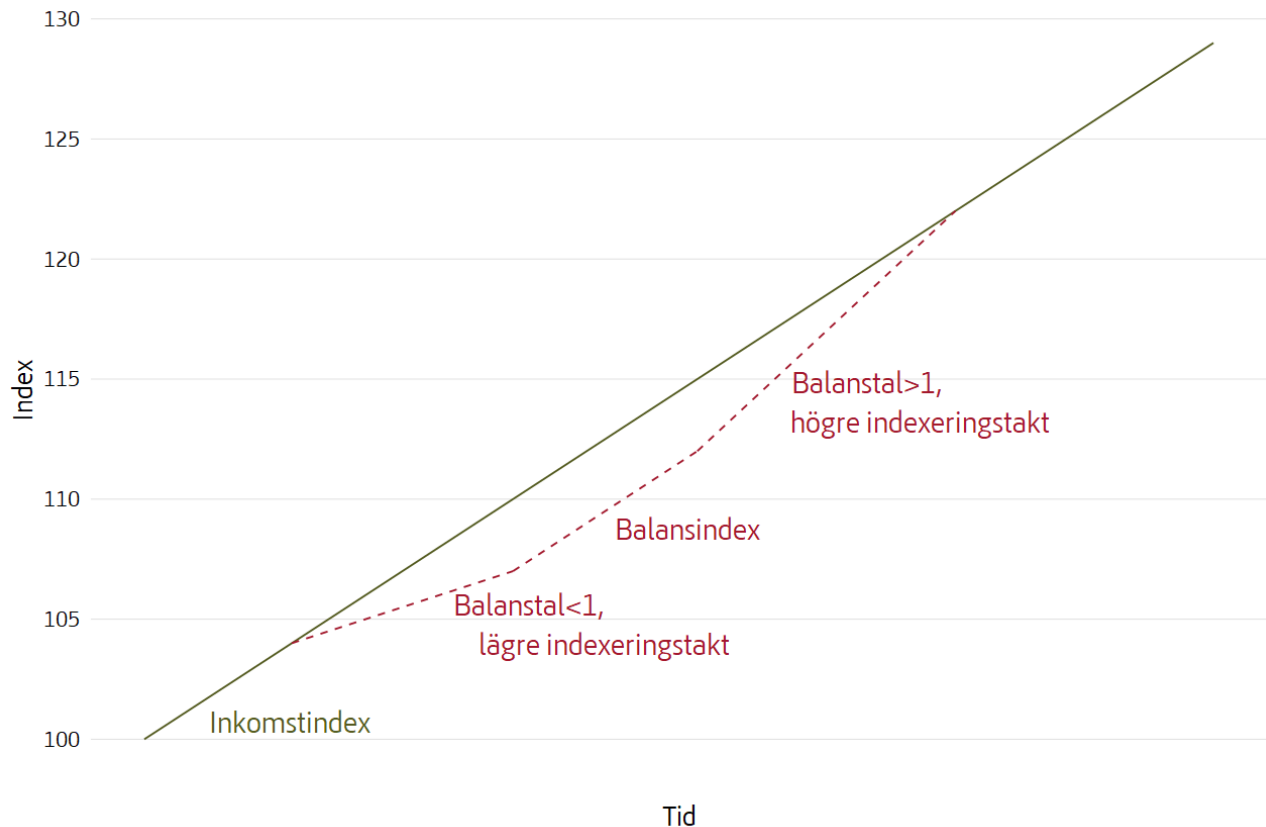
Systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden ger ett mått på dess finansiella ställning, en kvot som kallas balanstalet. Om balanstalet är större än talet ett är tillgångarna större än skulderna. Om balanstalet är mindre än talet ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. När balanseringen aktiveras indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett *balansindex* i stället för med förändringen i inkomstindex. Balansindexets förändring bestäms av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

Ett exempel: Om balanstalet faller under 1,0000 till 0,9900 samtidigt som inkomstindex ökar från 100,00 till 104,00 beräknas först det dämpade balanstalet enligt $\frac{0,9900-1}{3} + 1 = 0,9967$.⁹

Genom att multiplicera inkomstindex (104,00) med det dämpade balanstalet (0,9967) fås balansindex till 103,66.¹⁰ Indexeringen av pensionsbehållningarna blir då 3,66 i stället för 4 procent. Även indexeringen av pensionerna minskas i samma utsträckning.

Om balanstalet under en period då balanseringen är aktiv överstiger 1,0000 indexeras pensionsbehållningar och pensioner snabbare än vad inkomstindex ökar. När balansindex når inkomstindexets nivå stängs balanseringen av. Pensionerna återfår då det värde de skulle ha haft om de enbart indexerats med inkomstindex. Systemet återgår till att indexera med enbart förändringen av inkomstindex. En schematisk beskrivning ges av [figur 4.1](#).

Figur 4.1 Balansering – principiell beskrivning

Administrationskostnaderna minskar pensionen

Inkomstpensionens administrationskostnader dras varje år från pensionsbehållningen. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor (se [bilaga A](#)). Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Med nuvarande kostnadsnivå innebär kostnadsavdraget att inkomstpensionen blir cirka en procent lägre än om inget avdrag hade gjorts.

Premiepensionens administrations- och fondförvaltningskostnader dras på motsvarande sätt från premiepensionskapitalet. Här fortsätter dock avdraget även efter att pension har börjat tas ut. I snitt var kostnaden 0,21 procent av premiepensionskapitalet 2020. Med denna kostnadsnivå blir premiepensionen cirka 8 procent lägre än om inget kostnadsavdrag hade gjorts. I syfte att sänka pensionsspararnas kostnader är de förvaltare som är anslutna till premiepensionssystemet förpliktade att lämna rabatt på fondernas ordinarie avgifter. De rabatter som återförts till fondspararna under 2020 motsvarar en sänkning av fondavgifterna med cirka 0,35 procentenheter. Utan rabatten skulle premiepensionen bli cirka 12 procent lägre.

Den allmänna pensionens olika delar

Hur beräknas inkomstpensionen?

Inkomstpensionen beräknas genom att beloppet på inkomstpensionskontot divideras med ett delningstal (se [bilaga A](#)) vid pensionstillfället. Delningstalen är specifika för varje årskull och speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en förskottsränta om 1,6 procent. Den återstående livslängden avser ett genomsnitt för män och kvinnor. Förskottsräntan om 1,6 procent gör att delningstalet blir lägre än vad medellivslängden är och att begynnelsepensionen blir högre än vad den skulle ha varit utan ränta.

Ett exempel: En person som går i pension vid 65 års ålder har en förväntad återstående livslängd på cirka 20 år. Förskottsräntan om 1,6 procent gör att delningstalet sjunker till 17,07. Om personen har 3 miljoner på sitt inkomstpensionskonto får personen 175 700 kronor per år ($3\,000\,000/17,07$) i inkomstpension eller 14 646 kronor per månad.

Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex med avdrag för den förskottsränta på 1,6 procentenheter som tillgodoses i delningstalet, så kallad följsamhetsindexering.¹¹ Det innebär att om inkomstindex ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen, mätt med konsumentprisindex, ökar pensionerna exakt med inflationen. Om inkomstindex ökar med mer än 1,6 procent utöver inflationen ökar pensionerna i fasta priser och tvärtom. När balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex vid omräkningen av pensionerna.

Hur beräknas premiepensionen?

Premiepension kan tas ut antingen som fondförsäkring eller traditionell försäkring. I båda försäkringsformerna divideras beloppet på premiepensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen för att få ut det årliga pensionsbeloppet. Premiepensionens delningstal bygger, till skillnad från inkomstpensionens delningstal, på prognostiserade framtida livslängder. Förskottsräntan är för närvarande 1,75 procent i såväl fondförsäkringen som i den traditionella försäkringen, dessutom ingår ett avdrag för framtida kostnader om 0,1 procent i beräkningen av delningstalen.

Fondförsäkring innebär att den försäkrade behåller sitt sparande i valfria premiepensionsfonder. I fondförsäkring räknas premiepensionens storlek årligen om med utgångspunkt från fondandelarnas värde i december. Varje månad säljs det antal fondandelar som krävs för att finansiera den beräknade premiepensionen. Ökar fondandelarnas värde säljs färre andelar, minskar fondandelarnas värde säljs fler andelar. Prisvariationerna påverkar värdet av följande års premiepension.

Att ta ut premiepension i form av traditionell försäkring innebär att pensionen beräknas som ett livsvarigt garanterat nominellt månadsbelopp och ett tilläggsbelopp som varierar i storlek från år till år. Vid en övergång till traditionell försäkring säljs den försäkrades fondandelar och Pensionsmyndigheten tar över förvaltningen av tillgångarna.

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden. Det innebär att premiepensionen betalas ut till endera av två makar eller sambor så länge någon av dem lever. Om man väljer att ha efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre eftersom premiepensionsutbetalningen då förväntas pågå en längre tid.

Hållbarhet på fondtorget

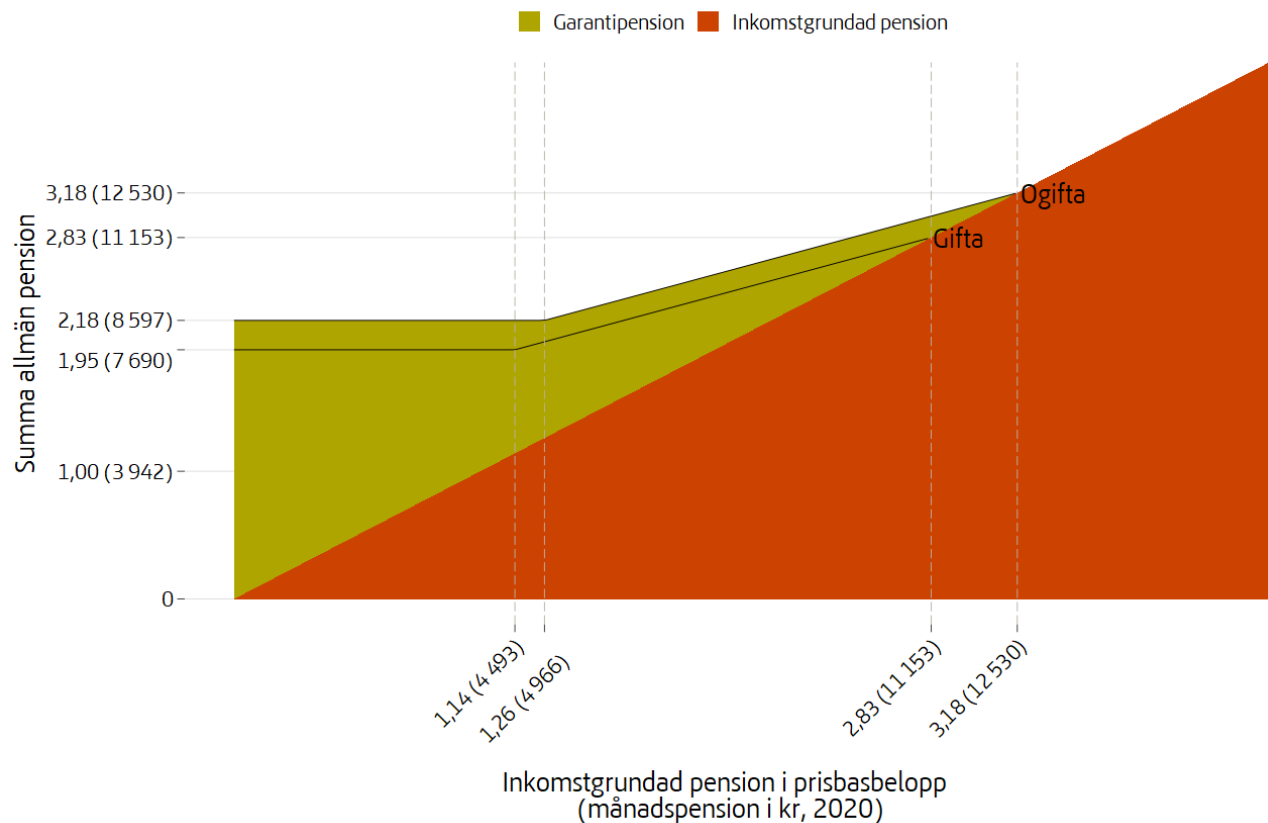
Sedan 2018 är det lagkrav att fondförvaltarna ska redovisa sitt hållbarhetsarbete bland annat genom att ange vilken metod de använder och hur de följer upp sitt hållbarhetsarbete. Pensionsmyndigheten har som minimikrav på förvaltarna att de ska vara signatärer hos UN PRI, United Nations Principles for Responsible Investments. Myndigheten erbjuder pensionsspararna en rad olika verktyg för att göra det enkelt för spararna att kunna välja hållbara fonder på premiepensionstorget. Under 2020 har Pensionsmyndigheten i sin hållbarhetsrapport undersökt i vilken utsträckning pensionsspararna aktivt gör hållbara fondval.

Premiepensionens fondtorg har under 2020 förberetts för den kommande implementeringen av EU:s så kallade disclosureförordning (förordning (EU) 2020/852) som reglerar bland annat hur fondbolag, försäkringsbolag och finansiella rådgivare ska informera sina investerare och kunder om ESG-faktorer. ESG står för Environmental, Social, Governance, som innebär miljö, socialt ansvar och ägarstyrning. Förordningen implementerades den 10 mars 2020. Syftet med den nya regleringen är att den ska leda till en mer sammanhållen utformning av hållbarhetsrelaterad informationsgivning på värdepappersmarknaden.

Garantipension¹²

Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipension kan betalas ut från 65 års ålder till den som är bosatt i Sverige. För att ha rätt till full garantipension måste den försäkrade, i princip, ha bott 40 år i Sverige från 25 års ålder. Bosättning i annat EU/EES-land kan också ge rätt till garantipension. Flyktingar kan få räkna in hemlandstid och därmed få full garantipension.

Figur 4.2 Inkomstgrundad pension och garantipension

Figuren visar summa allmän pension vid olika nivåer för den inkomstgrundade allmänna pensionen, kronor per månad.

År 2020 var den maximala garantipensionen för en ensamstående pensionär 8 597 kronor per månad (2,181 prisbasbelopp¹³) och för en gift pensionär 7 690 kronor per månad (1,951 prisbasbelopp). Garantipensionen minskar för den som har en inkomstgrundad pension. Minskningen görs i två steg. För låga inkomster görs en avräkning krona för krona, för högre inkomster är det endast 48 procent som reducerar garantipensionen. Det innebär att till en ensamstående pensionär med en månatlig inkomstgrundad pension på 12 530 kronor eller mer betalades ingen garantipension ut. För en gift pensionär var motsvarande inkomstgräns 11 153 kronor.

Ett exempel: En ensamstående pensionär har en inkomstgrundad pension på motsvarande 2,26 prisbasbelopp. Garantipensionen avräknas först krona mot inkomsten upp till 1,26 prisbasbelopp. Det återstående beloppet om 0,921 prisbasbelopp ($=2,181-1,26$) minskar därefter med 48 procent av inkomsten utöver 1,26 prisbasbelopp, vilket i detta exempel ger en garantipension på 0,441 prisbasbelopp ($=0,921-0,48 \cdot (2,26-1,26)$). Inkomst- och garantipension blir därmed för detta exempel 2,701 prisbasbelopp ($0,441+2,26$).

När garantipensionen beräknas bortses från premiepensionen samt från effekter av ett eventuellt tidigt uttag av inkomstpensionen. I stället beräknas den "inkomstpension" som minskar garantipensionen som om den tjänats in med 18,5 procent i stället för 16 procent samt som om den tagits ut tidigast vid 65 års ålder. Dessa regler innebär att administrationen av garantipensionen underlättas och att det inte finns någon ekonomisk vinning av att ta ut inkomstpensionen tidigt.

Garantipensionen finansieras med allmänna skattemedel över statsbudgeten och ingår därför inte i pensionssystemets resultat- och balansräkning.

Tilläggspension

Pensionärer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension. De får i stället tilläggspension enligt det förra pensionssystemet. Tilläggspensionens nivå baseras på inkomsten för de 15 bästa åren och det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

För personer som är födda 1938–1953 gäller särskilda övergångsregler. De får en viss del av sin inkomstgrundade ålderspension som tilläggspension och resterande del som inkomst- och premiepension. Ju yngre personen är desto mindre del betalas ut som tilläggspension. Pensionärer födda 1938 får 80 procent av tilläggspensionen, pensionärer födda 1939 får 75 procent och så vidare. Det finns ett garantitillägg som garanterar att deras pension inte blir lägre än den tilläggspension de tjänat in till och med 1994 – året då pensionsreformen principiellt beslutades. De som är födda 1954 och senare tjänar in hela sin pension enligt reglerna för inkomst- och premiepension.

Tabell 4.2 Andel som nybeviljats allmän pension i olika åldrar^a

Procent

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71-	Summa	Snitt- ålder
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,7	97,1	64,9
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,8	96,9	65,0
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,9	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,7	96,6	65,0
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,2	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,7	96,5	65,0
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,8	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,7	96,7	64,9
1943	3,9	3,1	3,6	5,3	66,4	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	0,8	96,6	64,9
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,1	7,9	4,0	1,1	0,5	0,5	0,8	96,5	64,9
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,5	7,2	4,0	1,3	0,5	0,5	0,8	96,4	64,8
1946	6,0	4,8	5,4	6,7	59,1	6,7	4,2	1,2	0,5	0,6	0,8	96,1	64,7
1947	6,3	4,6	6,0	7,4	56,7	6,9	4,7	1,3	0,6	0,5	1,0	95,9	64,7
1948	6,0	4,9	6,7	7,8	54,6	7,3	5,0	1,5	0,5	0,5	1,0	95,8	64,7
1949	5,8	5,4	6,9	8,6	52,2	7,9	5,4	1,4	0,6	0,5	1,1	95,8	64,7
1950	5,8	5,4	7,7	9,1	49,9	8,6	5,4	1,6	0,7	0,6	1,1	95,9	64,7
1951	6,5	6,3	8,0	9,3	47,5	8,3	5,5	1,8	0,7	0,6	1,2	95,8	64,7
1952	6,8	6,8	8,4	10,3	44,3	8,9	6,0	2,0	0,8	0,6	1,2	96,1	64,7
1953	7,7	6,5	9,4	10,4	41,8	9,5	5,1	3,0	0,9	0,7	1,2	96,0	64,6
1954	7,5	7,1	9,5	10,7	40,3	9,7							
1955	7,5	6,6	10,2	11,1	39,3								
1956	7,0	7,8	10,3	10,8									
1957	7,7	7,8	9,8										
1958	8,9	7,5											

a. Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2020. Åldrarna avser åldern den 31 december samma år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension. Prognos för de äldsta åldrarna, prognos kursiv stil. För de födda 1959 är lägsta uttagsålder 62 år och de finns därför inte med.

Tabell 4.3 Antal nybeviljade och avlidna pensionärer, i tusental och i förhållande till samtliga ålderspensionärer, 2020^a

	Antal kvinnor	Andel, procent	Antal män	Andel, procent	Antal totalt	Andel, procent
Nybeviljade	54	4,3	54	4,8	108	4,6
Avlidna	47	3,8	46	4,1	93	3,9
Ålderspensionärer	1 244		1 119		2 363	

a. Gäller för de personer som har inkomstpension, tilläggspension eller garantipension.

Tabell 4.4 Utbetald allmän pension för nybeviljade och avlidna ålderspensionärer, månadsbelopp i miljoner kronor och i förhållande till total utbetald allmän pension, 2020^a

	Belopp kvinnor	Andel, procent	Belopp män	Andel, procent	Belopp totalt	Andel, procent
Nybeviljade	657	4,3	740	4,5	1 397	4,5
Avlidna	487	3,4	665	4,1	1 151	3,7
Ålderspensionärer	14 438		16 306		30 744	

a. Månadsbeloppet är för den senaste månaden som individen hade pension.

De nybeviljade pensionärerna 2020 utgjorde 4,6 procent av samtliga ålderspensionärer och de som avled utgjorde 3,9 procent av samtliga.

Utbetalda pensioner till nybeviljade var 4,5 procent av samtliga utbetalningar och var något högre än de pensioner som de avlidna skulle ha haft om de fortfarande hade varit i livet, som var 3,7 procent.

Det allmänna pensionssystemet – i bilder och siffror

I detta avsnitt beskrivs pensionssystemet i figurer.

Inkomster, pensionsrätter och utbetald pension

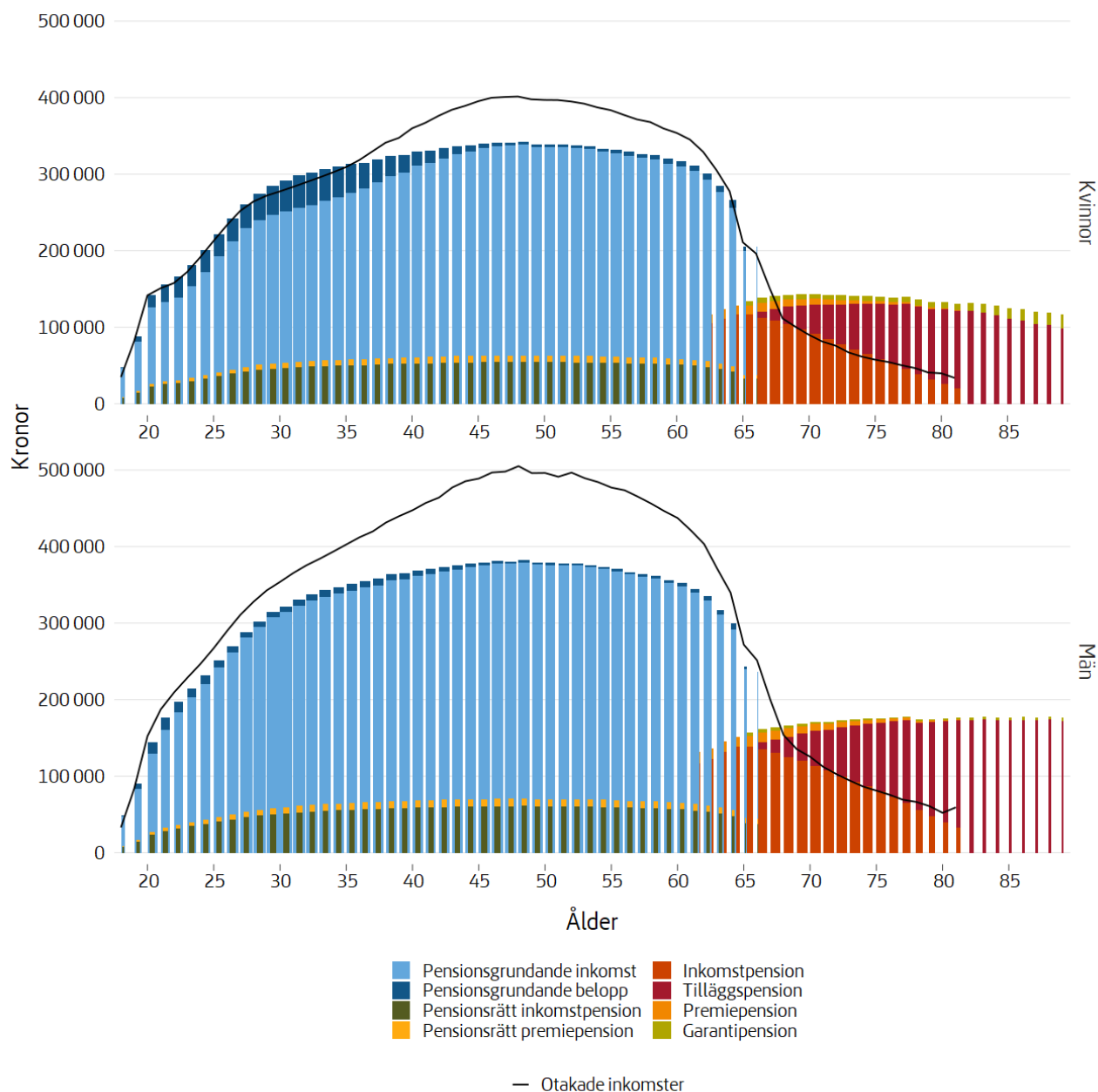
I figur 4.3 visas genomsnittliga inkomster för 2019, genomsnittliga pensionsrätter som tillgodogjorts spararnas konto 2020 och genomsnittliga utbetalningar av pension under 2019.

Genomsnittsinkomsten ökar under den första halvan av intjänandetiden för att sedan plana ut vid 45 års ålder och därefter vända neråt och minska rejält efter 60 år. En orsak till den sjunkande inkomsten är ökningen av andelen personer med sjukersättning i dessa åldrar och deras lägre genomsnittsinkomster. En annan orsak till minskningen är att vissa personer har minskat sin arbetstid eller helt gått i pension under året. Betydelsen av den övre gränsen, taket, för intjänade av pensionsrätt framgår av figuren – den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) skulle följa linjen *Otakade inkomster* om det inte funnits något tak.

Personer som har en lägre inkomst än 0,423 prisbasbelopp (19 670 kronor för år 2019) ingår i den otakade inkomsten men får ingen fastställd pensionsgrundad inkomst. I vissa åldersklasser där en relativt stor andel har en inkomst under gränsen kommer den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten bli högre än den genomsnittliga inkomsten. Detta har att göra med att personer med låg inkomst drar ned snittet av inkomst, men påverkar inte snittet av den pensionsgrundande inkomsten. Dessa åldersklasser återfinns främst bland yngre personer där ett flertal bara har sporadiska inkomster samt bland kvinnor runt 66–67 år där en relativt hög andel har en inkomst under gränsen.

Figuren ger en övergripande information om nivån på ersättningarna till de 2 269 000 personer som i december 2019 hade pension från det allmänna pensionssystemet. Tilläggs pensionen utgjorde fortfarande den största delen av pensionen, men det syns tydligt att inkomstpensionen och premiepensionen börjar ersätta tilläggs pensionen för årskullar födda 1938 och senare. För de yngre årskullarna utgörs pensionen helt eller nästan helt av inkomstpension, premiepension och garantipension. Garantipensionen är för de äldre årskullarna en stor del av pensionen, framförallt för kvinnor. För de yngre årskullarna utgör garantipensionen en allt mindre del av pensionen.

Figur 4.3 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension 2019

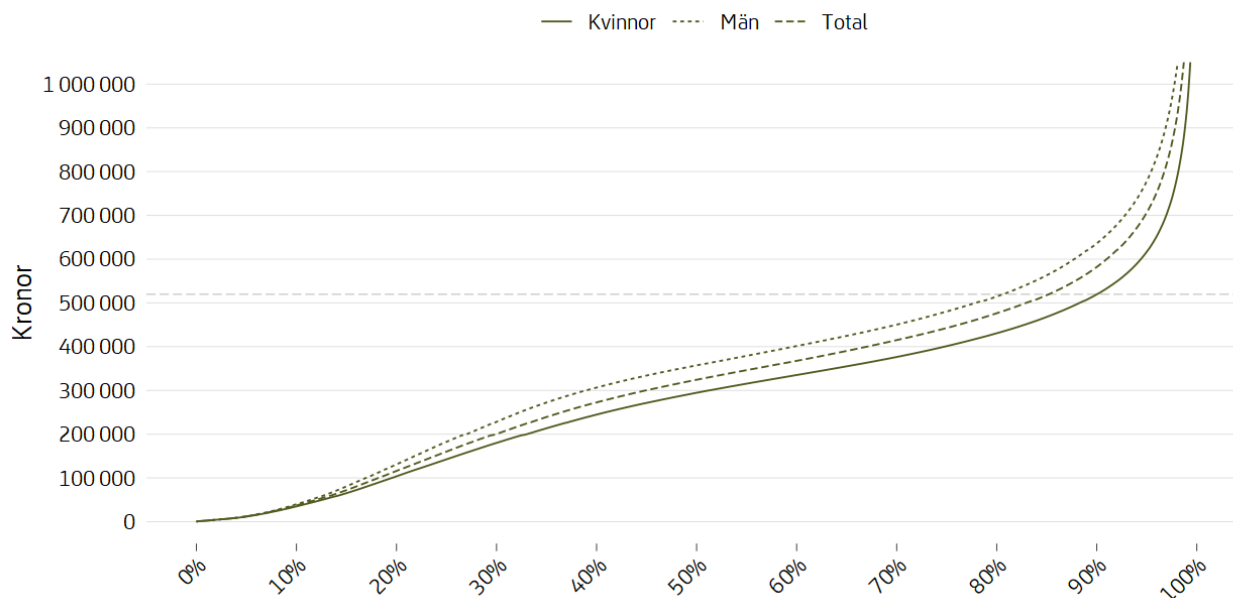
Staplarnas bredd speglar antalet personer i årskullen, varvid födda 1990 har varit normerande. Avser 18–89 år.

Av [figur 4.3](#) framgår att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män. Likaså framgår det att intjänadtaket har större negativ påverkan för männens genomsnittliga pensionsgrundande inkomster än vad det har för kvinnor, beroende på att en större andel av männens inkomster ligger över taket. Att kvinnor har en större del pensionsgrundande belopp än vad män har framgår av att kvinnor har mer mörkblått i sina pensionsunderlag än männen – mer detaljer om de pensionsgrundande beloppen finns i [figur 4.6](#). Vidare har kvinnor i genomsnitt lägre pension och betydligt mer garantipension än vad män har.

Otakad pensionsgrundande inkomst

I [figur 4.4](#) nedan visas otakad pensionsgrundande inkomst uppdelat på kvinnor och män. Inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp (519 700 kronor för inkomståret 2019) ligger till grund för den allmänna pensionen. I diagrammet nedan är inkomsterna för inkomståret 2019 fördelade i stigande storleksordning (totalt 5 779 000 personer, 2 809 000 kvinnor och 2 970 000 män). Av dessa hade 4 859 000 personer en inkomst under avgiftstaket (2 507 000 kvinnor och 2 352 000 män).

Figur 4.4 Otakad pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män, intjänandeår 2019

Avser otakad pensionsgrundande inkomst (löner, inkomst av aktiv och passiv näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning, sjuk- eller aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning med mera). Inkomsten är före avdrag för allmän pensionsavgift och redovisas för personer med inkomster över gränsen för deklarationsskyldighet om 42,3 procent av prisbasbeloppet. Den horisontella linjen vid 519 700 kronor avser avgiftstaket.

Cirka 618 000 män eller 21 procent av männen hade en inkomst över intjänandetaket. Motsvarande andel för kvinnor var 11 procent eller cirka 302 000 personer. I tabellen nedan redovisas genomsnittlig otakad pensionsgrundande inkomst samt pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män.

Tabell 4.5 Genomsnittlig otakad pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande inkomst, intjänandeår, 2019

kronor

	Otakad pensionsgrundande inkomst	Pensionsgrundande inkomst
Kvinnor	295 300	276 700
Män	368 100	319 300
Totalt	332 700	298 600

Av [tabell 4.5](#) framgår att kvinnors inkomster var lägre än männens, 80 procent av den otakade pensionsgrundande inkomsten och 87 procent av den pensionsgrundande inkomsten.

Pensionsrätter till inkomst- och premiepensionen

Den genomsnittliga tillgodoräknade pensionsrätten för inkomst- och premiepensionen uppgick till 56 000 kronor år 2019. Den genomsnittliga pensionsrätten var lägre för kvinnor (53 000 kronor) än för män (58 900 kronor), se [tabell 4.6](#) nedan.

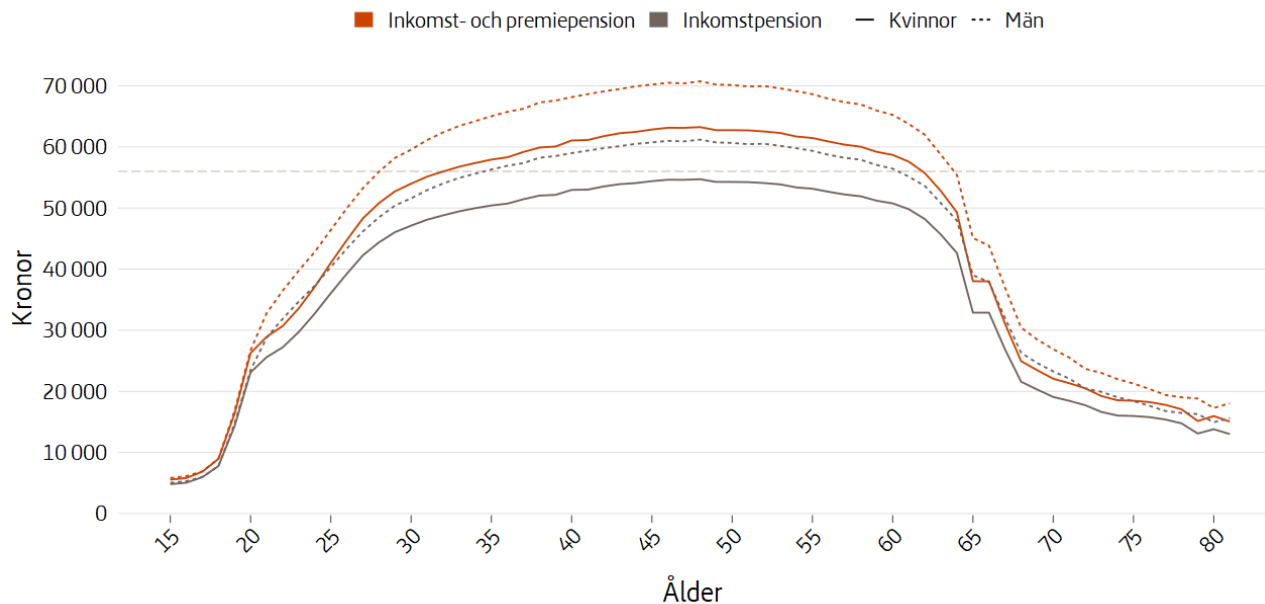
Tabell 4.6 Genomsnittlig pensionsrätt, intjänad 2019

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	46 000	7 000	53 000
Män	51 000	7 900	58 900
Totalt	48 600	7 400	56 000

Av tabellen ovan samt av [figur 4.5](#) framgår att kvinnornas genomsnittliga pensionsrätt var cirka 90 procent av männens.

Figur 4.5 Genomsnittlig pensionsrätt för kvinnor och män, intjänad 2019

Den horisontella linjen vid 56 000 kronor visar genomsnittet för samtliga individer 15 år och äldre.

Den genomsnittliga intjänade pensionsrätten till inkomst- och premiepension minskar kraftigt mellan 64 och 65 års ålder för att sedan plana ut mellan 65 och 66 års ålder (ålder vid årets slut). Detta har att göra med att många väljer att ta ut sin pension och sluta arbeta när de fyller 65, vilket leder till en lägre årsinkomst och färre intjänade pensionsrätter under det året.

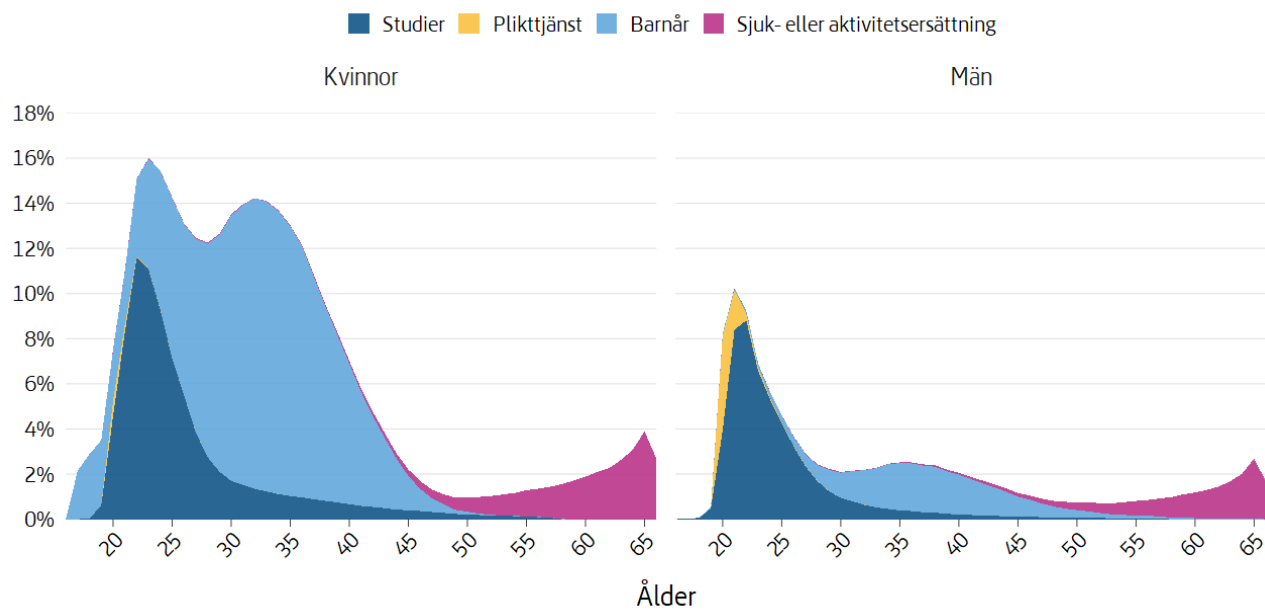
Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid vård av små barn och vid studier. Mellan åren 1995 och 2010 gav plikttjänstgöring pensionsrätt. Efter att ha varit vilande sedan 2010 återupptogs värnplikten 2018 och sedan dess ger plikttjänstgöring åter pensionsrätt. Mestadels män tjänade in pensionsrätt från plikttjänstgöring 2019.

År 2019 utgjorde pensionsgrundande belopp 6 procent av det totala tillgodoräknade pensionsunderlaget för kvinnor och cirka 2 procent för männen. Den största delen för kvinnorna, drygt 4 procent av det totala underlaget, utgjordes av barnår. För männen utgjorde också barnåren den största delen, knappt 1 procent av det totala pensionsunderlaget.

Sett över hela livet fås pensionsgrundande belopp för studier, plikttjänst och barnår vanligen i unga åldrar medan belopp för sjukersättning är vanligare senare i livet.

Figur 4.6 Pensionsgrundande belopp, intjänandeår 2019

Pensionsskulden

Pensionsskulden i inkomst- och premiepensionssystemet var 11 440 miljarder kronor den 31 december 2020. Skulden, fördelad på kvinnor och män, för varje ålder från 15 år och uppåt framgår av [figur 4.7](#).

Figur 4.7 Pensionsskulden kvinnor och män, vid utgången av 2020

Kvinnor har lägre intjänat pensionskapital jämfört med män. Vidare framgår det att tilläggspensionen är den viktigaste pensionstillgången för de äldre pensionärerna, men att den i princip är helt borta för de förvärvsaktiva årskullarna.

För spararna dominerar inkomstpensionen, samtidigt som en ökande betydelse för premiepensionen kan ses. Avsättningarna till premiepension infördes 1995. Innan dess sattes alla pensionsrätter av till inkomstpensionen. Om vi antar att det första intjänandet skedde vid 20 års ålder, så har alla som

2020 var 45 år eller yngre tjänat in till inkomst- och premiepension i hela sitt yrkesverksamma liv.

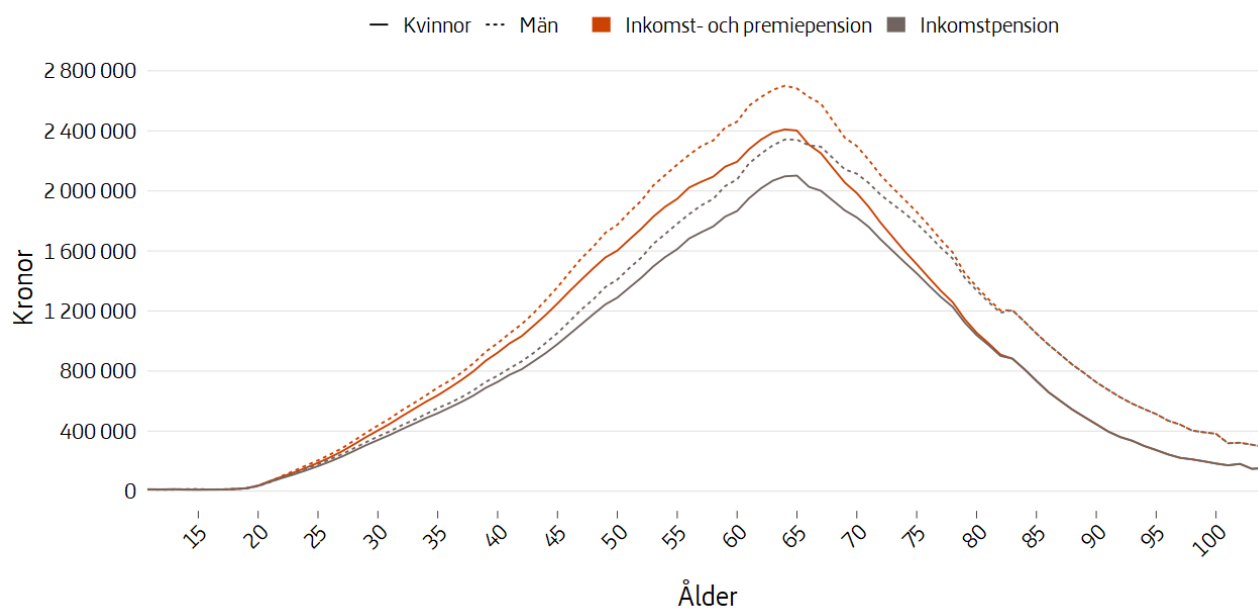
Tabell 4.7 Genomsnittlig pensionsskuld, 2020

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	1 066 000	191 000	1 239 000
Män	1 204 000	223 000	1 408 000
Totalt	1 137 000	207 000	1 325 000

Den genomsnittliga pensionsskulden (summa av alla års intjänade pensionsrätter för inkomst- och premiepension) var 1,3 miljoner kronor vid utgången av 2020, se [tabell 4.7](#).

Figur 4.8 Genomsnittlig pensionsskuld, 2020

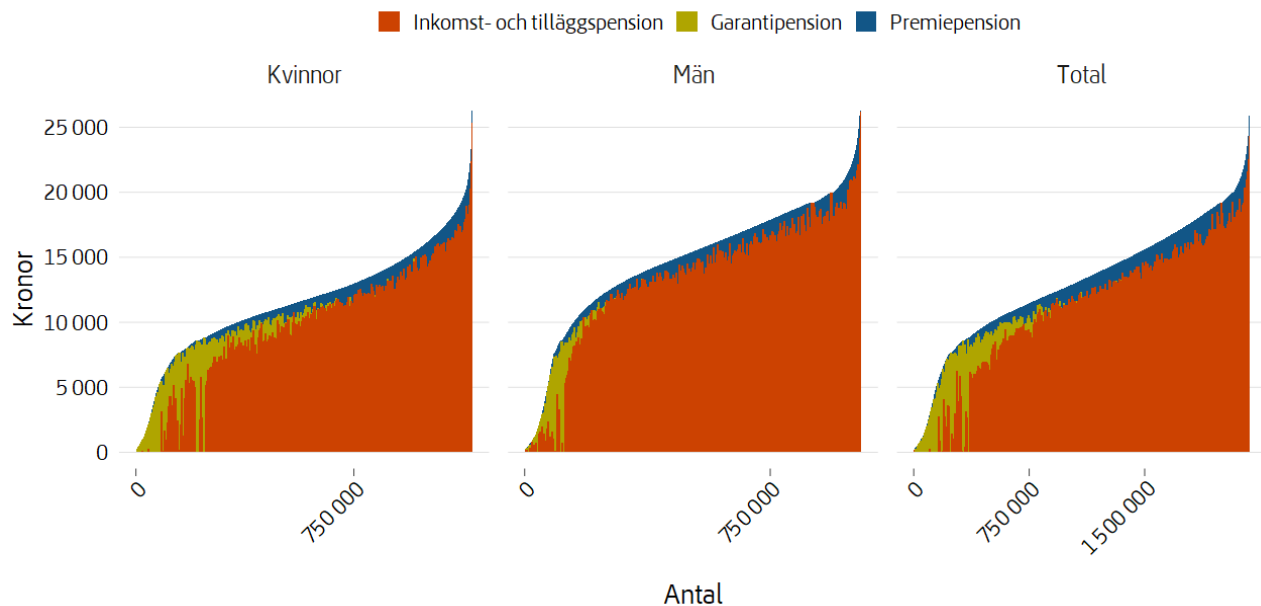

Av figuren ovan framgår att den genomsnittliga skulden ökar med stigande ålder fram till och med 65 års ålder. Därefter minskar skulden, eftersom många därefter har börjat ta ut sin pension.

Utbetald pension

I [figur 4.9](#) är utbetalningarna av den allmänna pensionen sorterade i stigande storleksordning. Utbetalningarna avser december 2020 för kvinnor och män födda 1955 eller tidigare (1 157 000 kvinnor och 1 028 000 män). För totalt utbetald pension under 2020, se [not 2](#) i kapitlet Noter och kommentarer.

Figur 4.9 Utbetalad pension, kvinnor och män, december 2020

Skillnaden i nivå och sammansättningen av olika pensionsdelar för män och kvinnor är det som är mest slående i figuren. Kvinnors snittpension – inkomstgrundad pension och garantipension – var 11 700 kronor, motsvarande belopp för männen var 14 700. Av kvinnornas allmänna pension utgjordes 93 procent av inkomstgrundad pension och 7 procent av garantipension. Hela 47 procent av kvinnorna hade dock någon andel garantipension. Att andelen som har garantipension ökar kraftigt med åldern framgår inte av diagrammet. Av männens allmänna pension utgjordes 98 procent av inkomstgrundad pension och 2 procent av garantipension. Totalt 16 procent av männen hade någon del garantipension. Varken änkepension eller bostadstillägg, som enbart respektive till övervägande del betalas till kvinnor, finns med i figuren.

Staplarna som är helt gröna motsvarar personer som enbart har garantipension och ingen inkomstgrundad pension. Denna grupp består till övervägande del av kvinnor. Personer som saknar inkomstgrundad pension och har minst 40 bosättningsår i Sverige får maximal utbetald garantipension. Detta förklarar koncentrationen av grönt vid max garantipension för gifta (7 690 kronor per månad 2020) och för ogifta (8 597 kronor per månad). De med lägre garantipension, men också helt utan inkomstgrundad pension, har färre bosättningsår.

Endast personer födda 1938 eller senare kan få premiepension baserat på eget intjänande och den har då endast tjänats in sedan 1995. Det gör att premiepensionen för de äldre årskullarna ännu är av liten omfattning, men blir allt mer betydelsefull för varje ny årskull som tar ut pension. De personer med en allmän pension som är mer än 20 000 kronor per månad har i regel nått den nivån genom att senarelägga sitt uttag av pension.

Maximal allmän pension som betalades ut 2020 var 54 300 kronor per månad. Det var till en person född senare än 1938 som har fortsatt att arbeta efter 65 års ålder.

Vad påverkar balanstalets utveckling?

Balanstalet är ett centralt mått på inkomstpensionens finansiella ställning. Det används som en del i systemets indexeringsmekanism för att säkerställa dess finansiella stabilitet. I detta avsnitt redovisas hur balanstalet påverkas av några centrala faktorer.

Balanstalet beräknas som förhållandet mellan inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder. Tillgångarna består av AP-fondernas (buffertfondernas) tillgångar och avgiftstillgången. Avgiftstillgången utgörs av årets avgiftsinkomster multiplicerad med omsättningstiden, där omsättningstiden mäter hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas in till systemet (intjänandeålder) till dess att den pensionsrätt som avgiften gett upphov till betalas ut i pension (utbetalningsålder)¹⁴.

Omsättningstiden – skillnaden mellan förväntad utbetalningsålder och förväntad intjänandeålder – sjunker om pensionsrätterna i genomsnitt ökar mindre för yngre än för äldre (höjd intjänandeålder). Det kan till exempel ske om arbetsmarknadsinträdet senareläggs. Den sjunker också om pensionsuttagen tidigare läggs (sänkt utbetalningsålder). Omsättningstiden tenderar att öka när livslängden stiger, särskilt om livslängden för personer med relativt högre pensionsinkomster lever längre (höjd utbetalningsålder).

Inkomstpensionssystemet har en skuld till aktiva och till pensionärer. Skulden till aktiva ökar med intjänade pensionsrätter och skulden till pensionärer minskar med pensionsutbetalningarna. Skulderna räknas om med inkomstindex (eller balansindex när balanseringen är aktiverad). Vidare ökar skulden om livslängden ökar, särskilt om livslängden för personer med relativt högre pensionsbelopp ökar. Det faktum att en allmänt ökad livslängd ökar både skulden och tillgångarna minskar balanstalets känslighet för livslängdsförändringar, även om tillgångsökningen är mindre än skuldökningen.

Till detta tillkommer buffertfonderna. Om avkastningen på buffertfondernas kapital är högre än tillväxten i genomsnittsinkomst bidrar fonderna till att stärka balanstalet. Buffertfonderna svarar för omkring 16 procent av inkomstpensionssystemets tillgångar, men i och med att fondernas avkastning är betydligt mer volatil än övriga faktorer har fonderna en större påverkan på balanstalets utveckling än vad som motsvarar deras andel av tillgångarna.

Antalet personer med pensionsgrundande inkomst påverkar förhållandet mellan avgiftstillgång och pensionsskuld

Avgiftstillgången växer i huvudsak med förändringen i inbetalda avgifter (summan av pensionsunderlagen) och skulden växer i huvudsak med förändringen i inkomstindex (genomsnittsinkomsten)¹⁵. Det betyder att om summan av de pensionsgrundade inkomsterna växer snabbare än genomsnittet ökar balanstalet (allt annat lika). I princip gäller detta om sysselsättningen ökar, men då avgiftsunderlaget till pensionssystemet innehåller både a-kassa, sjukersättning och sjukpenning är inte kopplingen till sysselsättningsutvecklingen absolut. Däremot är kopplingen till utvecklingen av antalet personer som har pensionsgrundande inkomst central. Ökar antalet personer med pensionsgrundande inkomst påverkas balanstalet i positiv riktning.¹⁶

Hur påverkas balanstalet av konjunkturläget?

Ovan beskrivs, något stiliserat, hur förändringar i balanstalet kan dekomponeras i förändringar i förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomster, förändringar i omsättningstid och förändringar i livslängd hos pensionerade samt avkastningen på buffertfondernas kapital. Särskilt förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomster påverkas av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, vilket varierar med konjunkturen.

Konjunkturläget beskrivs ofta med hjälp av hur *faktiska* värden på BNP, sysselsättning och andra indikatorer förhåller sig till motsvarande *potentiella* värden.¹⁷ Skillnaden mellan tillväxten av faktiska och potentiella variabler kan därför användas som ett approximativt mått för konjunkturjustering av förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomster. Som beskrivs ovan påverkas förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomst framförallt av förändringstakten i antalet personer med PGI. Nedan används förändringstakten i arbetskraftens storlek som en approximation av förändringstakten i antal personer med PGI. Utifrån detta kan en konjunkturberoende effekt på förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomster uppskattas.

Det konjunkturfall som utlöstes av covid-19-pandemin innebar att antalet sysselsatta minskade och att antalet personer utanför arbetskraften ökade. Sysselsättningsgraden minskade för första gången sedan finanskrisen.¹⁸ För 2020 var den faktiska arbetskraften lägre än den potentiella medan den för år 2019 var något högre¹⁹, vilket enligt resonemanget ovan skulle ge ett negativt bidrag till balanstalet.

Även omsättningstiden kan påverkas av konjunkturläget. Fördröjt arbetsmarknadsinträde, som ofta inträffar särskilt i djupare lågkonjunkturer, tenderar att öka intjänandeåldern och därigenom minska omsättningstiden. Däremot har fondavkastningen de senaste 30 åren inte tenderat att vara korrelerad med indikatorer över konjunkturläget.

Effekter på balansräkning och balanstal av olika alternativ

För att illustrera några möjliga händelseförlopp genomförs ett antal stresstester av en förenklad balansräkning och balanstal. Exempelen ska enbart ses som illustrativa.

- Alternativ 1: Oförändrade avgiftsinkomster men antalet med pensionsgrundande inkomst justerad för skillnad mellan faktisk och potentiell arbetskraft. Som en konsekvens justeras inkomstindex ned med 0,2 procent 2020 och justeras upp med 0,4 procent 2021.
- Alternativ 2: Buffertfondernas avkastning 162 miljarder kronor lägre 2020 (motsvarar fondernas resultat vid halvårsskiftet 2020).
- Alternativ 3: Lägsta uttagsålder 63 år 2020. ²⁰

Tabell 4.8 Förenklad resultat- och balansräkning

	2020	Förändring, alternativ 1	Förändring, alternativ 2	Förändring, alternativ 3
Förändring av fondtillgångar				
Pensionsavgifter	295 499	0	0	0
Pensionsutbetalningar	-326 266	0	0	1 869
Avkastning på fonderat kapital ^a	130 865	0	-170 465	0
Summa	100 098	0	-170 465	1 869
Förändring av avgiftstillgång				
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	182 990	0	0	179
Värdet av förändring i omsättningstid	93 798	0	0	17 190
Summa	276 788	0	0	17 369
Förändring av pensionsskuld				
Nya pensionsrätter	-304 394	0	0	0
Pensionsutbetalningar	326 257	0	0	-1 869
Indexering	-339 735	-34 977	0	808
Övrigt	-645	0	0	0
Värdet av förändringen i livslängd	-10 503	0	0	90
Summa	-329 020	-34 977	0	-971
Årets resultat	47 866	-34 977	-170 465	18 267
Tillgångar				
Fondtillgångar	1 696 440	0	-170 465	1 869
Avgiftstillgångar	8 893 004	0	0	17 369
Summa Tillgångar	10 589 444	0	-170 465	19 238
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat	806 196	-34 977	-170 465	18 267
Pensionsskuld	9 783 248	34 977	0	971
Summa Skulder och resultat	10 589 444	0	-170 465	19 238
Balanstal	1,0824	-0,0031	-0,0174	0,0019

a. Inklusive administrationskostnader (som antas lika stora i alternativet med lägre fondavkastning).

I det första alternativet antas inkomstindex för 2021 vara högre än det faktiskt var (på grund av färre personer med PGI) och något lägre för 2020 (på grund av fler personer med PGI), vilket ökar pensionsskulden något och balanstalet försvagas därmed marginellt. Det andra alternativet, som motsvarar buffertfondernas ställning efter första halvåret 2020 och där fondavkastningen blev cirka 162 miljarder kronor lägre, ger en betydligt större påverkan på balanstalet. Exemplet med en höjd lägsta ålder för

pensionering förstärker balanstalet även under antagandet att avgiftsinkomsten är oförändrad, främst genom att utbetalningsåldern stiger. Om den höjda lägsta åldern dessutom innebär att arbetskraftsdeltagandet tilltar så stärks balanstalet ytterligare.

Fotnoter

1. Pensionsrätt för premiepension kan överföras mellan makar. Överfört kapital minskas med för närvarande 6 procent, eftersom det sker fler överföringar till kvinnor än till män samtidigt som kvinnor i medeltal lever längre än män.
2. År 2020: Taket för allmän pensionsavgift är $8,07 \times \text{inkomstbasbeloppet} = 539\,076$ kronor.
3. År 2020: $0,423 \times 47\,300 = 20\,008$ kronor.
4. Egenföretagare betalar allmän pensionsavgift om 7 procent och egenföretagaravgift om 10,21 procent.
5. Denna skatt var 20,6 miljarder kronor 2020, se [not 1 i kapitel 8](#).
6. $0,1721 / 0,93 \approx 0,185$
7. Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, men som inte tillförs några avgifter eller betalar ut några pensioner.
8. Kapitalviktad avkastning. För mer information se kapitel 6 Pensionssystemets värdeförändringar, avsnitt [Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet](#).
9. Balansindex för år 2017 och framåt beräknas med det dämpade balanstalet (SFS:676), se även [Bilaga B](#).
10. Nästa års balansindex beräknas genom att multiplicera balansindex (103,66) med förändringen av inkomstindex, multiplicerat med det dämpade balanstalet, se [bilaga A](#).
11. Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.
12. Beskrivningen avser garantipension till personer födda 1938 eller senare. För äldre personer gäller andra regler.
13. År 2020 var prisbasbeloppet 47 300 kronor.
14. Detaljer finns i [appendix B Matematisk beskrivning av balanstalet](#).
15. Demografiska och strukturellt drivna förändringar i omsättningstid och pensionsskuld sker normalt i långsammare takt.
16. Eftersom inkomstmåttet i inkomstindex baseras på summan av pensionsgrundande inkomst utan begränsning av intjänandetaket (otakad PGI) kan i princip också skillnader i inkomstillväxt över och under intjänandetaket påverka balanstalet. De senaste åren har dock skillnaderna i förändringstakt mellan avgiftsinkomst och otakad PGI varit liten.

17. De nivåer som på lång sikt är förenliga med en stabil inflation. Se Konjunkturinstitutet (2018) Konjunkturläget oktober 2018, s 75-79, för ytterligare beskrivning av konjunkturterminologi.
18. SCB (2021) Arbetsmarknadssituationen för hela befolkningen 15-74 år, AKU 2020.
19. Egna beräkningar baserade på data från Konjunkturinstitutets prognos från december 2020.
20. Här antas oförändrat intjänande, att effekten på utbetalningsåldern slår igenom redan 2020 samt inga pensionerade födda 1958.

5. Administrations- och kapitalförvaltningskostnader

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst möjlighet att påverka. Inom premiepensionen beror dock även kostnaden på spararens egna fondval.

I det här avsnittet sammanställs de brutto¹- och nettoredovisade kostnaderna² samt även sådana transaktionskostnader som AP-fonderna och Pensionsmyndigheten endast delvis kan fånga. Syftet är att ge en så fullständig bild av ålderspensionssystemets totala kostnader som möjligt. Viktigt att ha i åtanke är att fondernas nettoförvaltningskostnader samt transaktionskostnader redan har påverkat fondernas värdeutveckling negativt.

Total kostnadsredovisning

Den sammanlagda kostnaden för pensionssystemets försäkringsadministration och kapitalförvaltning samt övriga avgifter uppgår till 7,4 miljarder kronor, varav 2,5 miljarder kronor redovisas i pensionssystemets resultaträkning. De 2,5 miljarderna är summan av försäkringsadministration (1 441 miljoner) och AP-fondernas rörelsekostnader (1 018 miljoner), se [tabell 5.1](#).

Inkomstpensionens kostnader

För inkomstpensionen uppgick de kostnader som redovisas i resultaträkningen 2020 till 1 918 miljoner kronor, där 900 miljoner kommer från försäkringsadministration och 1 018 miljoner kommer från AP-fondernas rörelsekostnader. Utöver de 1 018 miljonerna i rörelsekostnader hade AP-fonderna fasta förvaltningsarvoden om 617 miljoner kronor. Summan av redovisade kapitalförvaltningskostnader som framgår i AP-fondernas resultaträkningar uppgick därmed till 1 635 miljoner kronor. Prestationsbaserade arvoden och transaktionskostnader, som till exempel courtage, redovisas inte som direkta kostnader hos AP-fonderna utan påverkar i stället avkastningen negativt. Prestationsbaserade arvoden är inte en vanlig förvaltningskostnad utan ett sätt för AP-fonderna att dela risk och avkastning med sina externa förvaltare. Totalt betalade AP-fonderna 625 miljoner i prestationsbaserade arvoden och 269 miljoner kronor i courtage och andra transaktionskostnader. När dessa kostnader och avgifter inkluderas blir summan av kostnaderna totalt för inkomstpensionen 3 429 miljoner kronor.

Premiepensionens kostnader

I Pensionsmyndighetens resultaträkning för premiepensionssystemet redovisas administrationskostnaden till 541 miljoner kronor. Tidigare år har det utöver administrationskostnaden även gjorts avbetalning på uppbyggnadskostnaden av premiepensionssystemet, detta uppbyggnadslån slutamorterades 2018. Den totala kostnaden för premiepensionens försäkringsadministration uppgår till 578 miljoner kronor, se posten Summa försäkringsadministration i [tabell 5.1](#).

För premiepensionssystemets del avser posten Förvaltningsarvoden både de fasta och prestationsbaserade avgifter som premiepensionsfonderna, inklusive 7:e AP-fonden, tar ut efter att rabatter återförts till premiepensionsspararna. Brutto beräknas premiepensionsfondernas förvaltningsarvode till 7 362 miljoner kronor. Av denna bruttoavgift beräknas återbetalningen från fonderna till totalt 4 854 miljoner kronor i rabatt. Avgifterna kan då nettosummeras till 2 508 miljoner kronor³. Rabattmodellen innebär bland annat att för aktiefonder är den maximala nettoavgiften 0,89 procent, för räntefonder är den 0,42 procent och för bland- och generationsfonder är den 0,62 procent. Utöver de 2 508 miljonerna i fasta förvaltningsarvoden finns transaktionskostnader.

Transaktionskostnaderna består främst av det courtage som fonderna erlägger som en del av köp-/säljlikviden när fonderna handlar värdepapper. Från och med 2020 baseras denna siffra på faktiska siffror som fondbolagen inrapporterat och estimeras 2020 till 955 miljoner kronor. Totalt rapporterade cirka 320 fonder sina transaktionskostnader, vilka representerar cirka 92 procent av det totala kapitalet.

Tabell 5.1 Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter

miljoner kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Försäkringsadministration			
Pensionsadministration ^a	459	472	931
Ersättning till andra myndigheter	441	69	510
Amortering och ränta uppbyggnadslån			0
Summa Försäkringsadministration	900	541	1 441
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter			
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredovisade)	1 018		1 018
Förvaltningsarvoden			
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredovisade)	617		617
Prestationsbaserade arvoden ^b	625		625
Summa Förvaltningsarvoden	1 242	2 508	3 750
Transaktionskostnader ^c	269	955	1 224
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 529	3 463	5 992
Summa	3 429	4 004	7 433

a. Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i [not 4 i kapitel 8](#) avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

b. Detta är avgifter som AP-fonderna endast betalar om en viss förvaltare lyckats uppnå ett visst överenskommet resultat.

c. Med transaktionskostnader avses här courtage och clearingavgifter som tas ut på aktie- och derivatmarknaden. Dessa avgifter läggs direkt på transaktionen och påverkar fondernas avkastning negativt. Ränte- och valutatransaktioner betalas genom skillnaden mellan köp- och säljkurs och redovisas inte som en separat avgift. Beräkningen av premiepensionens transaktionskostnader baseras nu på cirka 320 fonders inrapporterade kostnader.

Kostnadernas utveckling

Nedan i [tabell 5.2](#) och [tabell 5.3](#) visas kostnadsposterna för de senaste fem åren och redovisas i miljoner kronor. Figurerna avser kronor per antal försäkrade (det vill säga drygt 8,6 miljoner personer som har ett pensionskonto, inklusive pensionärer) och sträcker sig från 2001.

Tabell 5.2 Inkomstpensionens kostnader

miljoner kronor

	2016	2017	2018	2019	2020
Försäkringsadministration^a					
Pensionsadministration	455	434	428	411	459
Ersättning till andra myndigheter	406	432	421	406	441
Summa Försäkringsadministration	861	866	849	817	900
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredovisade)	890	953	956	1 016	1 018
Förvaltningsarvoden					
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredovisade)	847	801	760	753	617
Prestationsbaserade arvoden ^b	372	442	331	406	625
Summa Förvaltningsarvoden	1 219	1 243	1 091	1 159	1 242
Transaktionskostnader ^c	289	233	244	203	269
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 398	2 429	2 291	2 378	2 529
Summa	3 259	3 295	3 140	3 195	3 429

a. Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i [not 4 i kapitel 8](#) avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

b. Viss justering av 2018 års arvoden.

c. Se förklaring i [tabell 5.1 Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter](#).

Tabell 5.3 Premiepensionens kostnader

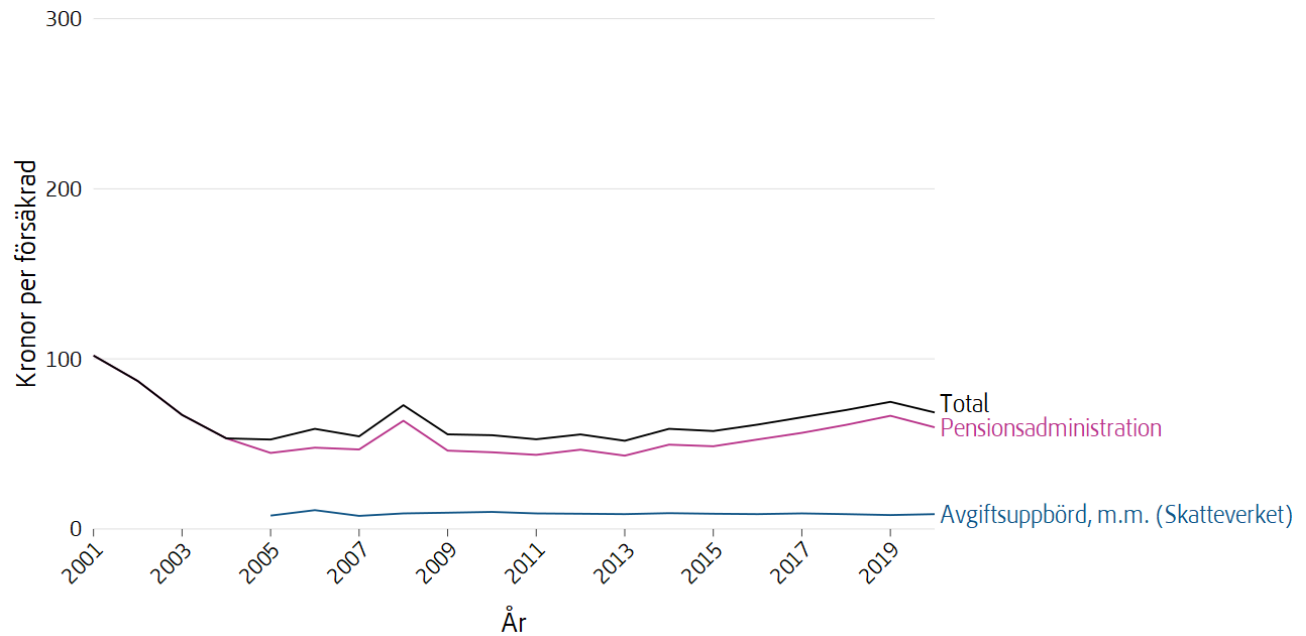
miljoner kronor

	2016	2017	2018	2019	2020
Försäkringsadministration					
Pensionsadministration	379	417	463	515	472
Ersättning till andra myndigheter	63	68	66	63	69
Amortering och ränta uppbyggnadslån	169	181	325	0	0
Summa Försäkringsadministration	611	666	854	578	541
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
Förvaltningsarvoden (nettoredovisade)	2 033	2 466	2 279	2 500	2 508
Transaktionskostnader	428	519	551	646	955
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 461	2 985	2 830	3 146	3 463
Summa	3 072	3 651	3 684	3 724	4 004

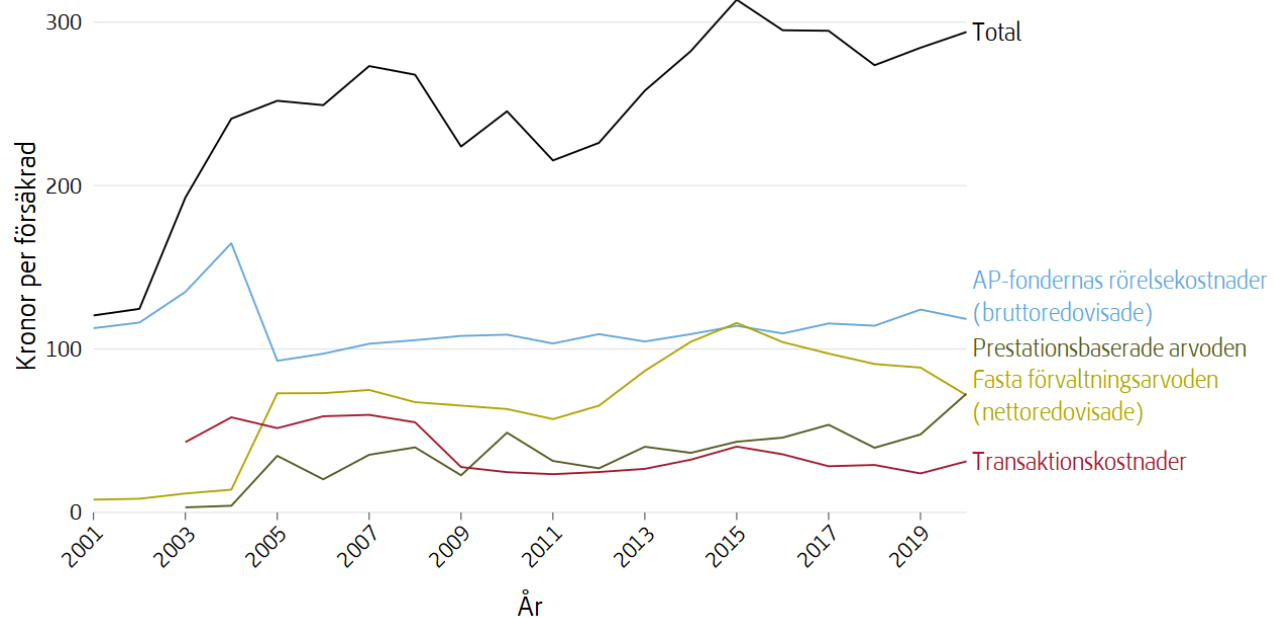
Figur 5.1 Försäkringsadministration inkomstpension

Figur 5.2 Försäkringsadministration premiepension

Figur 5.3 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter inkomstpension

Figur 5.4 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter premiepension

Av [tabell 5.2](#) framgår att inkomstpensionens totala kostnader varit någorlunda konstant under de senaste fem åren. Efter att ha minskat under några år ökade kostnaderna för försäkringsadministration under 2020. I [tabell 5.5](#) framgår en gradvis minskning av kapitalförvaltningskostnaderna i relation till förvaltad kapital.

Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader och avgifter har ökat något på totalen från år 2019 till år 2020, även i termer av kostnad per försäkrad. Utvecklingen av kapitalförvaltningskostnader och avgifter beror på att genomsnittligt förvaltad kapital ökat och att kapitalförvaltningskostnaderna tas ut i procent av förvaltad kapital. En stor del av ökningen kan också förklaras av den nya metoden för redovisning av transaktionskostnader. I procent av kapitalet så har premiepensionens kostnader minskat de senaste fem åren. Rabattmodellen inom premiepensionssystemet är progressiv, vilket innebär att högre förvaltad kapital automatiskt ger en högre procentuell rabatt och därmed lägre avgifter i procent. Kostnaden är på årsbasis och uppskattas utifrån kostnaden under kvartal 1–3.

Inom försäkringsadministrationen finns flera kostnadsposter som är gemensamma för inkomst- och premiepensionen. Som exempel kan nämnas framställning och distribution av orange kuvert och Skatteverkets kostnadsersättning för avgiftsuppbörd med mera. Sådana kostnader fördelas på respektive försäkringsgren i förhållande till andel försäkrade, avgiftsandel eller annan fördelningsnyckel.

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad pensionskapital

År 2020 var summan av kapitalförvaltningskostnader för Första–Fjärde AP-fonden och Sjätte AP-fonden cirka 0,10 procent av förvaltad kapital. AP-fondernas prestationsbaserade arvoden uppgick till nästan 0,04 procent, och transaktionskostnader uppgick till lite mindre än 0,02 procent av förvaltad kapital. Summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter uppgick till totalt 0,15 procent av förvaltad kapital.

Redovisade kapitalförvaltningskostnader för fonderna inom premiepensionssystemet uppgick efter rabatt till 0,17 procent, därtill uppskattas fondernas transaktionskostnader till 0,06 procent och summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter således till 0,23 procent av förvaltad kapital.

Kostnadsskillnaderna i procent mellan inkomstpensionens fonderade medel och premiepensionsfonderna förklaras dels av skalfördelar inom Första–Fjärde AP fonden och dels av att dessa fonder har investerat omkring 35 procent av sitt kapital i obligationer eller liknande tillgångar med, i förhållande till aktier, låga förvaltningskostnader. Inom premiepensionssystemet är cirka 10 procent av tillgångarna investerade i denna typ av tillgångar.

Tabell 5.4 Genomsnittligt förvaltad kapital

miljarder kronor

	2013	2014	2015	2016
Inkomstpension	1 008	1 121	1 207	1 276
Premiepension	527	662	829	854
	2017	2018	2019	2020
Inkomstpension	1 367	1 398	1 490	1 646
Premiepension	1 030	1 161	1 280	1 518

Tabell 5.5 Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital

procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomstpension						
Redovisade kapitalförvaltningskostnader						
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredo­visade)	0,08	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06
Fasta förvaltningsarvoden (netto­redo­visade)	0,08	0,07	0,06	0,05	0,05	0,04
Summa Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,15	0,14	0,13	0,12	0,12	0,10
Prestationsbaserade arvoden	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03	0,04
Transaktionskostnader	0,03	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02
Summa Inkomstpension	0,21	0,19	0,18	0,16	0,16	0,15
Premiepension						
Redovisade kapitalförvaltningskostnader						
Fasta förvaltningsarvoden (netto­redo­visade)	0,25	0,23	0,22	0,20	0,18	0,17
Summa Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,25	0,23	0,22	0,20	0,18	0,17
Transaktionskostnader	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06
Summa Premiepension	0,30	0,28	0,27	0,25	0,23	0,23

Kostnader för försäkringsadministration i förhållande till pensionsbehållning/kapital

För att täcka AP-fondernas redovisade kostnader för inkomstpensionen görs varje år ett kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna. För år 2019 var inkomstpensionens kostnadsavdrag 0,0305 procent. Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Varken de fasta nettoredovisade förvaltningsarvodena på 0,04 procent av förvaltat kapital, de prestationsbaserade arvoden eller transaktionskostnaderna om cirka 0,02 procent av förvaltat kapital belastar pensionsspararna genom kostnadsavdrag. De nettoredovisade kostnaderna belastar buffertkapitalet i AP-fonderna, men till skillnad från de bruttoredovisade kostnaderna finansieras inte kostnaden med ett avdrag från pensionsspararnas inkomstpensionskonto.

Avdraget för premiepensionens försäkringsadministrativa kostnader var 2020 i snitt 0,04 procent av premiepensionskapitalet. Maximalt uttagen kostnad i kronor för år 2020 var 100 kronor per kontoinnehavare. Premiepensionen har precis som inkomstpensionen små periodiska avvikelser mellan den avgift som tas ut och den faktiska kostnaden. Dessa avvikelser korrigeras löpande.

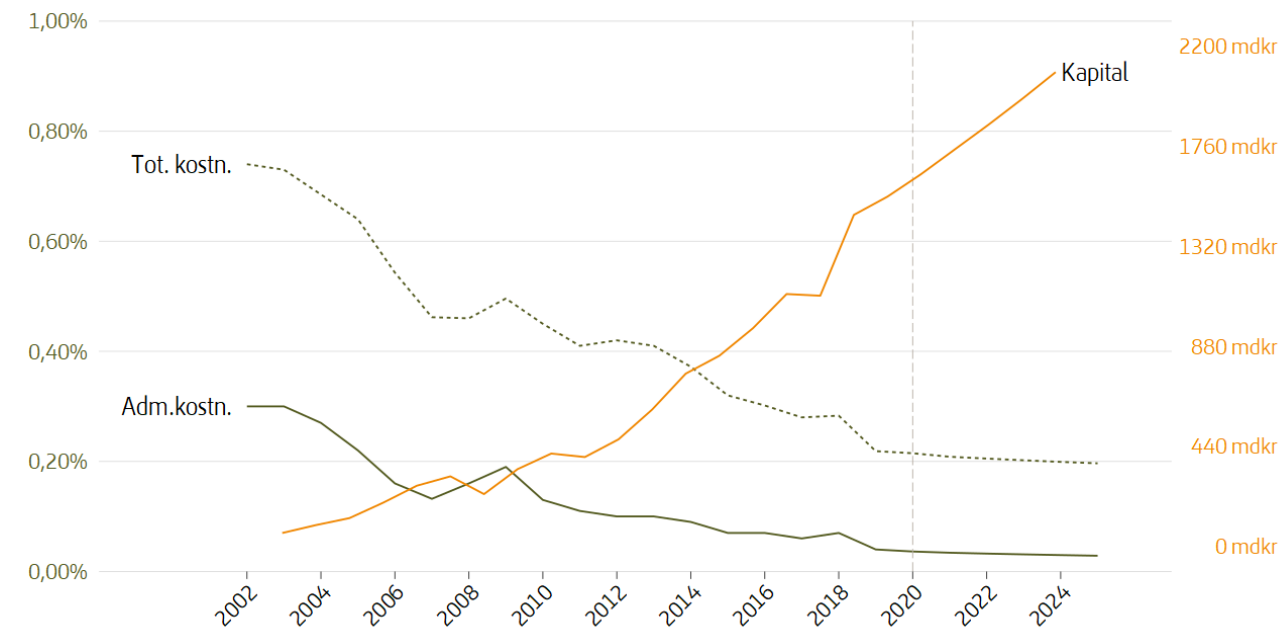
Tabell 5.6 Kostnader försäkringsadministration

procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inkomstpension^a	0,0326	0,0284	0,0302	0,0305	0,0310	0,0300	0,0300
Premiepension	0,09	0,07	0,07	0,06	0,07	0,04	0,04

a. Inkomstpensionens kostnadsavdrag avser även AP-fondernas bruttoredovisade kostnader och kostnadsavdraget görs endast fram till pension börjar att tas ut.

Figur 5.5 Premiepensionens kostnader och kapital

Tot. kostn. Administrations- och kapitalförvaltningskostnader
 Adm.kostn. Administrationskostnad
 Kapital Premiepensionsbehållningen vid årets slut

Vad betyder kostnaderna för pensionens storlek?

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. En till synes låg årlig avgift kan minska pensionen med en avsevärd andel eftersom avgiften dras årligen under lång period. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst möjlighet att påverka. Vissa kostnader för premiepensionen kan även den försäkrade påverka.

Följande förenklade beräkningssätt ger en ganska precis uppfattning om vad en viss kostnadsprocent innebär för den utbetalade pensionens storlek. Den genomsnittliga tid som en inbetalad avgift ligger i inkomstpensionssystemet innan den börjar betalas ut är cirka 21 år.

Om inkomstpensionens kostnad är 0,03 procent, kommer avdraget att minska inkomstpensionen till $(1-0,0003)^{21}$ vilket är ungefär 99 procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Kostnaden minskar inkomstpensionen med knappt 1 procent. Om premiepensionens kostnader är 0,23 procent, kommer avdraget att minska premiepensionen med drygt 7 procent $(1-0,0023)^{33}$ av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Anledningen till att avdraget sker i 33 år är att i premiepensionssystemet sker årligen en omräkning av pensionskapitalet med kostnadsavdraget även under tiden som pensionär. Den förväntade avkastningen är något högre vilket bidrar till en längre omsättningstid. En inte ovanlig

fondförvaltningsavgift i Sverige för sparande utanför det allmänna pensionssystemet är omkring 1 procent – ofta högre. En avgift på 1 procent under samma tid som i exemplet ovan innebär att det sparade kapitalet blir 72 procent av vad det skulle ha varit i förhållande till om avgiften varit 0 procent, 28 procent försvinner alltså i avgifter.

Fotnoter

1. I pensionssystemets resultaträkningar för inkomst- och premiepensionen framgår de kostnader som Pensionsmyndigheten och AP-fonderna redovisar som kostnader i sina egna resultaträkningar, "bruttoredovisade kostnader".
2. De kapitalförvaltningskostnader i AP-fonderna och premiepensionssystemet som nettoredovisas mot intäkt och fondavkastning netto framgår inte av pensionssystemets resultaträkning. Begreppet nettoredovisade kostnader används här för sådana kostnader som i AP-fondernas redovisning består av fasta förvaltningsarvoden och som i premiepensionssystemets redovisning används för nettot av de poster som benämns förvaltningsavgifter och rabatter på förvaltningsavgifter.
3. Dessa kostnader är preliminära och baseras på en uppräknig av kostnaderna för kvartal 1–3. I beloppet ingår inte förvaltningsarvode avseende traditionell försäkring på 11,5 miljoner kronor. Denna kostnad nettoredovisas genom att avkastningen på fonderat kapital minskas (se [not 17 i kapitel 8](#)).

6. Pensionssystemets värdeförändringar

Den allmänna pensionen består till huvuddelen av inkomstgrundad pension. Varje år under det aktiva livet betalar de förvärvsarbetande en viss del av inkomsten som pensionsavgift. Större delen av avgiften går till systemet för inkomstpension och en mindre del till premiepensionssystemet. Pensionen tjänas ofta in under lång tid, 40–45 år eller ännu längre. Därför är det viktigt för pensionens framtida storlek vilken värdeförändring som de inbetalda avgifterna får. Exempelvis får en person som sätter in ett konstant belopp varje år under 40 års tid med en årlig ränta på 2 procent hela 54 procent större slutbehållning än en sparare utan avkastning.

I inkomstpensionssystemet bestäms värdeförändringen normalt av den procentuella ökningen i inkomstindex. Detta index följer i sin tur den genomsnittliga utvecklingen av de förvärvsarbetandes inkomster. I premiepensionssystemet bestäms värdeförändringen av avkastningen på pensionsspararnas fonder. För pensionärer som valt traditionell försäkring bestäms värdeutvecklingen av den återbäringsränta som Pensionsmyndigheten beslutar om, med utgångspunkt från värdeutvecklingen på de tillgångar Pensionsmyndigheten investerat i. Nedan redogörs fortsättningsvis för utvecklingen inom fondförsäkringen. En viktig skillnad mellan inkomstpensions- och premiepensionssystemen är att värdeförändringen i inkomstpensionen är lika för alla, medan den för premiepensionen kan variera från person till person, beroende på vilka fonder som valts.

Värdeförändringar under 2020

Pensionsbehållningen i inkomstpensionssystemet skrivs normalt upp i takt med inkomstindex men under en balanseringsperiod används balansindex. Mellan 2010 och 2018 var det en balanseringsperiod. Värdeförändringen sker bara vid årsskiftena för inkomst-/balansindex till skillnad mot premiepensionssystemet där förändringarna sker på daglig basis. Indexeringen mellan år 2020 och 2021 var 2,2 procent, se under år 2020 i [tabell 6.1](#) nedan. Det är alltså med detta procenttal som de förvärvsarbetandes intjänade inkomstpensionsrätter förändrades vid årsskiftet.

För pensionärerna räknas inkomst- och tilläggspensionerna varje år om med förändringen i inkomst-/balansindex minskat med 1,6 procent. Minskningen beror på att en förskottsränta på 1,6 procent redan har tillgodoräknats inkomstpensionen i delningstalet¹.

Under en balanseringsperiod påverkas inkomstpensionen av utvecklingen på kapitalmarknaderna eftersom AP-fondernas värde ingår i beräkningen av balanstalet. AP-fondernas värde utgör nästan 16 procent av de redovisade tillgångarna och påverkan är därmed inte omfattande. Nedgången i placeringarnas marknadsvärden under 2008, orsakade av ett stort börsfall, var dock en viktig orsak till att balanseringen trädde i kraft år 2010. Den goda avkastningen därefter har bidragit till högre indexering av inkomstpensionerna och till att balanseringen avslutades 2018.

Premiepensionssystemets värdeförändring bestäms helt av utvecklingen på kapitalmarknaderna. Efter en positiv utveckling såväl på den globala (räknat i SEK) som den svenska aktiemarknaden 2019 fortsatte uppgången under inledningen av 2020. Därefter skedde en dramatisk minskning under våren till följd av Corona-pandemin. Kapitalmarknaderna återhämtade sig dock och värdeförändringen i premiepensionsfonderna 2020 blev till slut 6,4 procent.

Tabell 6.1 Årlig indexering av inkomstpensionen respektive premiepensionsavkastning
procent

	Inkomst- /balansindex	Premiepensions- index ^a
2004	2,4	8,8
2005	2,7	30,6
2006	3,2	12,1
2007	4,5	5,7
2008	6,2	-34,2
2009	-1,4	34,7
2010	-2,7	12,2
2011	5,2	-10,7
2012	5,8	12,1
2013	-1,1	21,1
2014	2,5	20,7
2015	5,9	6,4
2016	4,4	10,9
2017	2,6	12,6
2018	3,1	-3,4
2019	3,8	29,5
2020	2,2	6,4

a. Premiepensionsindex mäter hur ett belopp som satts in i systemet vid en viss tidpunkt har förändrats under en viss period (så kallad tidsviktad avkastning). I detta fall är perioden lika med kalenderår. Enskilda pensionssparare har normalt haft en annan avkastning beroende på vilka fonder de valt.

Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet

Värdeförändringen inom premiepensionssystemet kan mätas på flera sätt. De som redovisas i detta kapitel är så kallad tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Ett annat namn för kapitalviktad avkastning är internränta.

Den tidsviktade avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Tidsviktad avkastning visar avkastningen på en krona som sattes in i början av perioden. Hänsyn tas inte till om insättningar eller uttag har gjorts under perioden.

Den kapitalviktade avkastningen kan användas för att utvärdera premiepensionen i stort, men även för enskilda konton. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla insättningar och uttag på kontot, samt behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden.

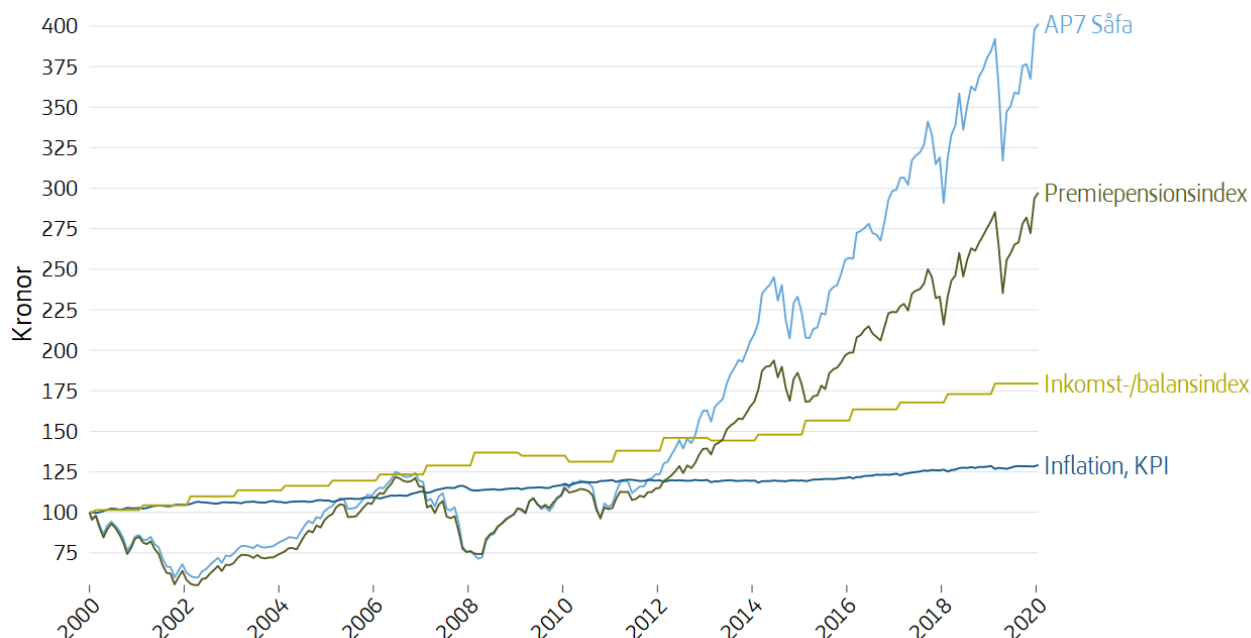
I avsnittet [Inkomst- och premiepension som komplement till varandra](#) används tidsviktad avkastning, medan kapitalviktad avkastning används i

avsnittet [Värdeförändring på pensionsspararnas konton](#). (För mer utförlig beskrivning av tids- och kapitalviktad avkastning, se [bilaga A](#).)

Inkomst- och premiepension som komplement till varandra

Ett av syftena med att inrätta premiepensionen som komplement till inkomstpensionen var att variationer över åren i löneinkomsternas tillväxt och i kapitalavkastningen från i huvudsak aktiemarknaden skulle kunna jämnas ut varandra. Utvecklingen över tid visar att dessa indexeringar inte nödvändigtvis följer varandra, se [tabell 6.1](#) ovan. Betydelsen av riskspridningen kan öka i framtiden, när premiepensionsfondernas andel av det totala pensionskapitalet blir större.

Figur 6.1 Värdet av 100 kronor

Värdet av 100 kronor som sattes in i december 2000 i inkomstpensionssystemet (inkomst/balansindex) och i premiepensionssystemet (premiepensionsindex respektive det statliga förvalsalternativet AP7 Såfa). Inflationen finns med som referens.

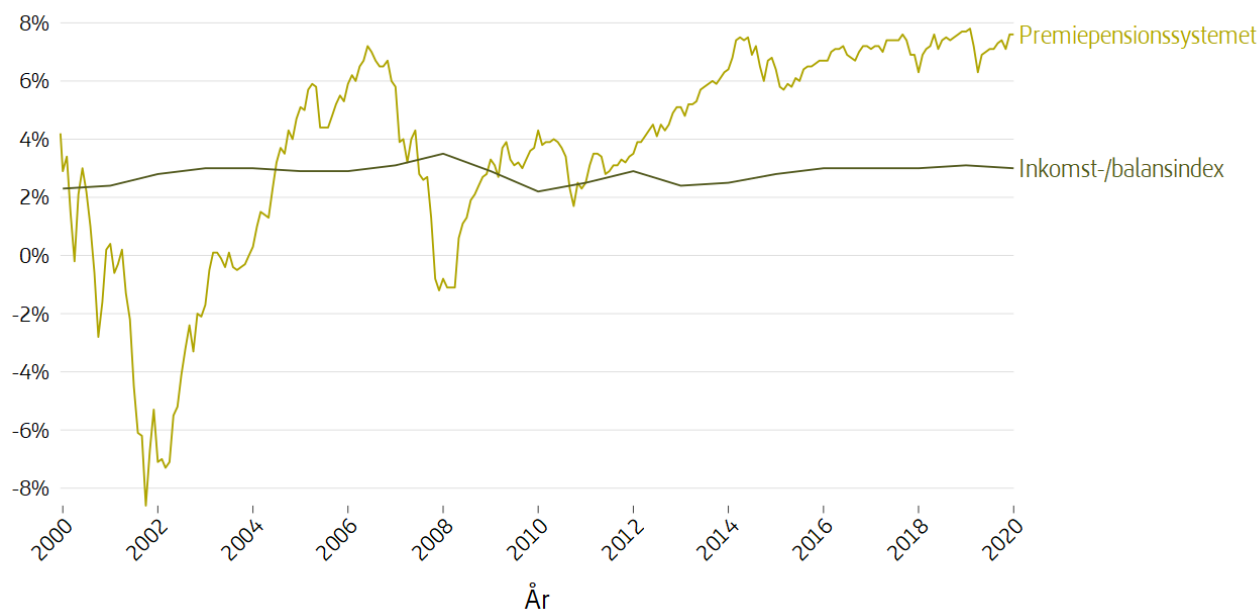
I december år 2000 kunde premiepensionsspararna börja placera sitt kapital i systemets fonder. Dessförinnan hade kapitalet, bestående av pensionsrätter från och med intjänandeår 1995, förvaltats tillfälligt på räntebärande konto hos Riksgälden. Värdet av ett belopp som sattes in vid starten år 2000 har varierat kraftigt under åren. Indexeringen i inkomstpensionssystemet har däremot varit relativt stabil.

De som har avstått från att välja fonder, och därmed haft sina medel placerade i Premiesparfonden och AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, har den 31 december 2020 överträffat den genomsnittliga fondspararen (premiepensionsindex, vari AP7 Såfa ingår) med 104 procentenheter avseende medel som sattes in i december 2000.

Värdeförändring på pensionsspararnas konton

Den tidsviktade avkastningen som redovisas i ovanstående avsnitt tar inte hänsyn till att framförallt insättningar, men även utbetalningar, har gjorts under sparperioden. För de individuella spararna, men även för premiepensionssystemet i stort, är det viktigt att redovisa kapitalviktad avkastning. En anledning till att så är fallet är att de samlade insättningarna på pensionsspararnas konton vuxit kraftigt över tiden, eftersom systemet är under uppbyggnad. Exempelvis vid slutet av år 2019 fanns ett nästan dubbelt så stort kapital i fonderna som vid slutet av 2014. Åren efter dessa, det vill säga 2020 respektive 2015 var det samma tidsviktad avkastning, se [tabell 6.1](#), men det var alltså ett betydligt större belopp 2020 som kunde dra nytta av denna positiva avkastning. Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till detta genom att ge 2020 en större vikt än 2015.

Figur 6.2 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år för alla premiepensionssparare under åren 2000–2020

Varje punkt på kurvan visar den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen från 1995 fram till tidpunkten i fråga.

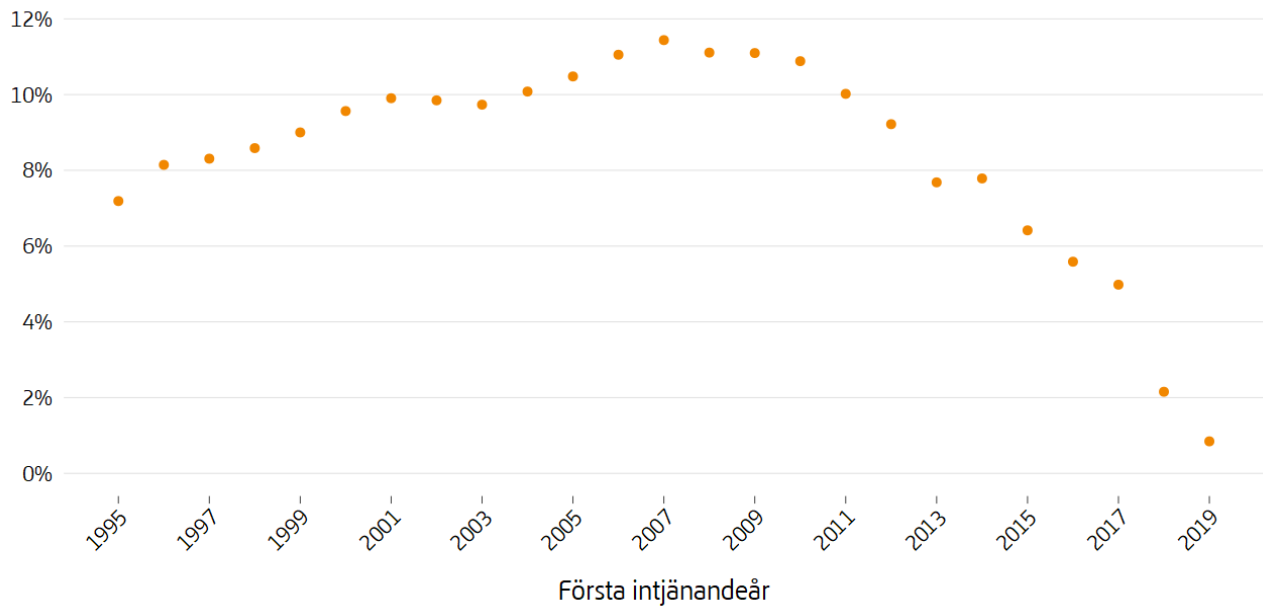
I [figur 6.2](#) redovisas dels den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen för premiepensionen per år fram till olika tidpunkter, dels motsvarande avkastning om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen fram till slutet av 2020 skulle med inkomst-/balansindexets utveckling ha uppgått till 3,0 procent per år. Detta kan jämföras med den faktiskt uppnådda årliga genomsnittliga kapitalviktade avkastningen i premiepensionen på 7,6 procent fram till slutet av 2020. Av diagrammet kan utläsas att

motsvarande beräkning fram till och med 2008 blev minus 0,8 procent i premiepensionssystemet och plus 3,5 procent om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Observera att kurvan inte visar inkomstpensionsspararnas faktiska kapitalviktade avkastning, eftersom inkomstpensionens kapitalstruktur är väsentligt annorlunda.

Figur 6.1 och 6.2 speglar två synsätt för spararen, baserat på tidsviktad respektive kapitalviktad avkastning förklarat ovan. I det första diagrammet sätts en hundralapp in i premiepensionssystemet i december 2000 och är värd 297 kronor sista december 2020. Som lägst var de hundra kronorna värda 55 kronor under 2002–2003. För att ta hänsyn till att premiepensionsspararna sätter in pengar varje år i systemet och att sparandet är långsiktigt visar det andra diagrammet den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen fram till en viss tidpunkt. Den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen på insatta medel i premiepensionssystemet var som nämnts 7,6 procent i december 2020. Den genomsnittliga kapitalviktade årliga avkastningen var som lägst under 2002 med -8,6 procent och som högst under 2019 med 7,7 procent. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar kommer den årliga variationen i kapitalvägd avkastning att minska. Denna minskning framgår tydligt i diagrammet.

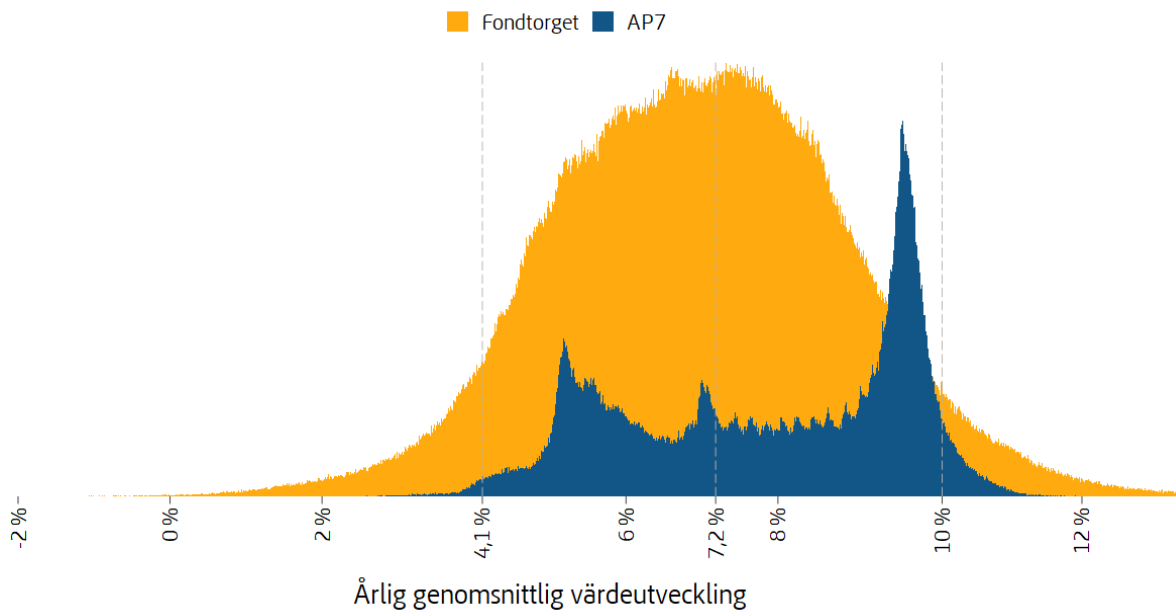
I figur 6.3 redovisas pensionsspararnas genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastning uppdelat efter första intjänandeår till premiepensionssystemet. Skillnaden i avkastning minskar ju längre årskullarna varit med och betalat in till systemet. Pensionsrätter som tjänats in under 2019 placerades i fonder i december 2020, detta gäller även för nya sparare som inte gjort ett aktivt fondval. Före intjänandeår 2017 placerades kapitalet för nya sparare i april året därpå.

Figur 6.3 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år från spararens första intjänandeår

Spridningen i kapitalviktad avkastning mellan pensionssparare som varit med i systemet lika länge framgår av [figur 6.4](#). Bland de pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter 1995 och som sedan placerades i fonder år 2000 hade drygt 99 procent en positiv värdeförändring vid slutet av 2020. Figuren är uppdelad på de som någon gång gjort ett aktivt val (Fondtorget) respektive de som aldrig gjort ett aktivt fondval (AP7). Att avkastningen skiljer sig åt bland de som enbart haft det statliga förvalsalternativet beror främst av att fördelningen mellan de två ingående fonderna AP7 Aktiefond respektive AP7 Räntefond beror av fondspararens ålder.

Figur 6.4 Pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter till premiepensionssystemet 1995, fördelade efter årlig kapitalviktad avkastning fram till och med 2020

De streckade linjerna indikerar medianen samt percentilerna för 5 och 95 procent.

Eftersom uppgifterna avser personer som varit med ända från 1995, är orsaken till spridningen inte att de kommit in vid olika tidpunkter. Jämför figur 6.3 som visar fördelningen per första intjänandeår. Det är i stället valet av fonder med olika avkastningsutfall som är huvudorsaken till spridningen.

Tabell 6.2 nedan sammanfattar den genomsnittliga årliga värdeförändringen för tids- och kapitalviktad avkastning under den period premiepensionen funnits. Från år 1995 gjordes avsättningar till premiepensionen, men först i december år 2000 placerades pengarna i fonder. Under perioden 1995–2000 var pengarna placerade i räntebärande tillgångar.

Tabell 6.2 Nominell genomsnittlig årlig värdeförändring och inflation
procent

	1995–2020	2000–2020
Premiepensionsindex (tidsviktad)	5,4	5,6
Premiepension (kapitalviktad)	7,6	7,8
Inkomst-/balansindex (tidsviktad)	2,8	3,0
Inkomst-/balansindex (kapitalviktad)	3,0	3,1
Inflation	1,1	1,3

Långsiktighetens betydelse

De sidor av pensionssystemet som har att göra med dess värdetförändring kan inte utvärderas utifrån värdetförändringarna under några få år.

Betydelsen av långsiktighet underskattas lätt, både under upp- och nedgångstider. Under 90-årsperioden 1924–2014 var den genomsnittliga reala avkastningen på aktier globalt sett 6,1 procent per år. Detta betyder inte att man med någon säkerhet kan vänta sig sådana avkastningstal på 10 års, eller ens 20 eller 30 års, sikt. Realavkastningen har under olika 10-årsperioder sedan 1930 varierat kraftigt, på Stockholmsbörsen från 23 procent per år (1980–1989) ned till negativa tal under vissa andra perioder. Stora förskjutningar mellan näraliggande 10-årsgenomsnitt har ofta skett, både på Stockholmsbörsen och globalt.

En slutsats är att “lång sikt” inte är 5–7 år, eller ens 10 år, som det ibland sägs, utan att man när det gäller aktieavkastning bör tänka sig en betydligt längre period. I pensionssammanhang kan det för yngre personer vara rimligt att ha ett 30–40-årigt perspektiv. Historiskt sett har också den reala värdeutvecklingen under längre tidsperioder varit betydligt stabilare. Först på 35 års sikt är den reala värdeutvecklingen för globala aktier jämförbar i stabilitet med de reala svenska lönernas utveckling på 10 års sikt.

Reallöneutvecklingen är den faktor som framför allt är styrande för inkomstpensionernas värdeutveckling. Den reala lönen per anställd ökade under perioden 1918–2012 med uppskattningsvis 2,1 procent per år, således betydligt långsammare än den reala aktieavkastningens 6,1 procent per år. Skillnaden var mest markant under 1980- och 1990-talen.

Fotnoter

1. För en mer utförlig beskrivning av inkomst- och balansindex, se [kapitel 4](#) Så fungerar den allmänna pensionen.

7. Pensionssystemets framtid i tre scenarier

För att belysa hur olika utvecklingsförlopp på lång sikt kan påverka det allmänna pensionssystemets finansiella ställning och pensionernas storlek presenteras framskrivningar av pensionssystemets utveckling på 75 års sikt.

Underlaget till detta avsnitt är främst baserat på beräkningar utförda i Pensionsmyndighetens Pensionsmodell, även myndighetens Typfallsmodell har använts. Dessa modeller finns tillgängliga på [myndighetens hemsida](#) >. Framskrivningarna av pensionssystemet utgår som vanligt från systemets ekonomiska ställning vid senaste årsskifte. Förra året fanns det farhågor att covid-19 utbrottet skulle ha en stor påverkan på pensionssystemets finansiella ställning. Pensionsavgifterna för 2020 var dock något större än 2019 trots den ökande arbetslösheten, och AP-fondernas marknadsvärde den 31 december 2020 var högre än 2019. Den högre dödligheten bland äldre fångas inte upp av modellsimuleringarna eftersom de baseras på föregående års demografiska antaganden från statistiska centralbyrån.

Inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiella ställning beskrivs i tre olika utvecklingsförlopp, tre scenarier. De tre scenarierna benämns basscenario, optimistiskt scenario och pessimistiskt scenario. Det finns även ett alternativt basscenario där pensionsåldrarna följer den förväntade riktåldern. Tre aspekter på den finansiella ställningen tas upp:

- avgiftsnettot
- fondstyrkan
- balanstalet

Avgiftsnettot är skillnaden mellan systemets avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar. I framtidsscenarierna har, för bättre jämförelse, avgiftsnettot uttryckts i procent av summan av inbetalda avgifter, vilket innebär att volymeffekten av den långsiktiga tillväxten i ekonomin rensas bort. Idag uppgår avgiftsnettot till -10,4 procent av avgiftssumman.

Tabell 7.1 Inkomstpensionssystemets finansiella sparande^a

miljarder kronor

	2020
Primärt finansiellt sparande	
Avgiftsnetto	
Avgifter	295
Pensioner	-326
Summa Avgiftsnetto	-31
Förvaltningskostnader med mera	-2
Summa Primärt finansiellt sparande	-33
Avkastning	
Räntor	8
Aktieutdelning	17
Summa Avkastning	25
Finansiellt sparande	-8

a. Vissa smärre avvikelser från nationalräkenskapernas bokföring kan förekomma.

Avgiftsnettot motsvarar (efter avdrag för förvaltningskostnader med mera) systemets *primära* finansiella sparande. Det totala finansiella sparandet innefattar därtill AP-fondernas avkastningsnetto, som består av ränteinkomster och aktieutdelningar.

Det finansiella sparandet bidrar till förändringen i AP-fondernas storlek. Här tillkommer emellertid förändringar i värdepapprens marknadsvärden, vilka ibland är av betydande storlek, uppåt eller nedåt. År 2020 var buffertfondens (Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden) totala avkastning 133 miljarder kronor.

Fondstyrkan är det marknadsvärderade buffertfondkapitalet dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsbetalningar som fonden kan finansiera. År 2020 uppgick fondstyrkan till 5,2 år.

Balanstalet är ett sammanfattande mått på inkomstpensionssystemets finansiella ställning. Balanstalet är kvoten mellan systemets totala tillgångar och dess skulder. Tillgångarna utgörs av avgiftstillgången med tillägg av AP-fondernas marknadsvärden. (Se närmare [kapitel 4 Så fungerar den allmänna pensionen](#) och [bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet](#)). Balanstalet beräknat på tillgångar och skulder per den 31 december 2020 uppgick till 1,0824.

Inkomstpensionssystemets framtida finansiella ställning beror på utvecklingen av flera faktorer av demografisk och ekonomisk natur. De tre scenarier som studeras skiljer sig åt i följande avseenden:

- Den demografiska utvecklingen
- Förändringen av genomsnittsinkomsten
- Avkastningen på AP-fonderna

De detaljerade antagandena för scenarierna redovisas sist i detta kapitel under rubriken [Beräkningsantaganden i de tre scenarierna](#).

En nyckelfaktor i den demografiska utvecklingen är antalet **avgiftsbetalare**. Det antalet bestäms av antalet personer i förvärvsaktiv ålder och andelen av dessa som har förvärvsinkomst eller annan pensionsgrundande och avgiftsbelagd inkomst. Utvecklingen av antalet personer i förvärvsaktiv ålder beror främst på nettoinvandringens storlek och – på längre sikt – födelsetalen. Utvecklingen av antalet avgiftsbetalare har betydelse för systemets finansiella ställning. Pensionerna och de förvärvsarbetandes intjänade pensionsrätter skrivs årligen upp med förändringen av genomsnittsinkomsten (inkomstindex alternativt balansindex de år balanseringen är aktiverad). Om antalet personer som har inkomst och betalar avgift växer, blir resultatet att såväl avgiftsnettot, buffertfonden och balanstalet ökar.

Förändringen i de förvärvsaktivitas **genomsnittsinkomst** spelar en begränsad roll för pensionssystemets finansiella sparande. Pensionerna knyts till

inkomstindex, som följer genomsnittsinkomsten. En förändrad medelinkomst medför en motsvarande förändring av både avgiftsinflödet och pensionsutbetalningarna. Följaktligen får ändrad medelinkomst i princip ingen effekt på avgiftsnettot. Däremot påverkas naturligtvis inkomstpensionens köpkraft i hög grad av förändringen av inkomstindex.

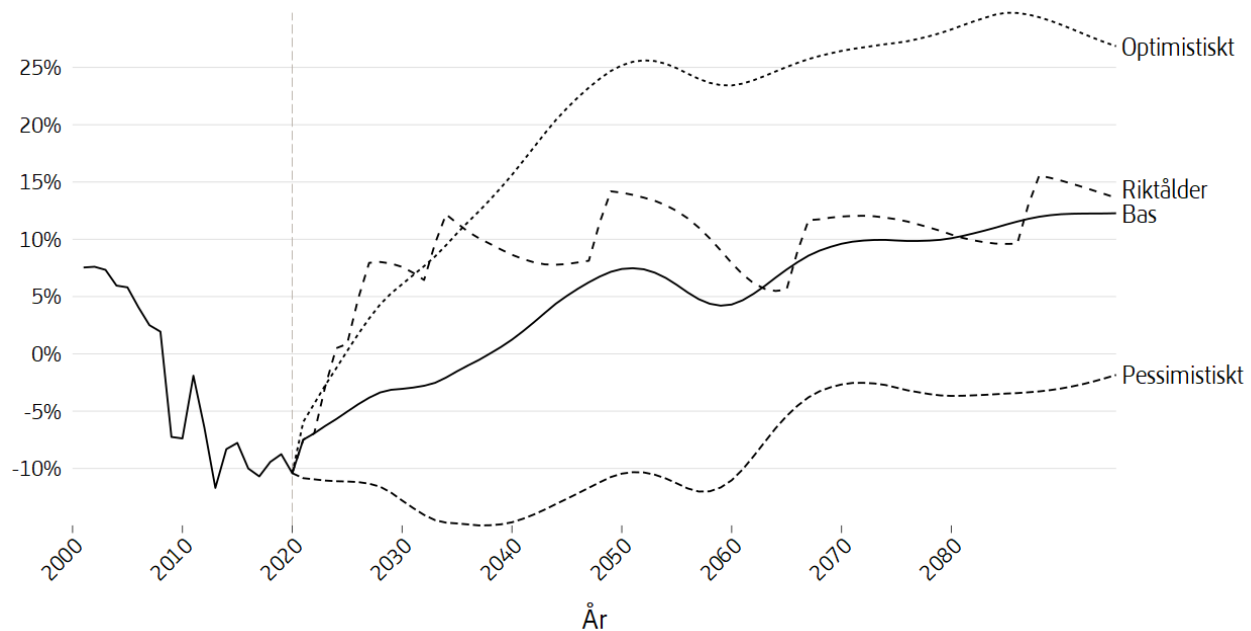
Avkastningen på AP-fonderna påverkar buffertfondens storlek och därmed fondstyrkan och balanstalet. Den negativa effekten på fondstyrkan och balanstalet av en svag utveckling av avgiftsnettot kan kompenseras av hög avkastning på fondkapitalet. I basscenariot antas en årlig real avkastning på 3,25 procent, i det optimistiska scenariot 5,5 procent och i det pessimistiska scenariot 1,0 procent. För fondstyrkan och balanstalet är differensen mellan avkastningen och genomsnittsinkomstens utveckling av betydelse. Det beror på att både pensionsutbetalningarna och systemets pensionsskuld växer i takt med genomsnittsinkomsten, samtidigt som AP-fondernas marknadsvärden växer med avkastningen och ingår i täljaren både för måttet på fondstyrka och i balanstalet, se [bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet](#).

Sammanfattningsvis kan sägas att för bas- och det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt under många år framöver. Pensionsutbetalningarna beräknas således överstiga avgiftsinkomsterna i dessa scenarior.

Avgiftsnettot

Avgiftsnettot är som tidigare nämnts differensen mellan avgiftsinkomsterna och pensionsutbetalningarna i relation till avgifterna. Eftersom årskullarna i befolkningen är olika stora och i viss utsträckning har arbetat olika mycket, kommer systemets avgiftsinkomster och pensionsutgifter att variera över tiden. För att de tre framtidsscenariernas avgiftsnetton bättre ska kunna jämföras med varandra har avgiftsnettot dividerats med scenariots influtna avgifter. Därmed elimineras den volymeffekt som de olika tillväxttakterna har på avgiftsnettot uttryckt i kronor.

Figur 7.1 Avgiftsnetto

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

Avgiftsnettot blev negativt första gången år 2009 och beräknas vara så under många år framöver i det pessimistiska och basscenariot. Skälet är att 1940-talets stora årskullar nästan helt lämnat arbetskraften och gått i pension. De negativa balanseringarna 2010, 2011 och 2014 syns i diagrammet i form av en förbättringar av avgiftsnettot eftersom pensionsutbetalningarna sänktes. Omkring 2020 börjar avgiftsnettot långsamt att förbättras och avgiftsunderskottet att långsamt minska. Från 2038 väntas inkomsterna vara större än utgifterna i basscenariot. Den främsta anledningen till detta är att 1990- och 2010-talets stora årskullar är i yrkesverksam ålder samtidigt som antalet 1960-talister med pensionsutbetalningar sjunker, se [figur 7.10](#) i slutet av kapitlet. Om pensionrelaterade åldersgränser höjs enligt förslagen i Ds 2019:2 (Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem) och sker utefter förutsättningarna i SCB:s befolkningsframskrivning från 2020 blir avgiftsnettot positivt redan 2024¹. Vid varje höjning av riktåldern förbättras avgiftsnettot för att sedan minska tills nästa höjning av riktåldern. Minskningen beror på att pensionsutbetalningarna blir högre än i basscenariot i och med att man skjuter på pensioneringen.

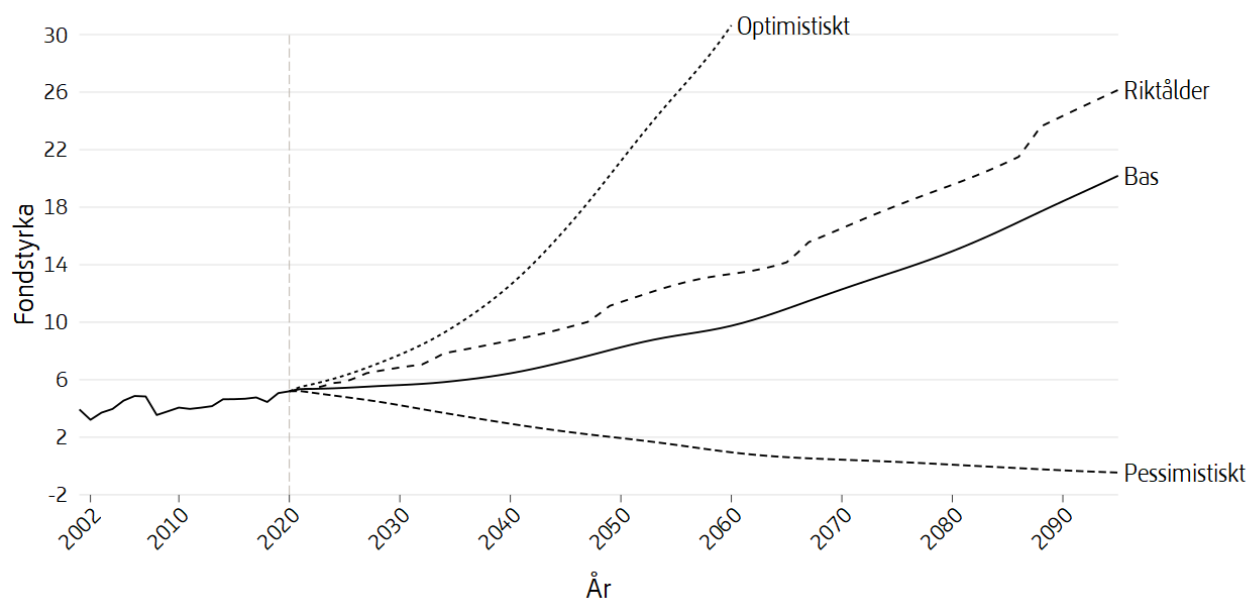
Demografins påverkan avspeglas också i krönen och dalarna i figuren ovan. Att tidpunkterna för krön och dalar skiljer sig mellan det pessimistiska och de övriga scenarierna beror på olika demografiska antaganden. I det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt under hela perioden men i det optimistiska är det negativt fram till och med 2025. Det pessimistiska scenariot har en låg nettoinvandring, lägre födslotal och högre medellivslängd, se [figur 7.10](#).

Buffertfonden – fondstyrkan

Buffertfondens storlek uttrycks i termer av fondstyrka, det vill säga fondkapitalet vid årets slut dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsutbetalningar som fonden, utan framtida avgiftstillskott eller avkastning, kan finansiera. Att buffertfonden utvecklas olika i de tre framtidsscenarierna beror på skillnaderna i avgiftsnetto och skillnaderna i antagen fondavkastning.

I genomsnitt har fondstyrkan varit 4–5 år sedan 1990. Vid utgången av 2020 var fondstyrkan 5,2 år.

Figur 7.2 Fondstyrka

Buffertfondens storlek i relation till årets pensionsutbetalningar.

I **basscenariot** ökar fondstyrkan eftersom avgiftsnettot antas ha en positiv utveckling i kombination med att fondernas avkastning (3,25 procent) väntas överstiga genomsnittsinkomstens utveckling (1,8 procent). Om pensionsåldrarna höjs i takt med **riktåldern** blir fondstyrkan ännu högre eftersom avgiftsnettot blir positivt tidigare än i basscenariot utan pensionsåldershöjningar.

I **det optimistiska scenariot** växer fondstyrkan snabbare än i basscenariot vilket förklaras av en kraftigare förbättring av avgiftsnettot samt en större skillnad mellan fondavkastningen (5,5 procent) och genomsnittsinkomstens utveckling (2,0 procent). År 2028 motsvarar fondens storlek 7 års pensionsutbetalningar.

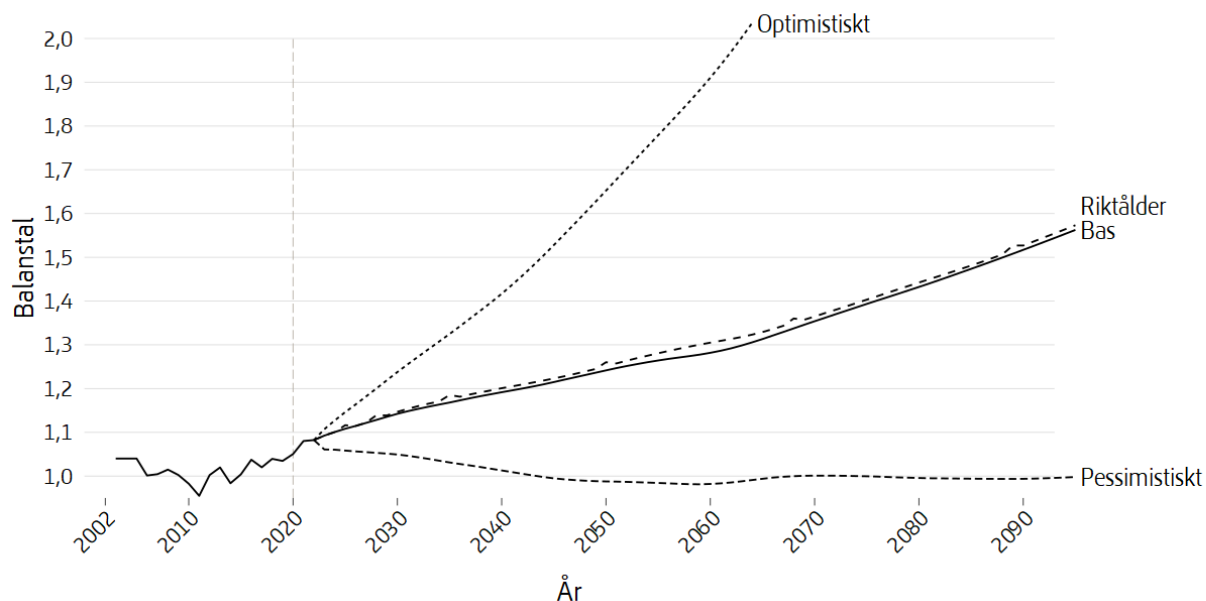
I **det pessimistiska scenariot** är genomsnittsinkomstens utveckling lika stor som fondavkastningen (1,0 procent). På grund av den ogynnsamma ålderssammansättningen töms fonden år 2083 för att därefter fortsätta att sjunka.

Balanstalet

Inkomstpensionens finansiella ställning uttrycks genom en kvot: systemets tillgångar i förhållande till pensionsskulden (se avsnitt [Annan ränta än inkomstindex – balansering i kapitel 4](#)). När kvoten är mindre än ett är skulderna större än tillgångarna. En kvot på 2,0 innebär att tillgångarna är dubbelt så stora som skulderna och systemet är då i princip fullfonderat, det vill säga buffertfonden, avgiftstillgången och pensionsskulden är lika stora.

År 2010 aktiverades balanseringen och den upphörde 2018. När balanseringen är aktiverad "förräntas" pensionerna och pensionsbeholdningen med förändringen i inkomstindex och balanstalet. Så länge balanseringen är aktiv är den ackumulerade indexeringen lägre än vad indexeringen skulle ha varit utan balansering men de år då balanstalet är större än ett under en balanseringsperiod är indexeringen högre än vad inkomstindexeringen motsvarar.

Figur 7.3 Balanstal

$(\text{Avgiftstillgång} + \text{buffertfond}) / \text{Pensionsskuld}$

I **basscenariot** är balanstalet över ett under hela framskrivningsperioden. I basscenariot förstärks balanstalet successivt på grund av demografiska faktorer och genom att buffertfonden ger bättre avkastning än inkomstindex. Balanstalet når nivån 1,1 omkring 2024, en nivå som enligt förslaget i

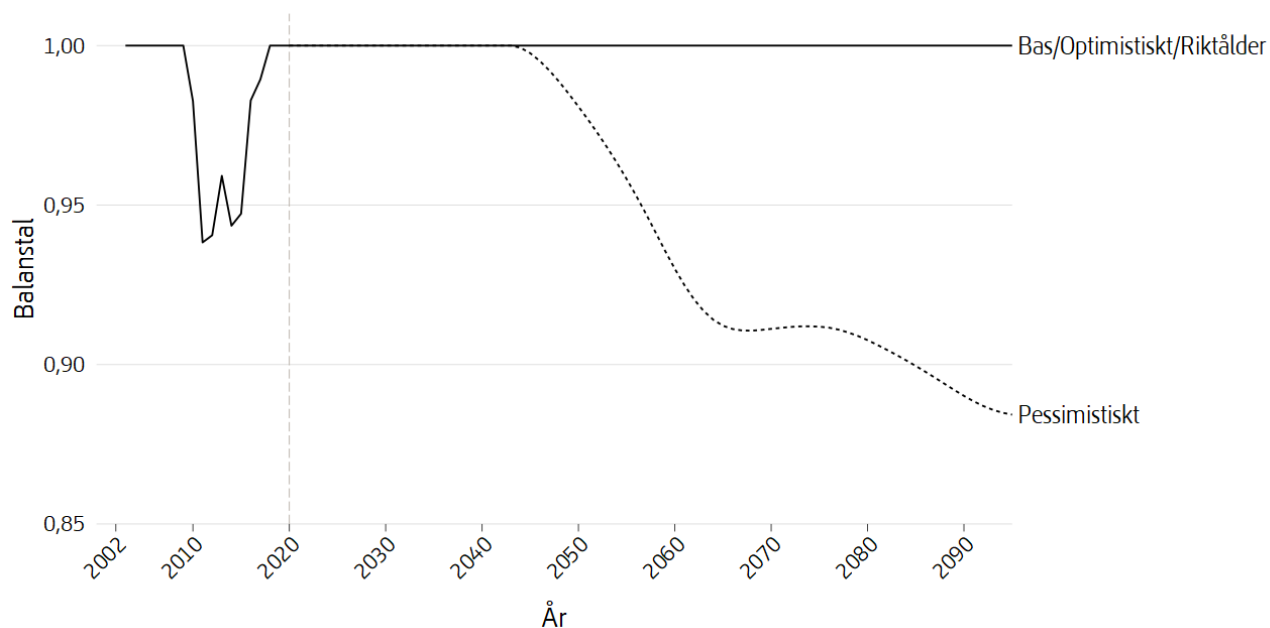
“Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet” (SOU 2004:105) skulle innebära att utdelningsbara överskott föreligger. Något sådant förslag har dock inte lämnats till Riksdagen. I **Riktåldersalternativet** och basscenariot följer kurvorna varandra eftersom antagandena är desamma och att de ökande pensionsrätterna innebär en lika stor ökning av pensionsskulden.

I **det optimistiska scenariot** är balanstalet också över ett under hela framskrivningsperioden. Från och med 2023 överstiger balanstalet 1,1.

I **det pessimistiska scenariot** är balanstalet mellan 0,981 och strax över ett under hela framskrivningsperioden. En ny balanseringsperiod inträffar år 2044. Efter år 2069 och för några följande år är balanstalet precis över ett men därefter lägre igen.

Figuren för balanstalet visar inte det dämpade balanstalet utan balanstalet som mått över den finansiella ställningen hos pensionssystemet. Det dämpade balanstalet är det som i kombination med inkomstindex påverkar uppräkningsen av pensionerna och pensionsbehållningarna under balanseringsperioder. Effekterna av detta visas i [figur 7.4](#). Den balanseringsperiod som startar 2044 i det pessimistiska scenariot fortsätter under hela framskrivningsperioden trots att balanstalet blir temporärt större än ett i slutet av 2060-talet.

Figur 7.4 Inkomstjusterat balansindex

Balansindex / Inkomstindex

Premiepensionen

Förutom framskrivningar av fördelningssystemets utveckling har Pensionsmyndigheten beräknat premiepensionens utveckling under samma period. Scenarierna är desamma: bas, optimistiskt, pessimistiskt och basalternativet med riktåldershöjningar.

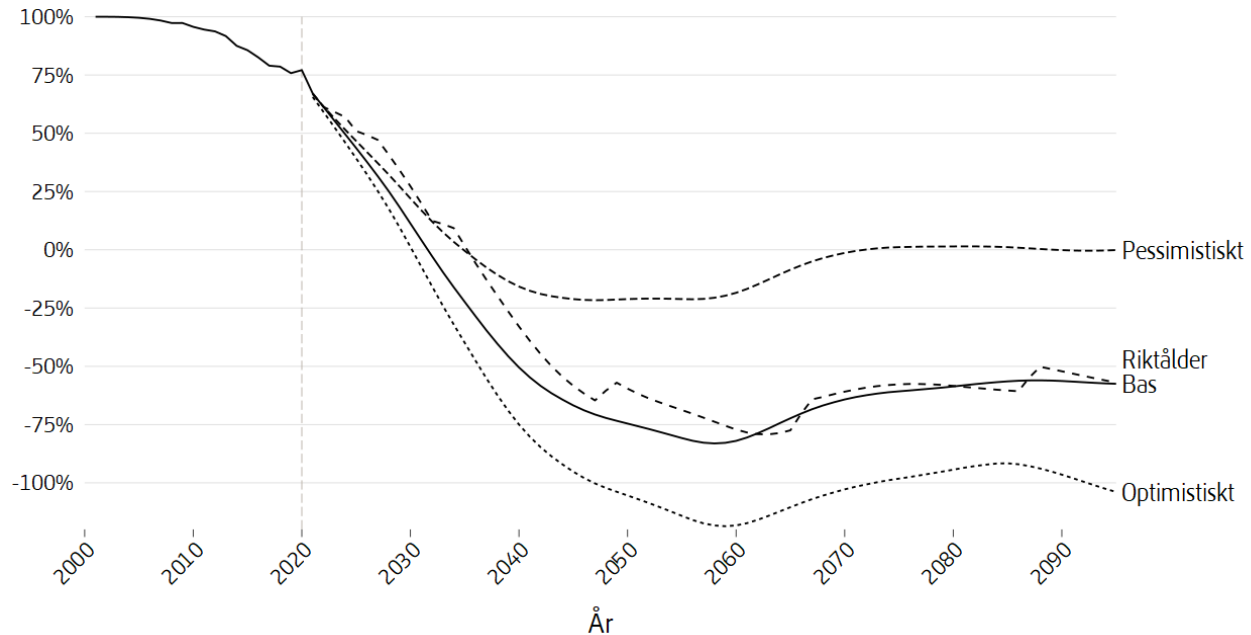
Kalkylen utgår, något förenklat, från att premiepensionens avkastning är likformigt fördelad för olika åldrar, samt att den är konstant under hela simuleringsperioden. Det är naturligtvis inte realistiskt, variationen år från år kommer sannolikt påminna om den höga variation som varit historiskt. Eftersom kalkylens syfte är att påvisa långsiktiga, genomsnittliga egenskaper bortses ändå från den förväntade volatiliteten.

Alla tre scenarier har samma historiska utveckling av premiepensionens fondavkastning fram till och med startåret för framskrivningarna. Den genomsnittliga tidsviktade fondavkastningen från premiepensionens start 1995 till 2020 uppgår till 5,4 procent. Fondavkastningen antas därefter vara densamma som i det optimistiska och pessimistiska scenariernas antagande om den reala buffertfondavkastningen. Det innebär 5,5 procent för det optimistiska och 1,0 procent för det pessimistiska scenariot. I basscenariot är premiepensionsavkastningen 3,90 procent. Till detta kommer inflation på 2,0 procent. Förutom avkastningen inom premiepensionen finns ett antagande om den årliga räntan i den så kallade tillfälliga förvaltningen, tiden från det att pensionspremien betalas av arbetsgivaren eller staten tills den placeras på pensionssparares konto. Det rör sig om ett ungefärligt tidsspänn på 18 månader. Räntan i den tillfälliga förvaltningen antas vara nominellt 2,75 procent i bas, 3,0 procent i det optimistiska och 1,0 procent i det pessimistiska scenariot. Utöver avkastningen på kapital belastas premiepensionskontona med en administrationsavgift som antas vara 0,39 procent av premiepensionskapitalet per år.²

Premiepensionssystemet är relativt ungt som pensionssystem. Intjänandet började först 1995. Endast personer födda 1938 eller senare har kunnat tjäna in premiepension, för födda 1938 tillföll endast 4/20 av intjänandet inkomst- och premiepensionssystemet och resterande del tillföll tilläggspensionen. Från 1995 till och med 1998 var avgiftsuttaget 2 istället för nuvarande 2,5 procent, vilket medförde att den lägsta faktiska avsättningen var då 0,4 procent av pensionsunderlaget. Systemet växer dock snabbt. Personer födda 1970 var 25 år när inbetalningar till systemet påbörjades. När dessa närmar sig pensionsåldern omkring 2035–2040 kommer de ha kunnat tjäna in till premiepensionen mer eller mindre under hela sin aktiva tid. Omkring 2060 kommer de flesta som är pensionärer att ha kunnat tjäna in till premiepension hela sitt yrkesversamma liv och premiepensionen kommer då att vara i sin mogna fas.

Ett illustrativt mått på systemets mognadsfas är avgiftsnettot, det vill säga skillnaden mellan systemets inkomster och pensionsutbetalningar. Detta divideras på samma sätt som tidigare med avgifterna själva.

Figur 7.5 Avgiftsnetto för premiepensionen

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

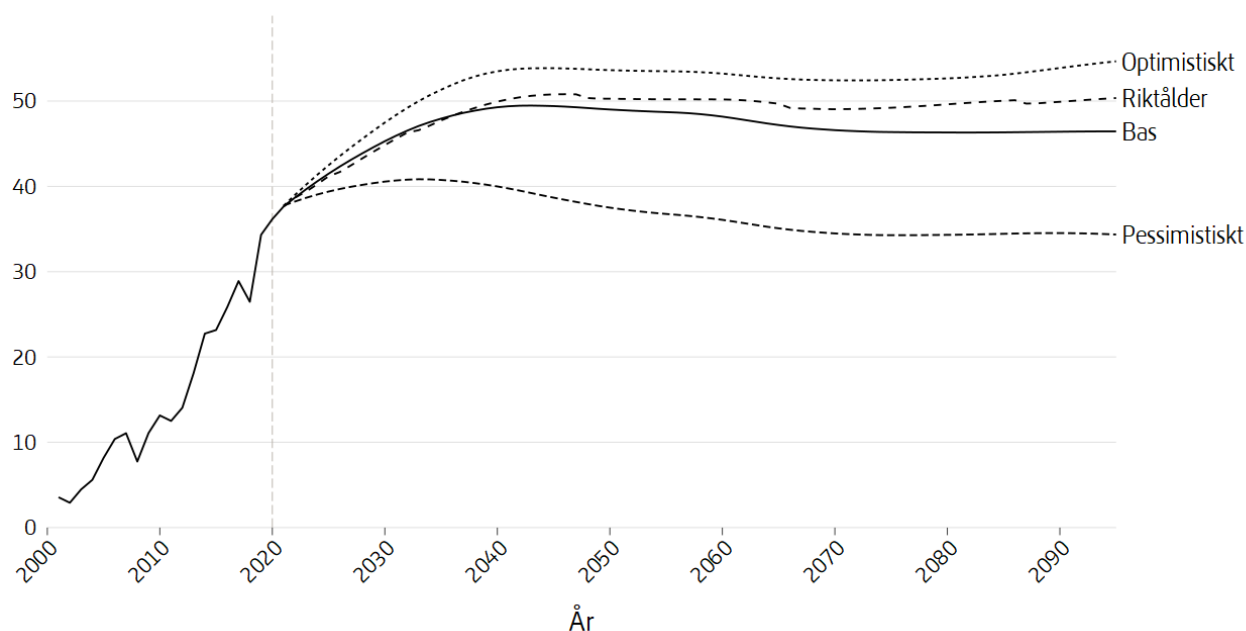
Avgiftsnettot är nästan 100 procent i början, eftersom den utbetalda volymen är försvinnande liten. Ju fler av dagens yngre årskullar som börjar pensioneras, desto större blir de utbetalningar som kommer att belasta nettot.

När systemet är infasat, efter år 2060, kommer avgiftsnettot i det pessimistiska scenariot att börja pendla runt noll. I scenariot ges ingen avkastning utöver lönetillväxten, i stället följer variationerna i avgiftsnettot den demografiska variationen av olika årskullar. Vid antaganden om en högre avkastning än lönetillväxt kommer premiepensionssystemets årliga utbetalningar att vara högre än de årliga pensionsavgifter som flyter in. Ju större avkastning desto större möjliga pensionsutbetalningar och därmed mer negativt avgiftsnetto. Avkastningen är ett extra inflöde av medel som betalas ut. I det optimistiska scenariot är överavkastningen, efter kostnader cirka 3,1 procent ($5,5 - 2,0 - 0,39$) per år. Under förutsättning av ett livslångt sparande blir då varje premieinbetalning värd 2–3 gånger mer än utan överavkastningen. Den höga variation i avkastning som vanligtvis är kopplad till ett högt risktagande framgår inte här. En mer komplett bild skulle visa även effekten av variationerna i avkastning.

Ett annat sätt att betrakta systemets mognad är att studera premiepensionsfondernas samlade storlek. Under uppbyggnadsfasen är premiepensionsfonden relativt liten. För en årskull är systemet moget om individerna kunnat tjäna in premiepensionsrätt i hela sitt yrkesverksamma liv. Systemet är moget i sin helhet när det helt består av sådana årskullar. Ifall alla årskullar hade samma storlek, samma inkomster i förhållande till

rådande inkomstnivå, följde varandras mortalitetsmönster och om deras överavkastning utöver lönetillväxten endast motsvarade den avdragna administrationsavgiften, skulle de årliga pensionsutbetalningarna vara lika stora som den sammanlagda årliga pensionspremien. Fondtillgången skulle då stabilisera sig på cirka 32–33 gånger årlig premieinbetalning. Det närmaste vi kan komma denna situation representeras i [figur 7.6](#) av det pessimistiska scenariot då befolkningstillväxten är dämpad och överavkastningen noll. Premiepensionsfondernas samlade storlek blir då 33 årsavgifter vilket motsvarar den förväntade genomsnittliga tiden som varje avgift ligger i fonden mellan inbetalning och utbetalning. Fonden kan ses som en 33-år lång rad av årliga inbetalningar vilka växer endast med den allmänna lönetillväxten. Samma summa som betalas in för varje år lämnar fonderna i form av utbetalningar. Då alla individer förr eller senare övergår från en yrkesaktiv period till livet som pensionär överförs årligen från sparfasen till utbetalningsfasen ungefär lika mycket som in- och utbetalas.

Figur 7.6 Premiepensionsfondernas storlek i relation till inbetalda avgifter under motsvarande år

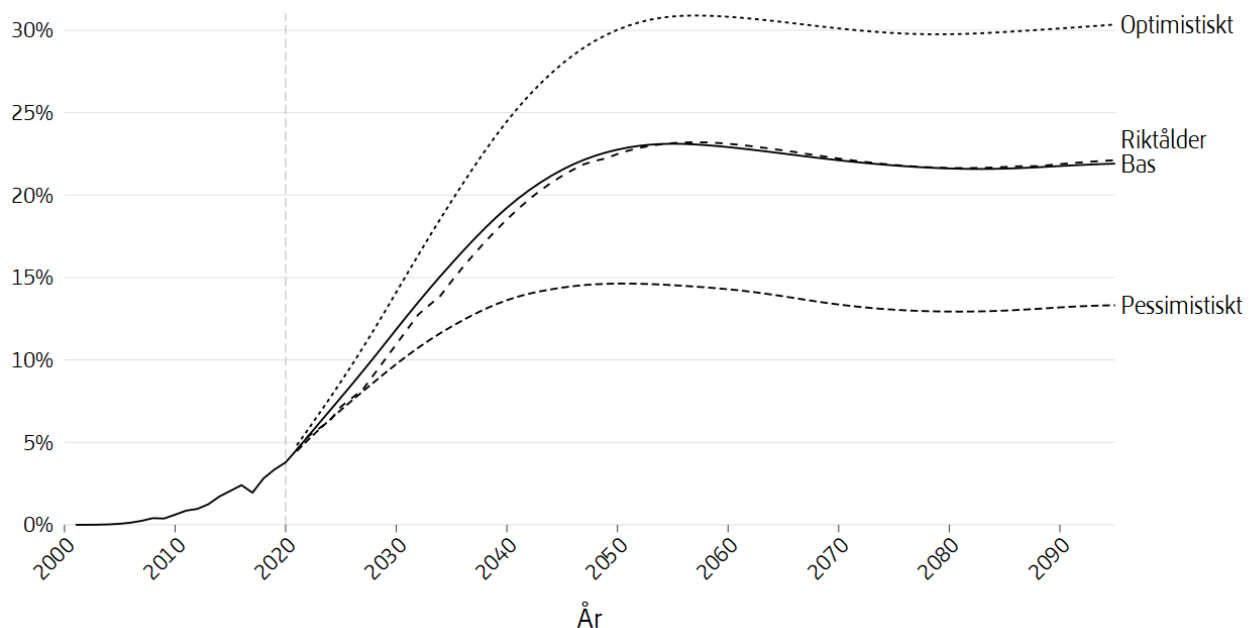

Både bas- och det optimistiska scenariot leder till en betydligt större premiepensionsfond på grund av de högre överavkastningsantagandena. Premiepensionsfonden växer snabbare än avgiftsinkomsterna. Detta kommer att leda till högre utbetalningar av pension vilket framgick av [figur 7.5](#).

[Figur 7.6](#) kan sägas visa en fondstyrka, fondernas storlek i förhållande till inbetalningarnas storlek. I ett tidigt skede av premiepensionssystemets historia utan utbetalningar och utan överavkastning motsvarar fondstyrkan i princip antalet inbetalningsår.

Ett annat sätt att presentera premiepensionens framtida roll är att åskådliggöra den som en andel av den totala allmänna pensionen. Intjänande till premiepensionen började som sagt 1995. Detta gör att de årskullar som pensioneras idag endast får en liten del av sin pension från premiepensionen. Infasningen kommer pågå fram till 2040–2050 vilket medför att en allt större andel av pensionen kommer att utbetalas från premiepensionsfonderna. Av dagens avgifter går 13,5 procent (2,5/18,5) till premiepensionen. Utan överavkastning resulterar detta i att också pensionsutbetalningarna kommer att betalas med samma inbördes proportion. Vid antagandet om en överavkastning förändras bilden. I basscenariot utgör premiepensionen ungefär 22 procent av den inkomstgrundade allmänna pensionen. I det optimistiska scenariot är samma andel drygt 30 procent.

Figur 7.7 Premiepensionen som en andel av den inkomstgrundade allmänna pensionen

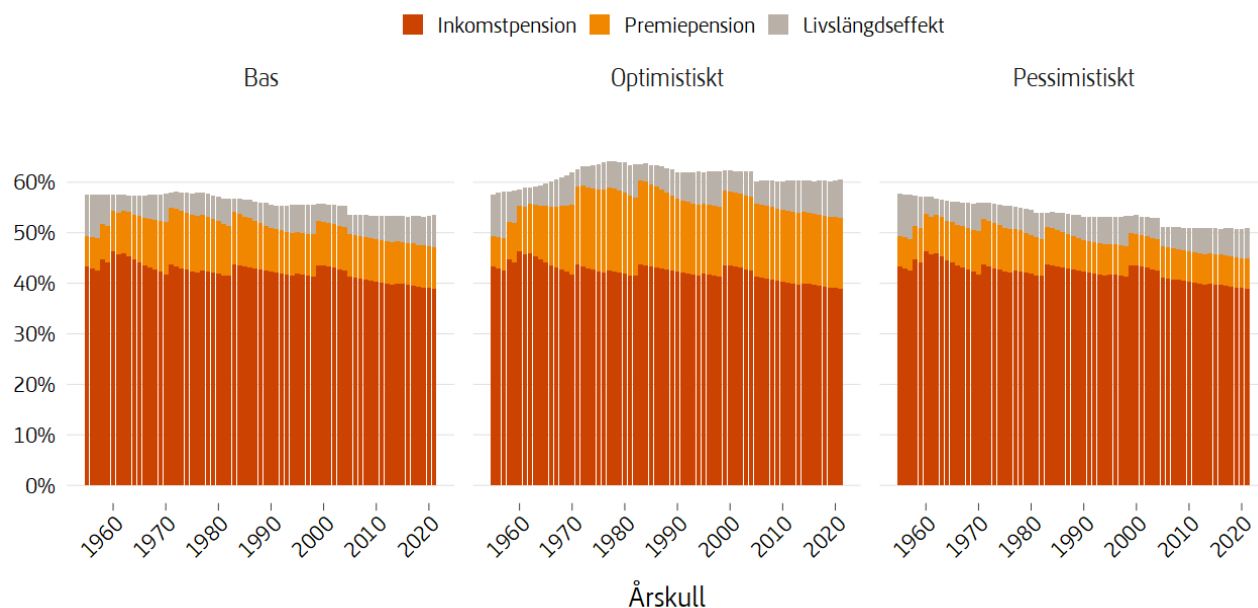
Pensionsnivåns utveckling för typfall

Nedan redovisas hur pensionen i förhållande till arbetsinkomsten utvecklas för typfall födda 1954–2020 i de tre olika scenarierna. Scenariernas effekt på pensionsnivån har renodlats genom att pensionerna har beräknats för en individ som började arbeta vid 23 års ålder och går i pension vid den så kallade riktåldern – den ålder när de allmänna socialförsäkringarna upphör (a-kassa, sjukersättning med mera) och grundskyddet för äldre träder in. Inkomsten för typfallen ökar i takt med den allmänna inkomstillväxten. Pensionsnivån utgör den allmänna pensionen vid riktåldern i relation till snittlönen de fem senaste åren för pensioneringen.

Notera att riktåldern uppgår idag till 65 år och att den förväntas höjas 2023 till 66 års ålder. Den berör årskullen 1958 som därmed inte får ta del av

grundskyddet vid 65 års ålder. År 2026 förväntas riktåldern åter höjas med ett år till 67 års ålder och det berör födda 1960. Därefter kommer riktåldern att höjas med cirka två tredjedelar av livslängdsökningen. Det sker dock med viss eftersläpning och stegvis.

Figur 7.8 Pension som andel av slutlön uppdelat på olika årskullar

Scenariernas pensionsnivåer vid riktåldern framgår av figuren ovan, ett för varje scenario. I figuren framgår även livslängdseffekten. Den utgör den totala inkomstgrundade allmänna pension som fås om typfallen senarelägger sin pensionering i den omfattning som krävs för att helt kompensera för livslängdsökningens negativa effekt på den månatliga pensionen. Med livslängdsökning avses perioden sedan 1994 när inkomst- och premiepensionssystemet skapades. Ett förlängt arbetsliv ger högre pension genom att nya pensionsrätter tjänas in, pensionskapitalet förräntas och att ett lägre delningstal används vid beräkningen av pensionen samt att även arvsvinster kommer till.³ I figuren ovan har den pensionsnivå som typfallen får vid sin högre pensionsålder och som krävs för att kompensera för livslängdseffekten markerats med ljusgrått.

I **basscenariot** sjunker pensionsnivån successivt efter varje riktåldershöjning för att vid riktåldern åter höjas. Höjningen beror på att den senare årskullen i typfallet arbetar ytterligare ett år. Den långsiktiga trenden är att pensionsnivåerna minskar. Ett skäl är avkastningen: de äldre årskullarna med längre pensionshistorik har i allmänhet en högre avkastning än den antagna framtida avkastningen. Ett annat skäl till lägre pensionsnivåer är att de minskade dödsriskerna sker för samtliga åldrar, 18–riktåldern, och därmed ges även lägre arvsvinster medan förändringen av riktåldern enbart tar hänsyn till den ökade livslängden efter 65 års ålder. Födda 1954 behöver arbeta fram till 67 år och 6 månader för att kompensera

sig för livslängdens urholkande effekt på pensionens månadsbelopp. Vid den pensionsåldern beräknas pensionen utgöra omkring 57 procent av den sista löneinkomsten. Den sjunkande pensionsnivån trots neutraliseringen beror som nämnt på den lägre genomsnittliga avkastningen för yngre personer. Om förvärvslivet förlängs så att livslängdsökningens effekt på pensionsnivån neutraliseras så stabiliseras pensionsnivån på omkring 56 procent i basscenariot.⁴

I de **optimistiska och pessimistiska scenarierna** är tillväxten i genomsnittsinkomsten högre respektive lägre än i basscenariot, liksom avkastningen på premiepensionen.

Balanseringen upphörde 2018 och är inte längre aktiverad. Inkomstpensionen förräntas (indexeras) med förändringen i medelinkomsten i samhället. Förhållandet mellan inkomstpensionen och slutlönen påverkas i så fall inte av reallönetillväxten. Inkomstpensionen i procent av slutlönen förblir oförändrad. Däremot blir naturligtvis inkomstpensionen lägre/högre uttryckt i kronor vid lägre/högre tillväxt.

Förhållandet mellan premiepensionssystemets avkastning och ökningen av genomsnittsinkomsten påverkar premiepensionens relativa storlek. Ju större den positiva skillnaden är mellan avkastningen och lönetillväxten, desto större andel kommer premiepensionen att utgöra. Pensionsnivån är högre för typfallen om de har en tjänstepension. Storleken på tjänstepensionen beror på avtalsområde men är omkring 20–25 procent av pensionen vid riktåldern vilket höjer pensionsnivån från drygt 50 procent till omkring 70 procent.

Livslängdseffekt och alternativ pensionsålder

I [tabell 7.2](#) nedan redovisas bland annat förväntad medellivslängd för årskullar födda 1930–2020 och som når 65 års ålder. Den återstående livslängden vid 65 års ålder förväntas öka från 17 år och 5 månader för personer födda 1930 till 25 år och 10 månader för personer födda 2020, en ökning med 8 år och 5 månader. Om personer som är födda år 2020 ska få samma pensionsnivå som de skulle ha fått om livslängden inte hade ökat måste en del av den ökade livslängden efter 65 år bestå av ytterligare arbete. För årskullen född 2020 måste arbetslivet förlängas tills de uppnår 72 år och 1 månad, detta mått kallas för alternativ pensionsålder. Under 2017 ändrade Pensionsmyndigheten sin formel för alternativ pensionsålder⁵. I departementspromemorian “Höjda åldersgränser i pensionssystemet och andra trygghetssystem” (Ds 2019:2) föreslås dock en annan formel som ger en lägre pensionsålder (riktålder) än den alternativa pensionsåldern och därmed lägre kompensationsgrad eftersom denna inte tar hänsyn till livslängdsförändringar före 65 års ålder. Personer födda år 2020 kommer trots högre pensionsålder att kunna se fram emot att vara pensionärer 3 år och 0 månader längre än personer födda 1930.

Tabell 7.2 Riktålder, alternativ pensionsålder och tid som pensionär^a

Årskull	... fyller 65 år	Förväntad livslängd vid 65	Förväntad riktålder	Tid som pensionär	... jämfört med årskull 1930	Alternativ pensionsålder
1930	1995	82 år 5 m	65 år	17 år 5 m	0 år 0 m	65 år 0 m
1935	2000	83 år 1 m	65 år	18 år 1 m	0 år 8 m	65 år 7 m
1940	2005	83 år 6 m	65 år	18 år 6 m	1 år 2 m	66 år 1 m
1945	2010	84 år 3 m	65 år	19 år 3 m	1 år 10 m	66 år 8 m
1950	2015	84 år 10 m	65 år	19 år 10 m	2 år 5 m	67 år 2 m
1955	2020	85 år 4 m	65 år	20 år 4 m	2 år 11 m	67 år 8 m
1960	2025	85 år 10 m	67 år	19 år 2 m	1 år 9 m	68 år 0 m
1965	2030	86 år 5 m	67 år	19 år 9 m	2 år 4 m	68 år 5 m
1970	2035	86 år 11 m	68 år	19 år 4 m	1 år 11 m	68 år 10 m
1975	2040	87 år 4 m	68 år	19 år 9 m	2 år 4 m	69 år 3 m
1980	2045	87 år 10 m	68 år	20 år 2 m	2 år 9 m	69 år 7 m
1985	2050	88 år 3 m	69 år	19 år 9 m	2 år 4 m	70 år 0 m
1990	2055	88 år 8 m	69 år	20 år 1 m	2 år 8 m	70 år 4 m
1995	2060	89 år 0 m	69 år	20 år 6 m	3 år 1 m	70 år 7 m
2000	2065	89 år 5 m	70 år	19 år 11 m	2 år 7 m	70 år 11 m
2005	2070	89 år 10 m	70 år	20 år 4 m	2 år 11 m	71 år 3 m
2010	2075	90 år 2 m	70 år	20 år 8 m	3 år 3 m	71 år 6 m
2015	2080	90 år 6 m	70 år	21 år 0 m	3 år 7 m	71 år 10 m
2020	2085	90 år 10 m	71 år	20 år 4 m	3 år 0 m	72 år 1 m

a. Tid som pensionär avser förväntad återstående livslängd vid förväntad riktålder.

Beräkningsantaganden i de tre scenarierna

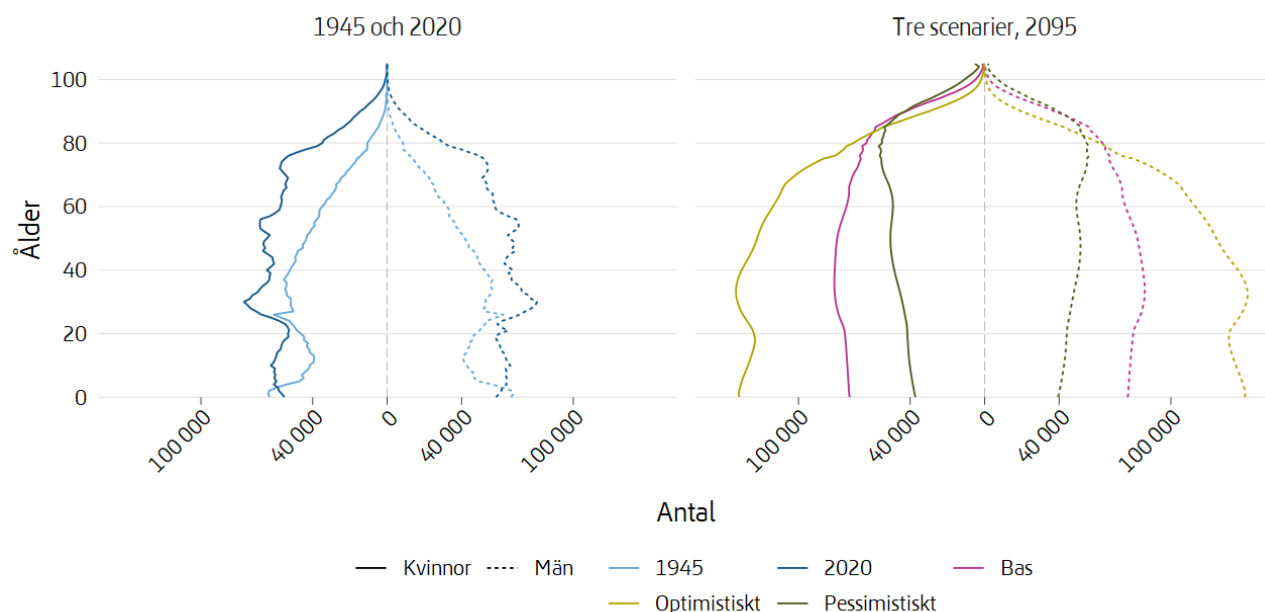
I [tabell 7.3](#) och [figur 7.9](#) nedan sammanfattas de tre scenariernas olika antaganden.

Tabell 7.3 Beräkningsgrunder

procent

	Bas	Pessimistiskt	Optimistiskt
Inflation	2,00	2,00	2,00
Förändring av genomsnittsinkomsten	1,80	1,00	2,00
Avkastning reall netto efter fondbolagens avgifter			
Premiepensionsfonderna	3,90	1,00	5,50
Buffertfonden	3,25	1,00	5,50
Riksgälden	2,75	1,00	3,00

Figur 7.9 Befolkningen för 1945, 2020 och de tre scenariernas prognos för 2095

Basscenariot

Basscenariots demografiska utveckling följer SCB:s senaste officiella befolkningsprognos från 2020. I den antas nataliteten på längre sikt stabiliseras till 1,86 barn per sverigefödd kvinna. Den förväntade medellivslängden för män födda 2020 är 81,5 år och förväntas öka till 85,4 år 2050. För kvinnor förväntas livslängden öka från 84,8 till 87,8 år under samma tidsperiod. Fram till prognosperiodens slut, 2094, ökar livslängden ytterligare ungefär 4 år för både män och kvinnor. Befolkningsprognosen från 2020 har en nettoinvandring på totalt 250 000 personer de kommande 5 åren. Därefter sjunker nettoinvandringen med några tusen personer per år för att stabiliseras kring strax över 20 000 personer per år. Basscenariot antar konstant sysselsättning, det vill säga att framtidens sysselsättning är samma som föregående års. Anledningen till detta är att SCB:s huvudalternativ innebär framtida sysselsättningsökningar för den äldre delen av befolkningen. Detta går numera att istället styra i Pensionsmyndighetens pensionsmodell med pensionsåldershöjningar. Den reala medelinkomsten antas öka med 1,8 procent per år. Buffertfondens reala avkastning antas till 3,25 procent per år. Från och med 2020 är den lägsta pensionsåldern 62 år.

För basscenariot med riktåldershöjningar är allt annat lika förutom att pensioneringstillfället förskjuts med ett helt år. Det innebär att den årskull som påverkas av höjd riktålder arbetar ytterligare ett år och de med transfereringar även får dessa ytterligare ett år. Eftersom dödligheten är densamma minskar tiden som pensionär med ett år.

Optimistiskt scenario

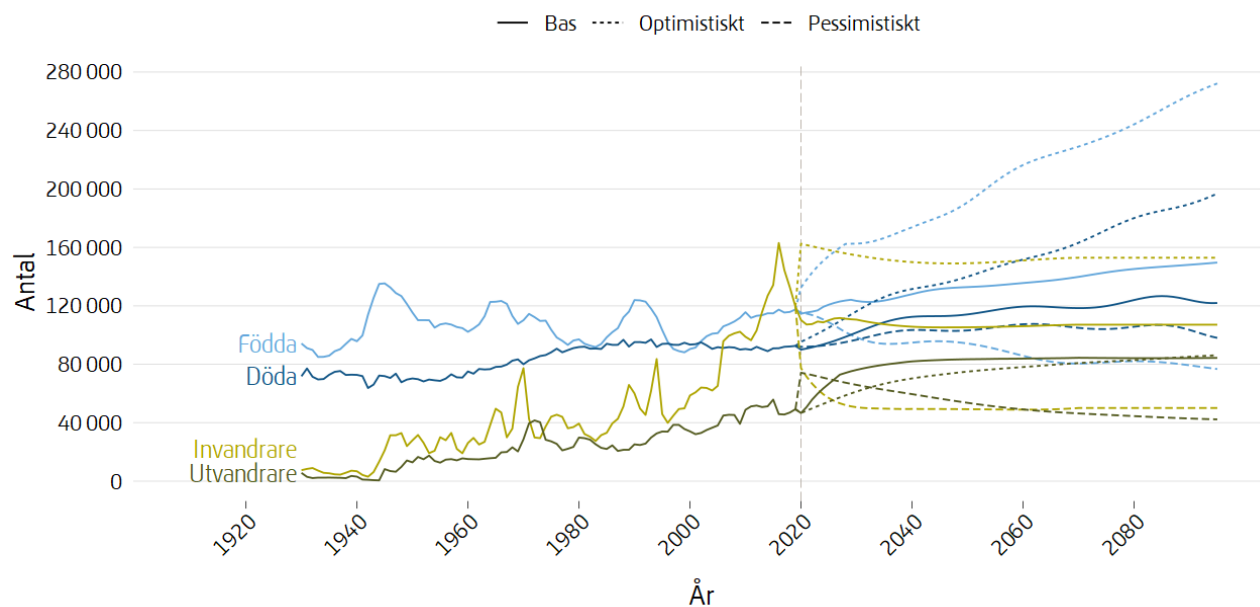
De demografiska antagandena avviker från basscenariot och baseras på SCB:s prognoser från 2018. Både nativiteten och nettoinvandringen är högre än i basalternativet. På lång sikt uppskattas nativiteten till 2,06 barn per sverigefödd kvinna. Den långsiktiga nettomigrationen antas ge ett positivt överskott på i snitt cirka 70 000 personer per år. Livslängden antas vara konstant och samma som 2019 års värden genom hela prognosperioden. Sysselsättningsantagandena är desamma som i basscenariot. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten är 2,0 procent per år efter 2020 och den reala avkastningen på buffertfonden antas i framtiden till 5,5 procent per år. Även avkastningen för premiepensionen antas realt vara 5,5 procent per år före förvaltningskostnader. Den tillfälliga förvaltningen av premiepensionen hos Riksgälden antas ge en ränta på 3,0 procent. Den lägsta pensionsåldern är 62 år från och med år 2020.

Pessimistiskt scenario

Det pessimistiska scenariots antaganden om nativitet och nettoinvandring är lägre än i basalternativet. Nativiteten antas vara ungefär 1,65 barn per sverigefödd kvinna. Nettoinvandringen är negativ under perioden 2022–2056 för att därefter vara cirka 5 000 personer per år. I det pessimistiska scenariot ökar medellivslängden snabbare än i basscenariot. Den förväntade återstående livslängden ökar från 84,5 år för kvinnor till 89,4 år 2050 och 95,0 år 2095. Motsvarande för männen är en ökning från 81,3 till 87,3 och slutligen till 93,5 år. Andelen sysselsatta antas oförändrad framöver. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten antas vara 1 procent per år. Buffertfondens, Riksgäldens och premiepensionsfondernas reala avkastning, efter förvaltningskostnader, antas också till 1 procent per år. Med en avkastning lika med ökningen i medelinkomsten bidrar, i princip, buffertfondens avkastning inte till den långsiktiga finansieringen av pensionerna. Buffertfonden blir demografiskt betingad och för systemets finansiering en neutral förvaring av pensionskapital. Antagandena i det pessimistiska scenariot innebär att avgiftsflödet växer långsamt i förhållande till den eftersträlvade indexeringen i medelinkomsten. Det pessimistiska scenariot beskriver hur pensionerna påverkas av en långvarig svag utveckling med ogynnsam åldersstruktur. Den lägsta pensionsåldern är 62 år från och med år 2020.

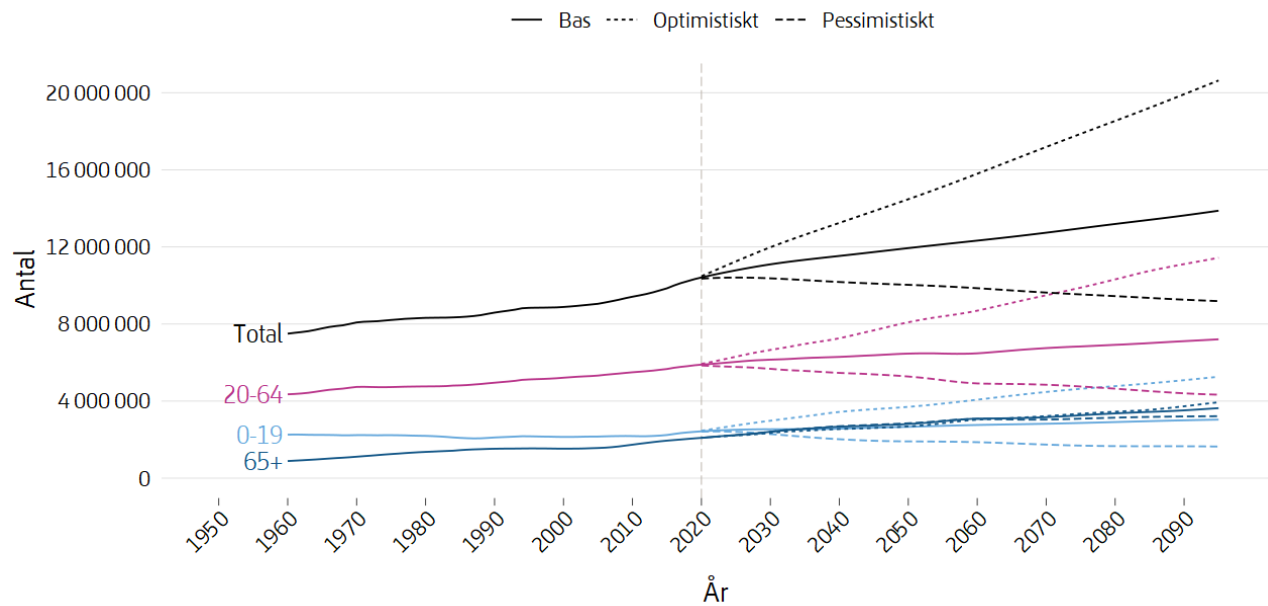
Beskrivning av scenariernas antaganden

Figur 7.10 Antal födda, döda, invandrade och utvandrade, 1930–2020 och antaganden fram till år 2095

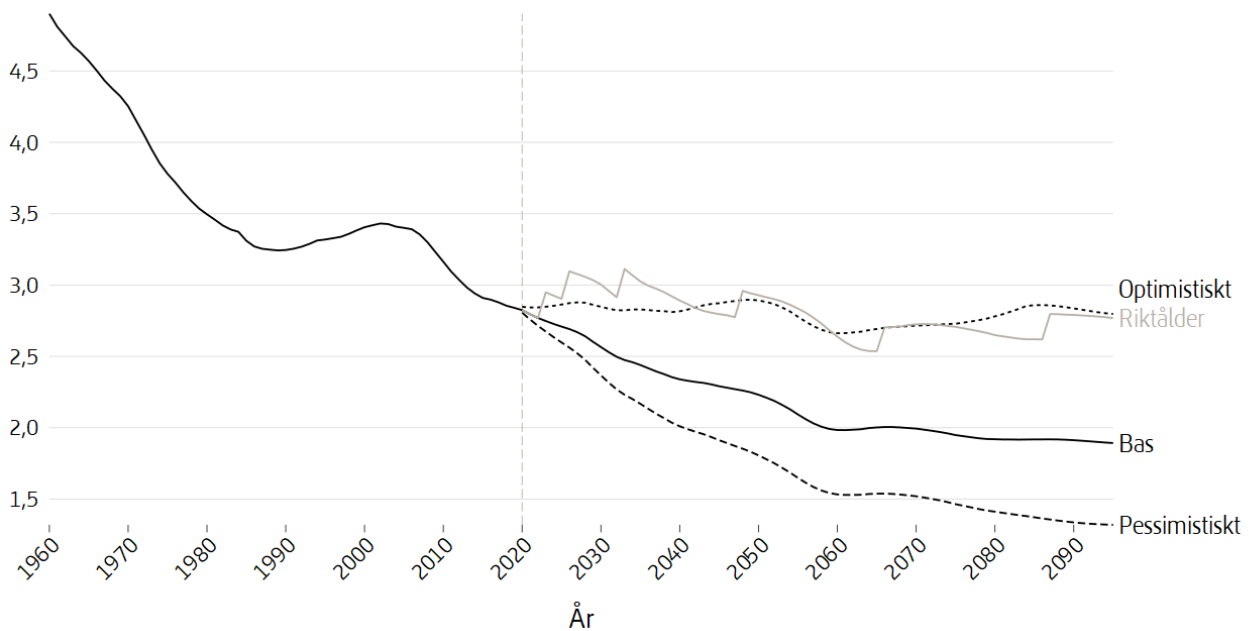
Diagrammet visar befolkningsutvecklingen sedan 1930 och antagandena 75 år framåt i tiden. De stora årskullarna på 1940-, 1960-, 1990- och 2010-talet framgår. Antalet döda ökar varje år, inte för att dödligheten ökar utan för att befolkningen växer. Topparna på invandringen är under 1960–1970-talet när arbetskraftsinvandring framför allt från Finland skedde. Ytterligare en topp inföll i början av 1990-talet när många flyktingar från bland annat forna Jugoslavien anlände. De senaste årens stora kullar av invandringen framgår också.

Figur 7.11 Befolkningens storlek

Totalbefolkningen ökar i både det optimistiska scenariot och basscenariot. Det beror på hög nativitet och nettoinvandring. Antalet personer över 65 år är i stort detsamma mellan scenarierna. De historiska uppgifterna är skattade.

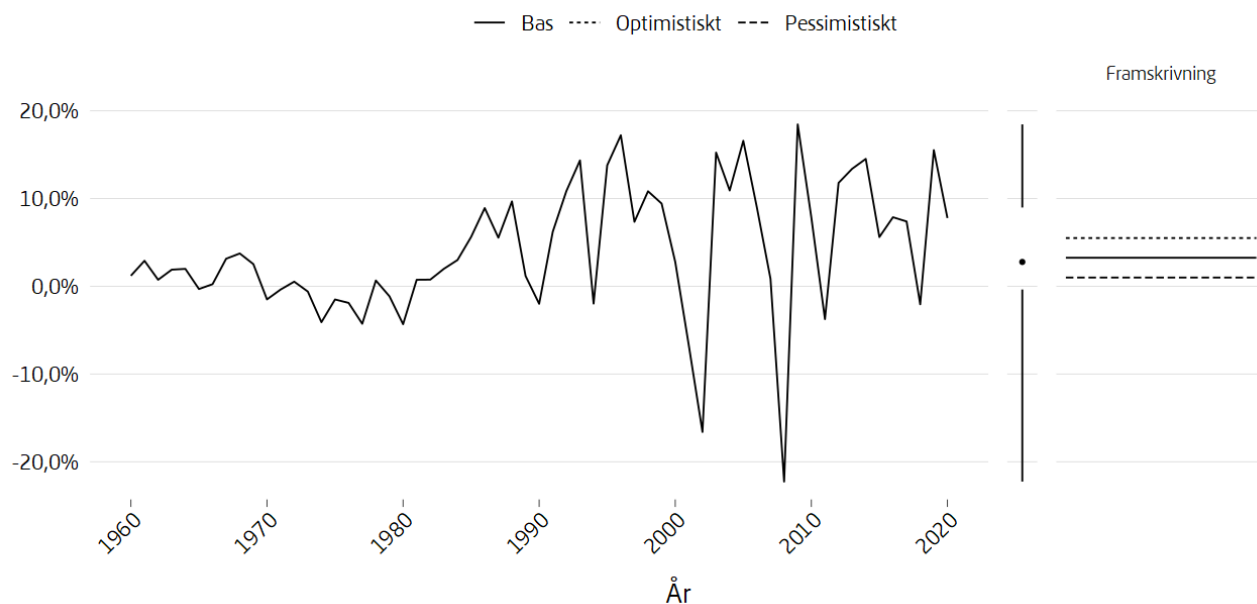
Figur 7.12 Försörjningskvoten 1960–2020 och prognos enligt SCB:s tre scenarier för 2021–2095

För de tre scenarierna beräknas försörjningskvoten som antal personer 20–64 år dividerat med antal personer äldre än 65 år. Försörjningskvoten för basscenariot har även beräknats med riktålder istället för att använda gränsen 65 år.

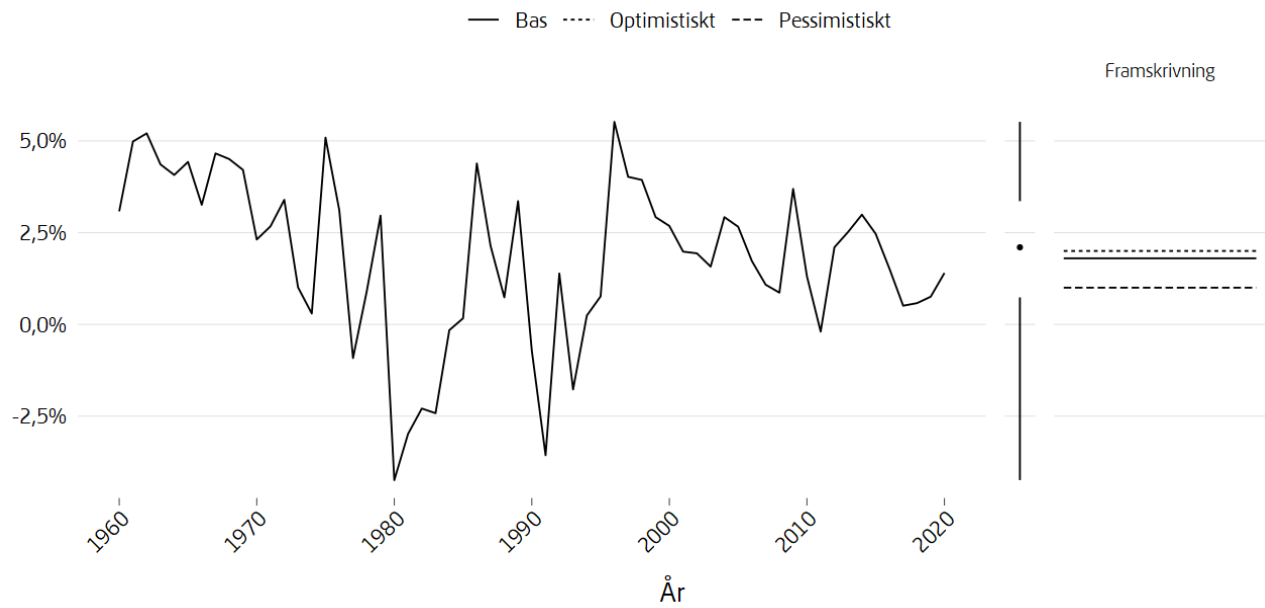
I figur 7.12 visas försörjningskvoten för äldre för de tre scenarierna samt för basscenariot med riktåldershöjningar. Vid varje riktåldershöjning flyttas en årskull från att ha tillhört de äldre till att tillhöra de förvärvsaktiva vilket leder till en tillfällig ökning av försörjningskvoten för äldre. För bas- och det pessimistiska scenariot med en fast åldersgräns på 65 år är försörjningskvoten stadigt sjunkande för äldre. Det pessimistiska scenariot sticker ut med nästan 1,35 personer i förvärvsaktiv ålder per äldre i slutet av simuleringsperioden. Detta beror på ogynnsam demografi med ökande livslängder, låg nettoinvandring i kombination med låg fertilitet.

Figur 7.13 Buffertfondens reala avkastning 1960–2020 och antaganden till 2095

Buffertfondens historiska avkastning de senaste 60 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Figur 7.14 Reallönetillväxt 1960–2020 och antaganden till 2095

Reallönetillväxtens utveckling de senaste 60 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet. Källa: Medlingsinstitutet

Fotnoter

1. Pensionsmodellen använder ett naivt antagande att när riktåldern höjs, skjuter de försäkrade upp sin pensionering med ett helt år. De förvärvsaktiva arbetar därmed ett helt år till och får ett år kortare tid med pensionsutbetalningar. Det är inte troligt att detta kommer att inträffa.
2. Kostnaderna, 0,39 procent, är högre från och med detta år på grund av att de tidigare endast bestod av pensionsmyndighetens avgifter. Från och med detta år inkluderas även den genomsnittliga fondavgiften vilken var 0,21 procent år 2020.
3. Arvsvinsten kan ses som kompensation för risken att typfallet inte överlever fram till pensioneringen och inte får del av sin pension.
4. Notera att utfallet även beror på infasningen av systemet (år 1995 var det första år det var möjligt att tjäna in till premiepensionssystemet och i slutet av 2000 öppnades fondtorget för egna fondval).
5. Rapport från 2017: Formel för alternativ pensionsålder

8. Noter och kommentarer

Not 1 avser både inkomst- och premiepension, not 2–14 avser inkomstpension och not 15–25 avser premiepension. Samtliga belopp anges i miljoner kronor. I några tabeller stämmer inte summan av delposterna med totalen på grund av avrundning.

Noter och kommentarer avseende pensionsavgifter

Not 1 Pensionsavgifter

Inom den allmänna inkomstgrundade pensionen finns flera olika avgifter, se [tabell 8.1](#). Alla avgiftsinkomster går inte till pensionssystemet. Den del av ålderspensionsavgiften som förs till statsbudgeten avser avgifter på inkomstdelar ovanför den högsta inkomst för vilken pensionsrätt tillgodoräknas. Detta tak är före avdrag för allmän pensionsavgift 8,07 inkomstbasbelopp och 7,5 efter sådant avdrag. Eftersom dessa avgifter inte motsvaras av någon pensionsrätt är de skatter. Ålderspensionsavgift betalas av arbetsgivare och egenföretagare, den allmänna pensionsavgiften betalas av alla förvärvsaktiva som får pensionsrätt. Dessutom betalas statliga ålderspensionsavgifter från olika anslag i statsbudgeten för pensionsrätt som vissa transfereringar ger upphov till, exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Staten betalar också en pensionsavgift för så kallade pensionsgrundande belopp för till exempel barnår och studier.

[Tabell 8.1](#) visar pensionsavgifter som bokförts under inkomståret hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Arbetsgivaravgifter och egenavgifter bokförs hos Försäkringskassan. De avgifter som ska föras till inkomstpensionssystemet överförs till Pensionsmyndigheten och därifrån till AP-fonderna. De avgifter som beräknas motsvara pensionsrätt för premiepension går vidare till Riksgäldskontoret. Allmän pensionsavgift och statliga ålderspensionsavgifter bokförs hos Pensionsmyndigheten innan de överförs till AP-fonderna respektive premiepensionssystemet. Av de avgifter som bokförs ett visst år avser en del året innan eller i vissa fall flera år dessförinnan. Arbetsgivaravgifter, exempelvis, bokförs minst en månad senare än när motsvarande lön betalas ut.

Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till AP-fonderna. För arbetsgivaravgifter och egenavgifter sker en preliminär fördelning mellan AP-fonderna, premiepensionssystemet och statsbudgeten. Fördelningen för ett år sker efter procentsatser som Pensionsmyndigheten beräknar och regeringen fastställer. Avsikten är att premiepensionssystemet för ett år ska få avgifter som motsvarar intjänade premiepensionsrättigheter under året och att staten tilldelas de avgifter som motsvarar förvärvsinkomster över det så kallade avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp. Övriga avgifter ska föras till AP-fonderna. De statliga ålderspensionsavgifterna för ett år fördelas på motsvarande sätt mellan AP-fonderna och premiepensionssystemet enligt fastställda procentsatser.

Tabell 8.1 Pensionsavgifter fördelat efter avgiftsslag, 2020^a

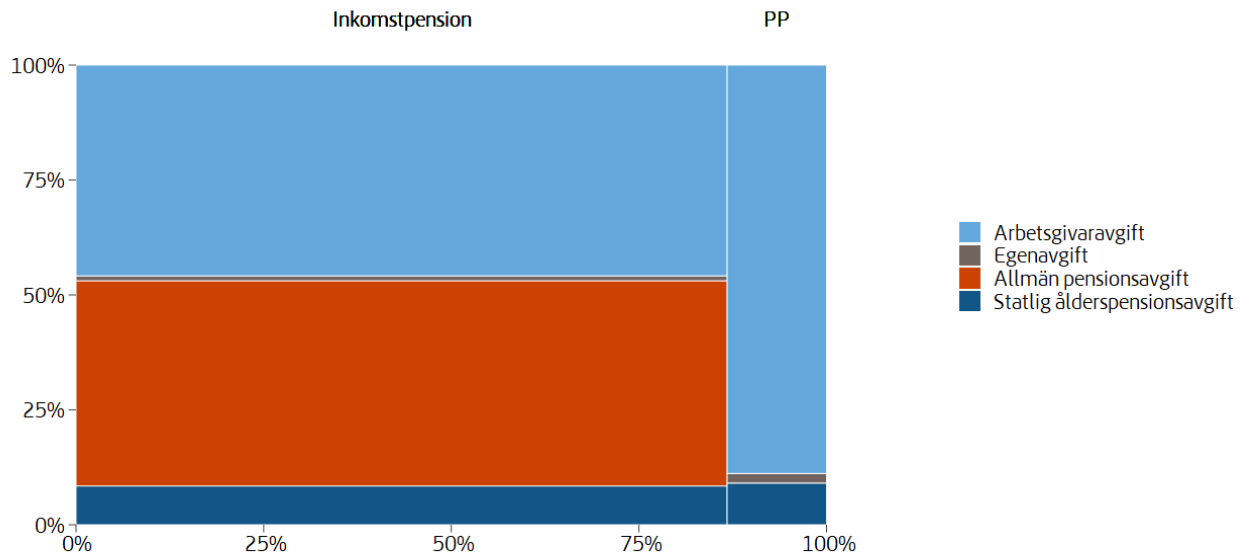
miljoner kronor

	Inkomst- pension	Premie- pension	Stats- budgeten	Summa 2020	Summa 2019
Arbetsgivaravgift	135 573	40 096	20 146	195 815	193 865
Egenavgift	3 168	936	473	4 577	4 433
Allmän pensionsavgift	132 033	0	0	132 033	129 503
Statlig ålderspensionsavgift	24 999	4 103	0	29 102	25 440
Regleringar med mera					
Reglering år 2020 avseende år 2018	-20	-44	64	0	0
Uppbördsförlust, reglering	-224	0	0	-224	-227
Anpassning till AP-fondernas redovisning och till premiepensionssystemet	-30	636	0	606	625
Summa Regleringar med mera	-274	592	64	382	398
Summa	295 499	45 727	20 683	361 909	353 639

a. Avgifter som influer till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2020 och förts vidare till AP-fonderna, premiepensionssystemet respektive statsbudgeten.

För att säkerställa att premiepensionssystemet för ett visst år har tillförts avgifter som motsvarar intjänad premiepensionsrätt och att statsbudgeten tillförts avgifterna på inkomstdelar över avgiftstaket görs en avstämning två år senare. Regleringar görs mellan statsbudgeten, premie- och inkomstpensionssystemet (AP-fonderna). Regleringarna innebär att avgiftsmedel omfördelas mellan premiepensionssystemet, statsbudgeten och AP-fonderna så att de två förstnämnda får rätt belopp för avgifter för ett år och AP-fonderna får resten. Det görs också regleringar mellan pensionssystemet och de olika anslagen i statsbudgeten som belastas med statliga ålderspensionsavgifter för att säkerställa att de olika anslagen betalar rätt belopp i statliga ålderspensionsavgifter. De regleringarna görs tre år efter det år de avser.

Figur 8.1 Pensionsavgifter

Avgiftsinkomsterna till inkomstpensionssystemet ökade mellan 2019 och 2020 med 6,1 miljarder kronor (2,1 procent), vilket är en relativt låg ökning men en högre ökning än förändringen av lönesumman (0,8 procent).

Differensen mellan AP-fondernas redovisning av avgiftsinkomster och Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens redovisning (-30 miljoner kronor) förklaras huvudsakligen av periodiseringsskillnader. Differensen mellan redovisade avgiftsinkomster till premiepensionssystemet och Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens redovisning (636 miljoner kronor) förklaras bland annat av att vissa justeringsbelopp ingår i beloppet för premiepensionssystemet (se [not 18](#)).

Tabell 8.2 A Pensionsavgifter exklusive regleringar med mera fördelat efter avgiftsunderlag, 2020^a
miljoner kronor

	Arbetsgivar-, egen- och statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Förvärvsinkomster ^b	200 392	123 045	323 437
Transfereringar, se tabell 8.2 B	13 131	8 988	22 119
Pensionsgrundande belopp, se tabell 8.2 C	15 971	0	15 971
Summa	229 494	132 033	361 527

a. Fördelningen av allmän pensionsavgift på de två typerna av avgiftsunderlag är beräknad, den framgår inte av redovisingssystemen.

b. Inklusive sjuklön och egenföretagarinkomster, exklusive transfereringar.

Den allmänna pensionsavgiften är 7 procent på förvärvsinkomster och pensionsgrundande transfereringar som sjukpenning med mera, men inte för

sjuk- och aktivitetsersättning. Den allmänna pensionsavgiften tas endast ut på inkomster upp till avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp och för inkomster överstigande deklarationsplikten om 0,423 prisbasbelopp. I samband med taxeringen görs ett avdrag på skatten som motsvarar den allmänna pensionsavgiften. Det innebär i praktiken att staten finansierar avgiften.

Pensionsavgift, som betalas av arbetsgivare och egenföretagare på arbetsinkomster och av staten på nämnda transfereringar, uppgår till 10,21 procent. Statlig pensionsavgift på sjuk- och aktivitetsersättning och på så kallade pensionsgrundande belopp, som inte belastas med allmän pensionsavgift, är 18,5 procent.

Fördelningen i [tabell 8.2 A](#) avser de avgifter som influtit till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2020.

Tabell 8.2 B Pensionsavgifter som betalats för olika transfereringar, 2020^a
miljoner kronor

	Statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Sjukpenning	4 049	2 772	6 821
Rehabiliteringspenning	0	0	0
Närståendepenning	16	11	27
Arbetskadeersättningar med mera	195	133	328
Föräldraförsäkring	4 423	3 027	7 450
Vårdbidrag	399	273	672
Arbetslöshetsersättning med mera	3 991	2 732	6 723
Utbildningsbidrag	0	0	0
Konstnärsnämnden	7	5	12
Smittbärarpenning	51	35	86
Summa	13 131	8 988	22 119

a. Fördelningen av allmän pensionsavgift på de olika typerna av transfereringar är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

Tabell 8.2 C Pensionsavgifter som betalats för sjuk- och aktivitetsersättning och pensionsgrundande belopp, 2020
miljoner kronor

Sjuk- och aktivitetsersättning ^a	5 196
Barnår	7 565
Studier ^b	3 105
Plikttjänst	105
Summa	15 971

a. Beloppet avser både avgiften på utbetald pensionsgrundande ersättning och på pensionsgrundande belopp. I båda fallen är avgiften 18,5 procent.

b. En mindre del av beloppet för studier avser pensionsgrundande inkomst.

Noter och kommentarer avseende inkomstpension

Not 2 Pensionsutbetalningar med mera

Tabell 8.3 Tilläggs- och inkomstpensionsutbetalningar och överföringar till de Europeiska gemenskaperna
miljoner kronor

	2019	2020
Pensionsutbetalningar		
Tilläggs pension	162 584	157 153
Inkomstpension	152 140	169 104
Summa Pensionsutbetalningar	314 724	326 257
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	0	9
Summa	314 724	326 266

Under året utbetalades 326 257 miljoner kronor i pensioner från AP-fonderna, en ökning med 11,5 miljarder kronor (3,4 procent). År 2019 ökade utbetalningarna med 10,3 miljarder kronor (2,9 procent).

Pensionsutbetalningarna på drygt 326 miljarder kronor minskar pensionsskulden till de pensionerade med motsvarande belopp. Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från de Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i de Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till de Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. Under 2020 överfördes drygt 9 miljoner kronor från AP-fonderna.

Not 3 Avkastning på fonderat kapital

Tabell 8.4 Avkastningen på fonderat kapital från Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden, 2020^a
miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	*	Summa 2020	Summa 2019
Aktier och andelar								
Erhållna utdelningar	2 932	4 214	4 375	5 002	10	0	16 533	23 649
Resultat noterade och onoterade aktier och andelar, netto	33 537	20 457	32 652	41 186	7 570	0	135 402	168 143
Summa Aktier och andelar	36 469	24 671	37 027	46 188	7 580	-1	151 934	191 792
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto								
Räntenetto	1 568	2 956	2 149	1 489	17	0	8 179	10 937
Resultat ränte- bärande till- gångar, netto	2 968	3 757	3 370	2 829	0	0	12 924	16 710
Summa Obligationer och andra ränte- bärande till- gångar, netto	4 536	6 713	5 519	4 318	17	-1	21 102	27 647
Övrigt kapital								
Resultat derivat- instrument, netto	2 701	-2 063	-122	280	0	0	796	-1 661
Resultat valutakurs- förändringar, netto	-8 624	-16 033	-4 897	-11 079	141	0	-40 492	23 266
Provisionskostnader	-76	-277	-126	-138	0	0	-617	-739
Summa Övrigt kapital	-5 999	-18 373	-5 145	-10 937	141	-1	-40 314	21 618
Summa	35 006	13 011	37 401	39 569	7 738	-3	132 722	240 318

a. Justeringskolumn (*) är inkluderad för att justera för olika avrundningseffekter.

Posten Provisionskostnader består av avgifter som inte är resultatbaserade. Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen (se [kapitel 5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader](#)).

Not 4 Administrationskostnader

Tabell 8.5 Administrationskostnader

miljoner kronor

	2019	2020
Kostnader försäkringsadministrationen		
Pensionsmyndigheten	335	397
Skatteförvaltningen med flera ^a	406	441
Summa Kostnader försäkringsadministrationen	741	838
Kostnader fondförvaltningen		
Första AP-fonden	238	226
Andra AP-fonden	240	235
Tredje AP-fonden	212	222
Fjärde AP-fonden	231	246
Sjätte AP-fonden	95	89
Summa Kostnader fondförvaltningen	1 016	1 018
Summa	1 757	1 856

a. Inklusive Kronofogdemyndigheten och Statens servicecenter.

För fonderna redovisas endast interna administrationskostnader. Externa förvaltningskostnader och depåkostnader benämns provisionskostnader och redovisas som en negativ intäkt (se [not 3](#)). För samtliga fonder gäller att resultatbaserade avgifter, transaktionskostnader med mera har reducerat avkastningen i [not 3](#) (se [kapitel 5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader](#)).

Beroende på infasningsregler som gäller fram till år 2020 belastar endast en del av administrationskostnaderna (98 procent år 2020, se [not 11](#)) de försäkrades pensionsbehållningar. Varje fond finansierar sina egna förvaltningskostnader med uttag ur den egna fonden.

Not 5 Värdet av förändringen i avgiftsinkomst

Tabell 8.6 Avgiftsinkomst^a

miljoner kronor

	2019	2020
Förändring av avgiftsinkomst		
Avgiftsinkomst 2020		295 499
Avgiftsinkomst 2019	289 386	-289 386
Avgiftsinkomst 2018	-278 217	
Summa Förändring av avgiftsinkomst	11 169	6 113
(Omsättningstid 2020 + omsättningstid 2019)/2		x 29,93450
(Omsättningstid 2019 + omsättningstid 2018)/2	x 29,70323	
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	331 755	182 990

a. Tid avser år, x avser multiplikation.

Avgiftsinkomsten ökade med 6 miljarder kronor och värdet av förändringen av avgiftsinkomsten uppgår till nästan 183 miljarder kronor. Nedan ges värdet av förändringen av omsättningstiden.

Not 6 Värdet av förändringen i omsättningstid

Tabell 8.7 Omsättningstid^a

miljoner kronor

	2019	2020
Förändring av omsättningstid		
Omsättningstid 2020		30,09487
Omsättningstid 2019	29,77413	-29,77413
Omsättningstid 2018	-29,63233	
Summa Förändring av omsättningstid	0,14180	0,32074
(Avgiftsinkomst 2020 + avgiftsinkomst 2019)/2		x 292 443
(Avgiftsinkomst 2019 + avgiftsinkomst 2018)/2	x 283 802	
Värdet av förändring i omsättningstid	40 243	93 798

a. Tid avser år, x avser multiplikation.

Tabell 8.8 Underlag för beräkning av omsättningstid

	2016	2017	2018	2019	2020
Omsättningstid					
Intjänandeålder	45,66774	45,90862	45,76243	45,68355	
Utbetalningsålder	75,52498	75,54095	75,53656	75,77842	
Omsättningstid	29,85724	29,63233	29,77413	30,09487	
Omsättningstid för avgiftstillgångsberäkning	30,13850	29,85724	29,63233	29,77413	30,09487

Omsättningstiden beräknas som differensen mellan utbetalningsålder och intjänandeålder, för mer detaljer se [bilaga B – Matematisk beskrivning av balanstalet](#). Eftersom intjänandeåldern inte kan beräknas innan alla pensionsrätter fastställts, är det senaste året för vilket omsättningstiden kan beräknas året före redovisningsåret.

Den nedersta raden i [tabell 8.8](#), “Omsättningstid för avgiftstillgångsberäkning”, anger vilken omsättningstid som använts vid respektive redovisningsår. Observera dock att det beräknade balanstalet avser årsredovisningsåret + 2 år, det vill säga omsättningstiden på 30,09487 för 2020 används för beräkningen av balanstalet avseende år 2022. I [bilaga B – Matematisk beskrivning av balanstalet](#) – redogörs för hur omsättningstiden beräknas.

Not 7 Nya pensionsrätter

Till posten Nya pensionsrätter ingår vissa andra justeringsbelopp som påverkar pensionsskuldens storlek. Innebörden av dessa belopp framgår i följande tabell.

Tabell 8.9 Värdet av nya pensionsrätter^a

miljoner kronor

	2019	2020
Skattad pensionsrätt för inkomstpension	289 386	295 499
Justeringsbelopp, inkomstpension		
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad år $t - 1$	277 960	287 823
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad $t - 1$	-278 217	-289 386
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna med mera	-3 801	-3 805
Ändring i utbetalade belopp	10 702	11 559
Summa Justeringsbelopp, inkomstpension	6 644	6 191
Justeringsbelopp, tilläggspension		
Effekt av skillnad mellan antagande avseende år t och skattningen $t-1$ med mera	-81	-196
Ändring i utbetalade belopp	6 546	2 900
Summa Justeringsbelopp, tilläggspension	6 465	2 704
Summa	302 495	304 394

a. Tabellen är redovisad efter intjänandeår.

I och med att taxeringen för bokslutsåret inte är slutförd när bokslutet upprättas, kan värdet av intjänad pensionsrätt detta år endast uppskattas. Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna avser justeringar, taxeringsförändringar med mera, se [tabell 8.21 A](#) under [not 14](#). Ändring i utbetalade belopp avser förändring i pensionsskulden till pensionerade till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering, se [tabell 8.21 C](#) under [not 14](#).

Not 8 Indexering

Tabell 8.10 Indexering, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensio- nerade	Summa
Indexering av pensionsbehållning och pensioner ^a	127 674	127 410	255 084
Förändring av indexering avseende pensionsskuld ^b	84 651	0	84 651
Summa	212 325	127 410	339 735

a. Se [Tabell 8.12 A](#)

b. Se [Tabell 8.12.C](#)

Tabell 8.11 Indexering, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensio- nerade	Summa
Indexering av pensionsbehållning och pensioner ^a	212 785	100 347	313 132
Förändring av indexering avseende pensionsskuld ^b	-44 277	0	-44 277
Summa	168 508	100 347	268 855

a. Se [Tabell 8.12 A](#)

b. Se [Tabell 8.12.C](#)

Tabell 8.12 A Indexering av pensionsbehållning och pensioner, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering			
Effekt av inkomstindex	127 361	77 523	204 884
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Inkomstpension, indexering	127 361	77 523	204 884
Tilläggspension, indexering			
Effekt av inkomstindex	313	49 887	50 200
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Tilläggspension, indexering	313	49 887	50 200
Summa	127 674	127 410	255 084

Tabell 8.12 B Indexering av pensionsbehållning och pensioner, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering			
Effekt av inkomstindex	212 201	57 049	269 250
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Inkomstpension, indexering	212 201	57 049	269 250
Tilläggspension, indexering			
Effekt av inkomstindex	584	43 298	43 882
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Tilläggspension, indexering	584	43 298	43 882
Summa	212 785	100 347	313 132

Pensionsskulden ändras med förändringen i inkomstindex när balanseringen i systemet inte är aktiverad. Tidigare när balanseringen var aktiverad, 2010–2017, omräknades pensionsskulden med balansindex. Sedan 2018 förändras skulden således med inkomstindex. Värdet av indexeringen utgår från utgående pensionsskuld 2020.

Tabell 8.12 C Förändring av indexering avseende pensionsskuld, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Föregående års skuldaktualisering	210 488	0	210 488
Årets skuldaktualisering	-125 837	0	-125 837
Summa	84 651	0	84 651

Tabell 8.12 D Förändring av indexering avseende pensionsskuld, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Föregående års skuldaktualisering	166 211	0	166 211
Årets skuldaktualisering	-210 488	0	-210 488
Summa	-44 277	0	-44 277

Not 9 Värdet av förändringen i medellivslängd

Tabell 8.13 Värdet av förändringen i livslängd, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		6 430	6 430
Tilläggs pension	25	4 048	4 073
Summa	25	10 478	10 503

Tabell 8.14 Värdet av förändringen i livslängd, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		17 416	17 416
Tilläggs pension	105	14 038	14 143
Summa	105	31 454	31 559

Den livslängd som här avses är antal år som pensionerna förväntas utbetalas, så kallad ekonomisk livslängd eller ekonomiska delningstal. Hur de ekonomiska delningstalen räknas beskrivs i [bilaga B, formel B.7.5](#).

Inkomstpensionsskulden till aktiva påverkas inte av livslängdsförändringar. Den ekonomiska medellivslängden har ökat vilket bidrar till en högre pensionsskuld för pensionerade med drygt 10 miljarder kronor. Anledningen till att den ekonomiska medellivslängden har ökat trots coronapandemin är att ett treårigt medelvärde används, och den ekonomiska dödligheten var högre 2017 än under 2020. Värdet av förändringen i medellivslängd är skillnaden mellan pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som används det år redovisningen avser och pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som användes föregående år.

Not 10 Uppkomna arvsvinster, fördelade arvsvinster

Tabell 8.15 Uppkomna och fördelade arvsvinster^a

miljoner kronor

	2019	2020
Uppkomna arvsvinster		
61 år eller äldre	5 748	5 436
59 år eller yngre ^b	6 885	6 699
Summa Uppkomna arvsvinster	12 633	12 135
Fördelade arvsvinster		
61 år eller äldre	8 851	7 947
59 år eller yngre	6 846	6 651
Summa Fördelade arvsvinster	15 697	14 598

a. Förändrade åldersgränser för tilldelning av arvsvinster gör att åren inte blir helt jämförbara.

b. Avled året innan, fördelas innevarande år.

I samband med höjningen av lägsta pensionsålder ändrades även åldersgränsen för tilldelning av arvsvinster från 2020. Till följd av regelförändringen gjordes en genomgång av framtagningen av de uppkomna belopp som redovisas och metoden för framtagning av uppkomna arvsvinster ändrades. Den nya metoden ger en bättre täckning och därmed något högre belopp än tidigare. Åldershöjningen och metodbytet gör att åren inte blir fullt jämförbara.

Pensionsbehållningar efter personer som avlidit (uppkomna arvsvinster) fördelas till de kvarlevande i samma ålder. Fördelningen görs genom ett procentuellt påslag på pensionsbehållningen med hjälp av en arvsvinstfaktor. Tilldelningen görs enligt två principer; den första avser den yngre gruppen och den andra avser den äldre gruppen. I samband med att den lägsta åldern för uttag av pension höjdes från 61 år till 62 år för år 2020 har åldersgränserna för tilldelning justerats.

Enligt de nya reglerna ska kapital avseende dödsfall som skett vid åldern upp till och med 60 års ålder fördelas nästkommande år, tidigare var det 59 år. Vid året för tilldelningen är de som är födda samma år som de avlidna ett år äldre. Arvsvinstfaktorerna bestäms utifrån pensionsbehållningar för avlidna i relation till pensionsbehållningar för de kvarlevande i samma ålder.

Från och med det år en årskull fyller 61 år fördelas inte de faktiskt uppkomna arvsvinsterna utan i stället de arvsvinster som beräknas uppkomma. Arvsvinstfaktorerna beräknas med utgångspunkt från den dödlighet som SCB observerat för en tidigare period. De beräknade arvsvinsterna för de som avled under det 61:a levnadsåret eller senare fördelas samma år.

Tilldelning enligt dessa två principer innebär att varje årskull under ett år kommer att tilldelas arvsvinster enligt båda principer eftersom den första principen tilldelar med fördröjning. För 2020 inträffar dock inte det eftersom födda 1959 redan har tilldelats enligt båda principer år 2019.

Not 11 Avdrag för administrationskostnader

Tabell 8.16 Avdrag för administrationskostnader

miljoner kronor

	2019	2020
Avdrag för administrationskostnader	1 673	1 818

Kostnaden för administrationen finansieras genom ett procentuellt avdrag från de försäkrades pensionsbehållningar. För att inte belasta yngre årskullar med en oproportionerligt stor kostnad under den tid ATP fasas ut införs kostnadsavdraget successivt. År 2020 finansierades 98 procent av kostnaden med avdrag från pensionsbehållningarna. Kostnadsavdraget ökar med 2 procentenheter per år och först 2021 motsvarar avdraget 100 procent av administrationskostnaden.

Beräkningen av förvaltningskostnadsfaktorn baseras på försäkringsadministrationens budgeterade kostnader och AP-fondernas kostnader för det aktuella året samt pensionsbehållningarna året innan (se [bilaga A](#)). Skillnaden mellan verkställt avdrag i kronor och fastställd kostnad beaktas i beräkningen av följande års kostnadsfaktor. Avdraget för administrationskostnaderna görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med förvaltningskostnadsfaktorn. Avdraget 2020 var 0,0305 procent och summeras till 1 818 miljoner kronor. Föregående år uppgick avdraget till 0,0288 procent eller 1 673 miljoner kronor.

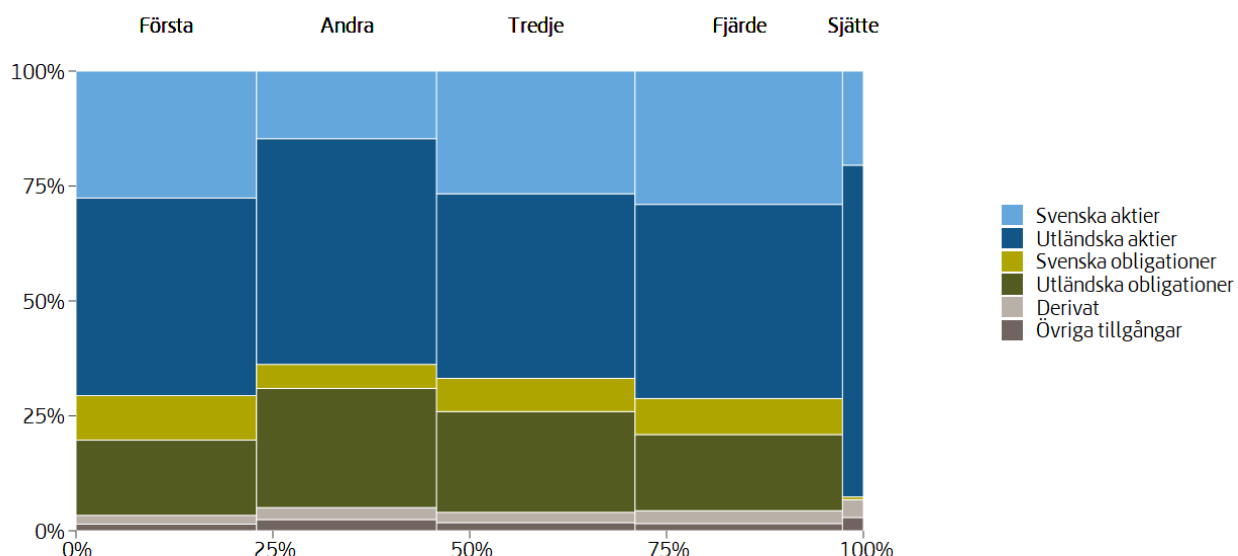
Not 12 Fondtillgångar

Tabell 8.17 Buffertfondens tillgångar och skulder, 2020

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Summa 2020	Summa 2019
Tillgångar							
Aktier och andelar							
Svenska aktier	108 592	57 697	115 416	131 131	9 305	422 141	357 339
Utländska aktier	169 198	192 669	173 671	190 918	32 806	759 262	692 061
Summa Aktier och andelar	277 790	250 366	289 087	322 049	42 111	1 181 403	1 049 400
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto							
Svenska obligationer	38 009	20 514	31 285	35 438	282	125 528	141 698
Utländska obligationer	64 377	101 758	94 783	74 887	0	335 805	370 679
Summa Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	102 386	122 272	126 068	110 325	282	461 333	512 378
Derivat	7 595	10 203	9 671	12 628	1 760	41 857	21 082
Övriga tillgångar	5 679	9 595	7 714	7 128	1 317	31 433	34 441
Summa Tillgångar	393 450	392 436	432 541	452 130	45 470	1 716 027	1 617 307
Skulder							
Derivat	-763	-2 412	-384	-1 408	-39	-5 006	-5 694
Övrigt	-50	-3 800	-9 183	-1 273	-274	-14 580	-15 270
Summa Skulder	-813	-6 212	-9 567	-2 681	-313	-19 586	-20 964
Summa	392 637	386 224	422 974	449 449	45 157	1 696 441	1 596 342

Figur 8.2 Fondtillgångar

Uppgifterna är hämtade från respektive fonds årsredovisning. I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bankmedel, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter med mera. I posten Övrigt under Skulder ingår förutbetalda intäkter och upplupna kostnader.

Not 13 Avgiftstillgång

Tabell 8.18 Avgiftstillgång

miljoner kronor

	2019	2020
Avgiftsinkomst	289 386	295 499
Omsättningstid (år) ^a	x 29,77413	x 30,09487
Avgiftstillgång	8 616 216	8 893 004

a. x avser multiplikation.

Se not 5 och not 6 samt bilaga B för de värden respektive formler som använts vid beräkningen av avgiftsinkomst och omsättningstid.

Not 14 Pensionsskuld

Tabell 8.19 Pensionsskuld, 2020

miljoner kronor

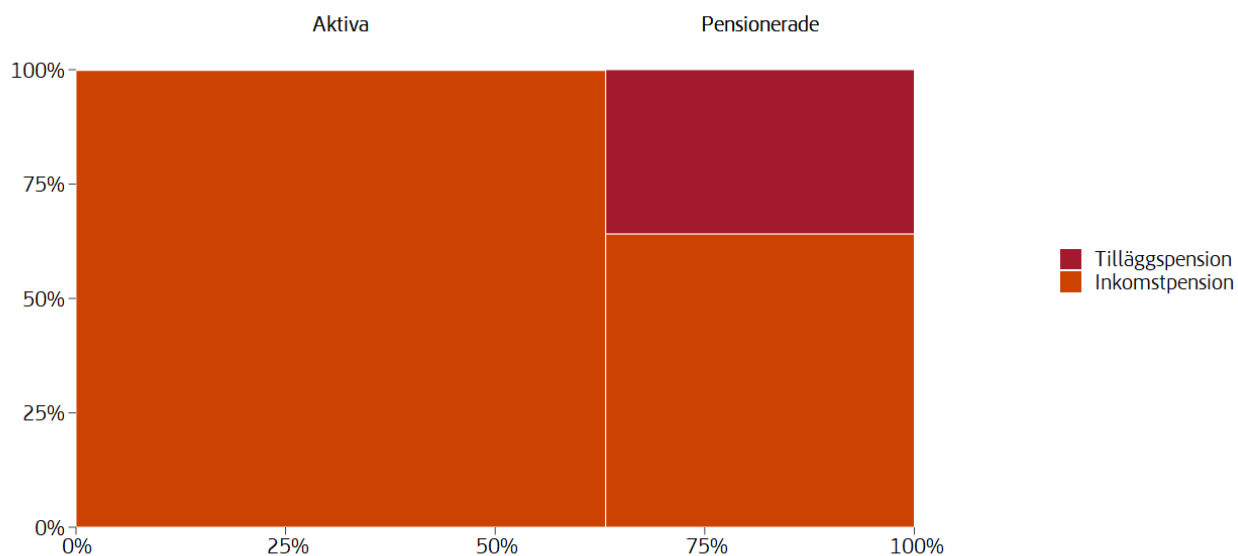
	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	6 252 655	2 338 804	8 591 459
Tilläggspension	8 861	1 308 765	1 317 626
Indexering/balansering	-125 837	0	-125 837
Summa	6 135 679	3 647 569	9 783 248

Tabell 8.20 Pensionsskuld, 2019

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	6 094 659	2 152 255	8 246 914
Tilläggspension	12 774	1 405 028	1 417 802
Indexering/balansering	-210 488	0	-210 488
Summa	5 896 945	3 557 283	9 454 228

Figur 8.3 Pensionsskuld, 2020

Pensionsskulden till pensionerade avseende tilläggspension och inkomstpension beräknas på samma sätt. En årskulls skuld fås av produkten av årskullens pensionsutbetalningar i december månad, en faktor 12 för att få årsbelopp, och årskullens ekonomiska medellivslängd. Den totala skulden

till pensionerade är summan av årskullarnas pensionsskulder. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal.

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar vid årets utgång, utan hänsyn till uppräkningsindex mellan år t och $t + 1$ (2020 och 2021). Till skulden tillkommer också en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in under redovisningsåret. Justering av skulden görs även för avvikelserna mellan föregående års uppskattade och fastställda pensionsrätter.

Skulden för tilläggspensionen, för de individer födda 1938–1953 som ännu inte har gått i pension, uppskattas som den årliga pension de hade fått om de hade gått i pension i december månad 2020. För att beräkna skulden multipliceras den fiktiva pensionen med det ekonomiska delningstalet (förväntad återstående utbetalningstid, för respektive årskull). Denna skuld minskar successivt på grund av utfasningen av systemet och skulden uppgår till nästan 9 miljarder kronor 2020 (13 miljarder kronor 2019).

Pensionsskulden ökade med drygt tre procent eller 329 miljarder kronor. Det är många faktorer som påverkar, bland annat nya pensionsrätter och ökad omräkning på grund av indexering.

Tabell 8.21 A Förklaring av pensionsskuldens förändring, inkomstpension aktiva

miljoner kronor

	2019	2020
Pensionsskuld inkomstpension aktiva 31 december år $t-1$	5 870 293	6 094 659
Varav skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad år $t-1$	-278 217	-289 386
Delsumma Pensionsbehållning 31 december år $t-1$	5 592 076	5 805 273
Uppkomna arvsvinster, 59 år eller yngre ^a	-6 885	-6 699
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna ^b	-691	-172
Delsumma Ingående pensionsbehållning år t	5 584 500	5 798 402
Uppkomna arvsvinster, 61 år eller äldre	-5 748	-5 436
Taxeringsförändringar med mera som påverkat pensionsbehållningarna	-3 110	-3 633
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad år $t-1$ ^c	277 960	287 823
Fördelade arvsvinster, 61 år eller äldre	8 851	7 947
Fördelade arvsvinster, 59 år eller yngre ^d	6 846	6 651
Indexering	212 201	127 361
Avdrag för administrationskostnader	-1 673	-1 818
Uttagen pension	-278 232	-263 791
Återkallade pensioner	3 678	3 650
Delsumma Pensionsbehållning 31 december år t	5 805 273	5 957 156
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad år t	289 386	295 499
Summa Pensionsskuld inkomstpension aktiva	6 094 659	6 252 655

a. Fördelas år t .

b. Justeringar för avlidna, spärrade ärenden med mera.

c. Se [not 7](#).

d. Uppkomna år $t - 1$.

Tabell 8.21 B Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggspension aktiva

miljoner kronor

	2019	2020
Pensionsskuld tilläggspension aktiva 31 december år $t-1$	19 898	12 774
Effekt av skillnad mellan antagande avseende år t och skattningen t med mera	-81	-196
Ingående tilläggspensionsskuld år t	19 817	12 578
Indexering	584	313
Uttagen pension	-7 732	-4 055
Värdet av förändringen i medellivslängd	105	25
Pensionsskuld tilläggspension aktiva	12 774	8 861

Tabell 8.21 C Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggs- och inkomstpension pensionerade, 2020

miljoner kronor

	Inkomst- pension	Tilläggs- pension	Summa
Pensionsskuld pensionerade 31 december <i>t-1</i>	2 152 255	1 405 028	3 557 283
Skuld tillkommande från aktiva ^a	260 141	4 055	264 196
Ändring i utbetalade belopp	11 559	2 900	14 459
Pensionsutbetalningar ^b	-169 104	-157 153	-326 257
Indexering	77 523	49 887	127 410
Värdet av förändringen i medellivslängd	6 430	4 048	10 478
Summa	2 338 804	1 308 765	3 647 569

a. Inkomstpension: Netto av Uttagen pension och Återkallade pensioner, se [tabell 8.21 A](#). Tilläggspension: Se [tabell 8.21 B](#).

b. Se [not 2](#).

Skulden till pensionerade förändras med indexeringen och den ekonomiska livslängden, och minskar med de utbetalningar som görs under året. Pensionen kan ändras av orsaker som nytt intjänande, ändrat civilstånd (gäller tilläggspension), taxeringsändringar med mera. Sådana skuldförändringar redovisas som ändring i utbetalade belopp (beloppsändringar). Skulden till pensionerade ökar också med nybeviljade pensioner. Denna ökning av skulden motsvaras av en minskning av pensionsskulden till aktiva.

Noter och kommentarer avseende premiepension

Not 15 Pensionsutbetalningar

Tabell 8.22 Pensionsutbetalningar premiepension

miljoner kronor

	2019	2020
Pensionsutbetalningar		
Fondförsäkring	9 510	12 344
Traditionell försäkring	1 432	1 682
Summa Pensionsutbetalningar	10 942	14 025
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	0	3
Summa	10 942	14 028

Vid pensioneringen kan pensionsspararen låta sitt tillgodohavande ligga kvar i fondförsäkringen. Då är den årliga pensionen beroende av värdeutvecklingen i de fonder som spararen har valt. Pensionsspararen kan också välja att gå över till traditionell försäkring, antingen i samband med pensioneringen eller senare. I traditionell försäkring betalas pensionen ut med ett nominellt garanterat belopp varje månad. Om förvaltning av den traditionella försäkringen ger en högre avkastning än den garanterade får pensionsspararna återbäring. Den betalas ut som ett tilläggsbelopp varje månad, vilket kan variera från år till år. Under år 2020 har 988 miljoner kronor betalats ut som tilläggsbelopp, vilket redovisas i [not 23](#). År 2019 uppgick tilläggsbeloppet till 774 miljoner kronor.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2020 skedde överföringar på 3 miljoner kronor från premiepensionen.

Not 16 Avkastning på fonderat kapital

Tabell 8.23 Avkastning på fonderat kapital, 2020

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2020	Summa 2019
Avkastning				
Aktier och andelar				
Direktavkastning	22	62	84	85
Realiserade och orealiserade kursvinster	96 306	865	97 171	327 912
Summa Aktier och andelar	96 328	927	97 255	327 996
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto				
Direktavkastning (räntenetto)	0	-4	-4	-13
Realiserade och orealiserade kursvinster	727	1 379	2 106	2 198
Summa Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	727	1 375	2 102	2 185
Valutakursresultat, netto	-4 978	0	-4 978	1 311
Summa Avkastning	92 077	2 302	94 379	331 491
Tilldelade förvaltningsavgifter	4 622	21	4 643	4 741
Förändring traditionell försäkring		2 765	2 765	5 679
Summa	96 699	2 323	101 787	341 911

Avkastningen inkluderar realiserat och orealiserat valutakursresultat efter avdragen fondförvaltningskostnad samt fördelade återförda fondförvaltningsavgifter.

Pensionsskulden förändrades med avkastningen i premiepensionsfonderna som summerar till 94 379 (331 491 för 2019) miljoner kronor.

Not 17 Administrationskostnader

Tabell 8.24 Administrationskostnader

miljoner kronor

	2019	2020
Driftskostnader	554	510
Finansiella poster, netto	43	-66
Summa	597	444

Finansiella poster netto avser främst kostnader för lån, handelslagrets resultat (se [not 22](#)) och ränteintäkter. Fondförvaltningskostnaderna tas direkt ur försäkringstillgångarna och ingår inte i premiepensionsverksamhetens driftskostnader. Totalt för år 2020 uppgick administrationskostnader till 444 miljoner kronor varav 21,4 miljoner kronor avser traditionell försäkring. Motsvarande belopp för administrationskostnader år 2019 var 597 miljoner kronor varav 20,8 miljoner kronor avser traditionell försäkring. En sammanställning av pensionssystemets brutto- respektive nettoredovisade kostnader finns i kapitlet [Administrations- och kapitalförvaltningskostnader](#).

Not 18 Nya pensionsrätter

Tabell 8.25 Nya pensionsrätter

miljoner kronor

	2019	2020
Preliminära avgiftsmedel inklusive ränta för premiepension intjänad 2017/2018	47 440	48 670
Justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter		
Fastställd pensionsrätt inklusive ränta för premiepension intjänad 2018/19 och 2019/20	42 986	44 487
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2018/19 och 2019/20	-45 298	-47 440
Summa justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter	-2 312	-2 953
Ändrade pensionsrätter	12	10
Summa	45 140	45 727

I premiepensionsverksamheten motsvaras avgiftsinkomsten av nya pensionsrätter inklusive ränta för den period avgiftsmedlen förvaltas innan de placeras i de försäkrades fonder. Under året har ändrade pensionsrätter tillkommit från tidigare intjänandeår. Summan av nya pensionsrätter för premiepensionen var 45 727 miljoner kronor för år 2020 och 45 140 miljoner kronor för år 2019.

Not 19 Uppkomna och fördelade arvsvinster

Tabell 8.26 Uppkomna och fördelade arvsvinster

miljoner kronor

	2019	2020
Uppkomna arvsvinster	3 700	4 135
Fördelade arvsvinster	3 700	4 135

Uppkomna och fördelade arvsvinster motsvaras av dödsfallskapital. Arvsvinster fördelas en gång per år, en mindre del fördelas även löpande under året vid byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. År 2020 fördelades som arvsvinst 4 135 miljoner kronor, vilket bestämdes av hur mycket kapital som frigjorts genom dödsfall under kalenderåret 2019. Motsvarande arvsbelopp som fördelades 2019 uppgick till 3 700 miljoner kronor. I posten ingår minskningsmedel som avser den minskning av premiepensionsrätten som görs när premiepension överförs mellan makar.

Not 20 Avdrag för administrationskostnader

Tabell 8.27 Administrationskostnader

miljoner kronor

	2019	2020
Avdrag för administrationskostnader	474	508

Beloppet 508 miljoner kronor motsvarar de avgifter som Pensionsmyndigheten tog ut för att finansiera premiepensionsverksamhetens administrationskostnader 2020. Den genomsnittliga avgiften för år 2020 motsvarade 0,04 procent av värdet på pensionsspararnas konton med ett tak på 100 kronor.

Not 21 Försäkringstillgångar

Tabell 8.28 Försäkringstillgångar, 2020

miljoner kronor

	Fond-försäkring	Traditionell försäkring	Tillfällig förvaltning	Summa 2020	Summa 2019
Aktier och andelar	1 484 062	18 713		1 502 775	1 388 529
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	94 607	34 335	41 568	170 510	156 731
Pågående handel och uppkomna arvsvinster	4 352	332		4 684	3 788
Summa	1 583 021	53 380	41 568	1 677 969	1 549 049

Försäkringstillgångarna i fondförsäkring uppgår 2020 till 1 583 021 miljoner kronor varav 4 352 miljoner kronor hänförs till pågående handel och dödsfallskapital. Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel avser intjänandeåret 2020. Per den 31 december 2020 fanns totalt 6 168 986 pensionssparare, samtliga i fondförsäkring och 1 723 114 pensionärer, varav 1 381 612 i fondförsäkring och 341 502 i traditionell försäkring.

Not 22 Övriga tillgångar

Tabell 8.29 Övriga tillgångar

miljoner kronor

	2019	2020
Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager (handelslager)	87	132
Övriga tillgångar	7 261	10 961
Summa	7 348	11 093

Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager används för att underlätta handeln med fondandelar genom att det minskar antalet handelstransaktioner med fondförvaltarna.

I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bank, pågående fondhandel, övriga fordringar samt upplupna ränteintäkter.

Not 23 Förändring i eget kapital

Tabell 8.30 Förändring i eget kapital, 2020

miljoner kronor

	Fond-försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2020	Summa 2019
Eget kapital vid årets ingång: Konsolideringsfond	-121	16 883	16 762	11 982
Från konsolideringsfond utbetald återbäring		-988	-988	-774
Periodens resultat	65	2 765	2 830	5 554
Summa eget kapital	-56	18 660	18 604	16 762

Pensionsmyndigheten redovisade vid årets ingång ett negativt eget kapital för fondförsäkringsverksamheten. Solvensreglerna i Försäkringsrörelselagen gäller inte för Pensionsmyndigheten, utan underskottet finansieras av krediter hos Riksgälden. År 2020 är balans mellan tillgångar och skulder uppnådd. Traditionell försäkring redovisar ett positivt resultat som läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden fördelas till pensionärerna och utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna.

Not 24 Pensionsskuld

Tabell 8.31 Pensionsskuld

miljoner kronor

	2019	2020
Fondförsäkring	1 461 885	1 583 251
Traditionell försäkring	29 602	34 780
Skulder avseende preliminära avgiftsmedel	40 674	41 568
Summa	1 532 161	1 659 599

Pensionsskulden är en skuld till pensionssparare och pensionärer.

Pensionsskulden för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar och påverkas av hur marknadsvärdet i valda fonder utvecklas.

Pensionsskuld, traditionell försäkring bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader, tillgångsvärdet återfinns i [not 21](#).

Information om hur de ekonomiska delningstalen för fondförsäkring och traditionell försäkring beräknas finns i [bilaga A Beräkningsfaktorer](#).

Skulder avseende preliminära avgiftsmedel motsvaras av tillgångarna som finns placerade i den tillfälliga förvaltningen, tillgångsvärdet återfinns

i not 21.

Tabell 8.32 Utgående pensionsskuld, 2020

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Skulder avseende preliminära avgiftsmedel
Premiepensionskapital 31 december 2020			
Pensionsskuld 31 dec 2019	1 461 885	29 602	40 674
Värdeförändring	92 076	2 301	
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2018	44 098	389	-44 487
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2019			48 670
Tilldelade förvaltningsavgifter med mera	4 622	21	
Uppkomna arvsvinster	3 806	328	
Reglering av preliminära avgiftsmedel tidigare år			-44
Ändrade pensionsrätter för premiepension	10	0	
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2019	-12 344	-1 682	
Byte till traditionell försäkring från fondförsäkring	-6 926	6 926	
Fördelade arvsvinster ^a	-3 806	-328	
Avdrag för administrationskostnader	-508		
Förändring av pensionsskuld		-2 765	
Övrigt	338	-13	-3 245
Summa Premiepensionskapital 31 december 2020	1 583 251	34 779	41 568
Justering som påverkat premiepensionskapitalet			
Summa	1 583 251	34 779	41 568

a. Arvsvinster, kapital som frigjorts under 2019, fördelas 2020.

Pensionsskulden förändras med nyintjänande pensionsrätter, preliminära avgiftsmedel, ändrad omfattning av pensionsuttag, ändrade pensionsrätter på grund av taxeringsändringar, värdeförändring på tillgångarna, administrationskostnader, pensionsutbetalningar och uppskattning av den framtida dödligheten bland de försäkrade.

Not 25 Övriga skulder

Tabell 8.33 Övriga skulder

miljoner kronor

	2019	2020
Övriga skulder	7 469	10 854
Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto	5	5
Summa	7 474	10 859

I övriga skulder ingår bland annat pågående fondhandel, lån hos Riksgäldskontoret, upplupna förvaltningsavgifter, samt upplupna räntekostnader.

Premiepensionens andel av Pensionsmyndighetens tillgångar, skulder och resultat netto är en förenkling genom att ett nettobelopp redovisas och ingår för att balansräkningen ska balansera.

Bilaga A. Beräkningsfaktorer

Enligt 58 kap. 10 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) ska inkomstindex beräknas för varje år. Pensionsmyndigheten ska enligt regeringsbeslut beräkna och ta fram förslag till inkomstindex som regeringen sedan fastställer. Enligt förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension ska Pensionsmyndigheten årligen beräkna och fastställa arvsvinstfaktorer, förvaltningskostnadsfaktor samt delningstal.

Enligt 64 kap. 3 § SFB ska premiepensionsverksamheten bedrivas enligt försäkringsmässiga principer. Det är Pensionsmyndighetens tolkning av försäkringsmässiga principer som styr beräkningen av återbäringsränta, arvsvinst och delningstal för premiepensionen. Vidare ska Pensionsmyndigheten beräkna den avgift som finansierar premiepensionsverksamheten.

Inkomstindex

Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

$$(A.1.1) \quad I_t = I_{t-1} \cdot \frac{u_{t-1}}{u_{t-2}}$$

$$(A.1.2) \quad u_t = \frac{Y_t}{N_t}$$

t	kalenderår
I_t	inkomstindex år t
u_t	genomsnittlig pensionsgrundande inkomst år t . I nämnaren används samma inkomstuppgift som tidigare har använts vid beräkning av inkomstindex för föregående år och är alltså en skattning
Y_t	summa pensionsgrundande inkomster år t utan takbegränsning för personer 16–64 år, efter avdrag för allmän pensionsavgift
N_t	antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Från och med år 2017 beräknas inkomstindex enligt nya regler (SFS 2015:676). Inkomstindex för år t ska mäta förändringen i genomsnittsinkomst mellan åren $t - 2$ och $t - 1$. Pensionsgrundande inkomster är kända först efter taxeringen, det vill säga i december året efter inkomståret. Det innebär att de två senaste årens inkomst baseras på skattningar. Den inkomstuppgift som används i nämnaren är samma inkomstuppgift som har använts för tidigare år. För år 2018 beräknades inkomstindex på ett speciellt sätt, $I_t = I_{t-2} \cdot u_{t-1}/u_{t-3}$. Inkomstindex för år t korrigeras därigenom med utfallet för året $t - 3$. I nämnaren detta beräkningsår används utfallet för genomsnittlig pensionsgrundande inkomst.

Balansindex

När balanseringen är aktiverad används balansindex i stället för inkomstindex.

$$(A.2.1) \quad B_t = I_t \cdot BT_t^*$$

$$(A.2.2) \quad B_{t+1} = B_t \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right) \cdot BT_{t+1}^* = I_{t+1} \cdot BT_t^* \cdot BT_{t+1}^*$$

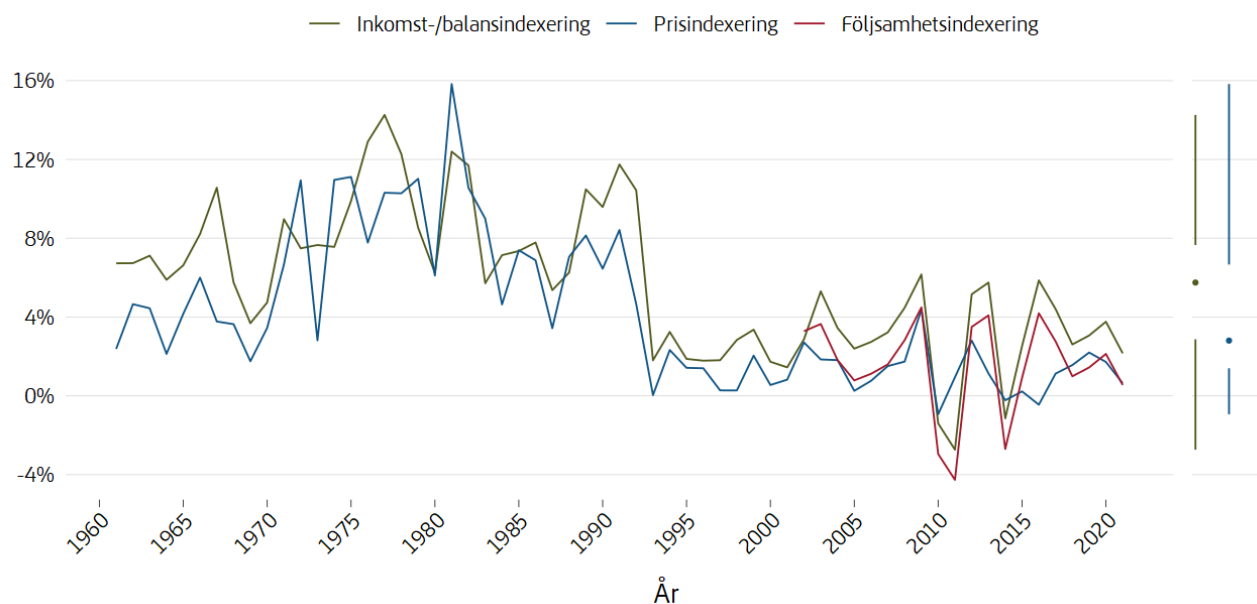
B_t balansindex år t

I_t inkomstindex år t

BT_t^* dämpat balanstal år t^1

Årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$ sker indexeringen genom att pensionerna multipliceras med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$ dividerat med 1,016 och pensionsbehållningar med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$. Årsskiftet $t \rightarrow (t + 1)$ sker indexeringen på motsvarande sätt med kvoten mellan balansindex år $t + 1$ och balansindex år t . Indexeringen med balansindex upphör när balansindex når inkomstindexets nivå.

Figur A.1 Indexering

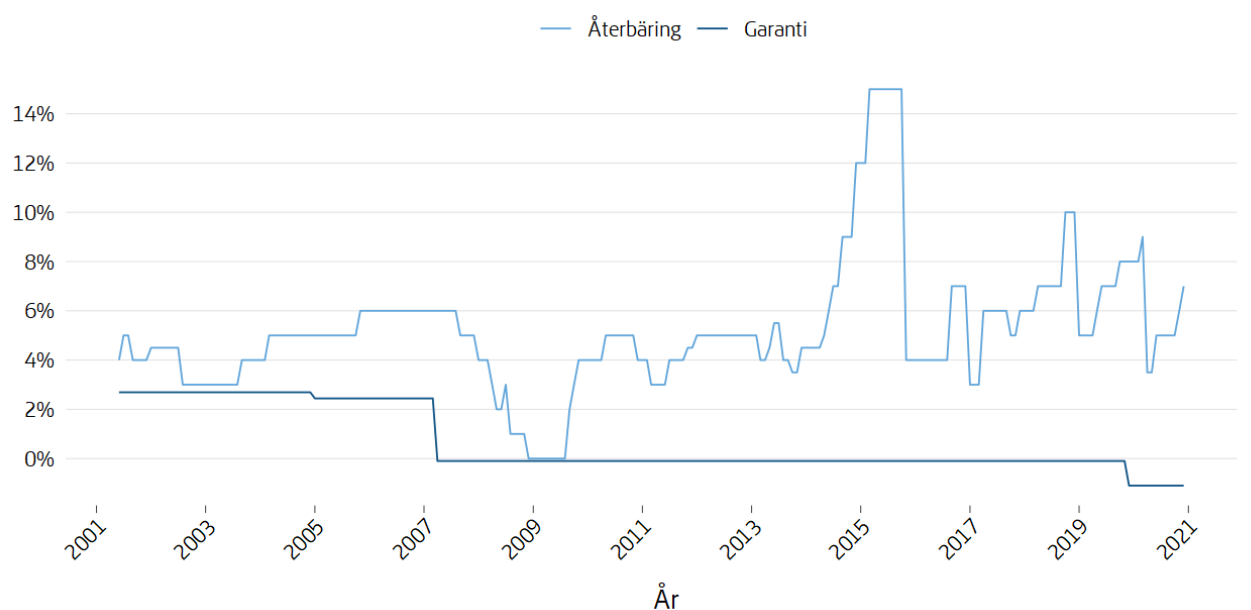

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Återbäringsränta

Inom premiepensionen räknas belopp att utbetala om varje år utifrån värdet på premiepensionskontot. För de med fondförsäkring förräntas pengarna på kontot med fondavkastningen och för de med traditionell försäkring förräntas kontovärdet med återbäringsräntan. Det garanterade beloppet i traditionell försäkring är oförändrat under utbetalningstiden, men det höjs om nya premier kommer in. Livförsäkringsavsättningarna räknas utifrån förväntade framtida utbetalningar av garanterade belopp och påverkas därför inte av återbäringsräntan.

Figur A.2 Återbäringsränta och garanti

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Arvsvinstfaktorer för inkomstpension

Avlidna personers pensionsbehållningar tillgodoräknas de kvarlevande i samma åldersgrupp i form av arvsvinster. För förvärvsaktiva sker det genom att de kvarlevandes pensionsbehållningar vid en årlig omräkning multipliceras med en arvsvinstfaktor för inkomstpension.

$$(A.4.1) \quad AF_{i,t} = \begin{cases} 1 + \frac{\sum_{j=2}^{17} PBd_{j-1,t-1}}{\sum_{j=2}^{17} PB_{j-1,t-1}}, & i = 2, 3, \dots, 17 \\ 1 + \frac{PBd_{i-1,t-1}}{PB_{i-1,t-1}}, & i = 18, 19, \dots, 60 \\ \frac{L_{i-1,t} + L_{i,t}}{L_{i,t} + L_{i+1,t}}, & i = 60, 61, \dots \end{cases}$$

i ålder vid utgången av år t

$AF_{i,t}$ arvsvinstfaktor år t för åldersgruppen i

$PBd_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för avlidna år t i åldersgruppen i

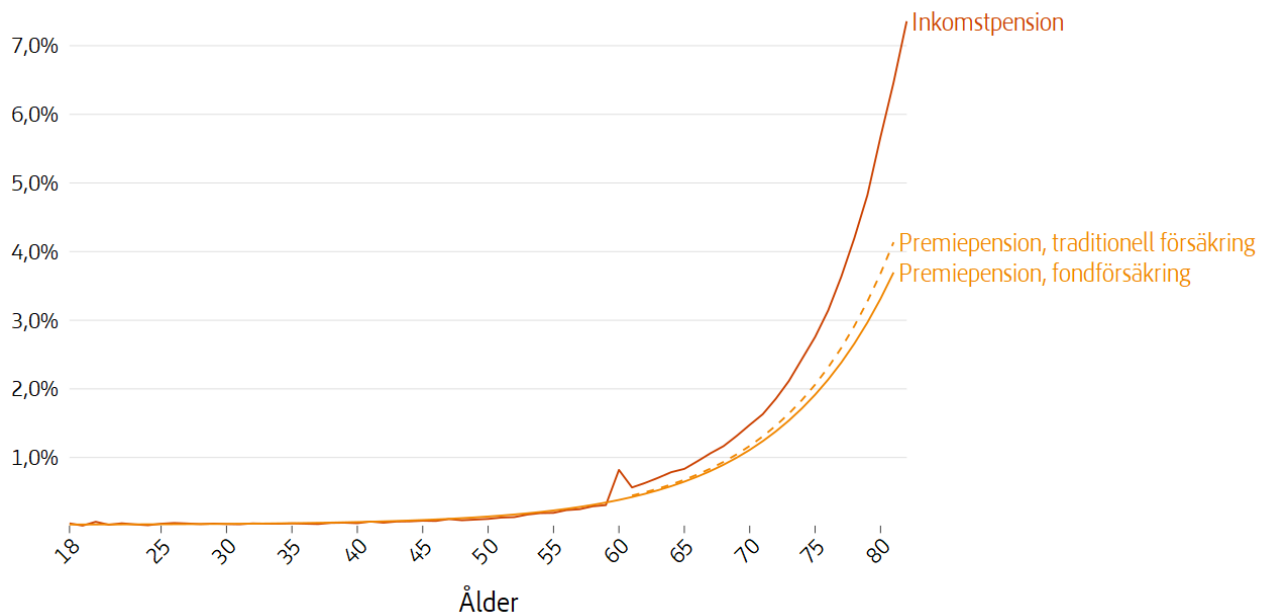
$PB_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för kvarlevande år t i åldersgruppen i

$L_{i,t}$ antal kvarlevande personer år t i åldersgruppen i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik för den femårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 60 års ålder för $i = 60-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre.

Arvsvinstfaktorer för personer 60 år eller yngre beräknas som summan av pensionsbehållningar för avlidna dividerat med summan av pensionsbehållningar för kvarlevande i samma åldersgrupp. För gruppen 2–17-åringar beräknas en gemensam arvsvinstfaktor. På grund av viss fördröjning i informationen om vilka personer som avlidit under året görs arvsvinstfördelningen till personer 60 år eller yngre med ett års eftersläpning. För äldre personer beräknas arvsvinstfaktorerna utifrån livslängdsstatistik från SCB.

Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas underförstått i delningstalet genom omfördelningen från dem som lever kortare än genomsnittet till dem som lever längre. För att arvsvinsttilldelningen ska ske efter samma princip för både förvärvsaktiva och pensionerade inom samma födelseår byts fördelningsmetoden från och med 60 års ålder. Genom att metodväxlingen sker när individen fyller 60 år undviks eftersläpningen i fördelningen av arvsvinster före pensionsuttaget. Under det år en försäkrad fyller 60 år får hon eller han dubbla arvsvinster med anledning av de olika tillvägagångssätten. År 2021 sker metodväxlingen vid 61 år istället för 60 eftersom lägsta uttagsåldern har höjts till 62 år. Beroende på en övergångsbestämmelse är åldersgränsen 60 år 2020.

Figur A.3 Arvsvinster

Arvsvinstfaktorer för inkomstpensionen för 60-åringar visas i diagrammet som de båda arvsvinstfaktorerna multiplicerade med varandra. Vid faktisk arvsvinstfördelning används dock de två faktorerna på olika underlag.

Arvsvinsternas påverkan på pensionsskulden är begränsad eftersom innebörden är en omfördelning av avlidnas pensionsbehållningar till de kvarlevande. En effekt på inkomstpensionsskulden till aktiva uppstår dock på grund av skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster, som redovisas i [not 10, kapitel 8](#). För gruppen avlidna före det 60:e levnadsåret förklaras skillnaden av taxeringsändringar mellan det att arvsvinstfaktorerna beräknades och tillfället då fördelningen sker samt sent inkomna uppgifter om avlidna. För gruppen avlidna under det 60:e levnadsåret eller senare är orsaken skillnader i uppskattad och faktisk dödlighet samt att dödligheten kan variera beroende på den försäkrades inkomstnivå, det vill säga effekten av att låginkomsttagare inom respektive kön i genomsnitt har en kortare livslängd än höginkomsttagare.

Arvsvinstfaktorer för premiepension

I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas ut en gång om året både för förvärvsaktiva och för pensionärer. I delningstalet ingår precis som i inkomstpensionen framtida förväntade arvsvinster. Om den försäkrade väljer efterlevandeskydd blir arvsvinsten betydligt lägre eftersom den då baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år.

Dödsrisken år t beräknas med hjälp av Makehams formel (se avsnitt [Delningstal för premiepensionen](#)). Värdena på a , b och c i formeln bestäms av kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$ i förhållande till kvarlevande pensionssparares kapital samma år, räknat per åldersklass. Pensionskapitalet som används för att bestämma arvsvinsten år t motsvarar snittbehållningen på premiepensionskontot den sista i varje månad år $t - 1$. Arvsvinstbeloppen justeras med en faktor (som är nära 1) för att det totala belopp som fördelas år t så exakt som möjligt ska motsvara kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$.

Arvsvinsterna för premiepensionens fondförsäkring påverkar inte pensionsskulden över tiden eftersom dödsfallskapital balanseras av tilldelad arvsvinst.

Tabell A.1 Värden vid bestämning av arvsvinst för 2019, tilldelad under år 2020

	a	b	c	faktor
Fondförsäkring	0,00013	0,0000053	0,1091	0,9938
Traditionell försäkring	0,00070	0,0000027	0,1188	0,9905

Förvaltningskostnadsfaktor för inkomstpension

Kostnaden för förvaltningen av inkomstpensionssystemet minskar de förvärvsaktivas pensionsbehållningar. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor vid en årlig omräkning.

$$(A.6.1) \quad FF_t = 1 - \left(\frac{B_t \cdot A_t + J_{t-1}}{PB_{t-1}} \right)$$

FF_t	förvaltningskostnadsfaktor år t
B_t	budgeterade administrationskostnader år t
A_t	andel som belastar pensionsbehållningarna år t
J_t	justeringsbelopp, uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna år t , baserat på kostnadsutfall år t och justeringsbeloppet år $t - 1$ samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna år t
PB_t	summan av pensionsbehållningar år t

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas utifrån en viss andel, A , av de budgeterade kostnaderna för år t . Fram till år 2021 är andelen som belastar pensionsbehållningarna mindre än 100 procent (se [not 11 i kapitel 8](#)). Därtill sker en justering avseende administrationskostnaden år $t - 1$. Justeringsbeloppet uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna, baserat på kostnadsutfall och justeringsbeloppet året före samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna samma år.

Förvaltningskostnadsfaktorn påverkar inkomstpensionsskulden till aktiva genom avdraget från pensionsbehållningarna (se [not 14, tabell 8.21 A i kapitel 8](#)). Skillnaden mellan de totala administrationskostnaderna (se [not 4 i kapitel 8](#)) och avdraget på pensionsbehållningarna innebär en påfrestning på balanstalet.

Administrationsavgift för premiepension

I premiepensionen dras en avgift från pensionsspararnas premiepensionskonton en gång per år. Avgiften ska täcka premiepensionens totala driftskostnader inklusive räntor och andra finansiella kostnader.

Förvaltningskostnaden påverkar kapitalet i premiepensionssystemet och samtidigt, genom avdraget på pensionsbehållningarna, även premiepensionsskulden med samma belopp (se [not 17](#) och [not 20 i kapitel 8](#)) för fondförsäkring. För traditionell försäkring påverkas livförsäkringsavsättningen av antaganden om framtida förväntade driftskostnader.

Delningstal för inkomstpension

Delningstalen för inkomstpension används för omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning och är ett mått på den beräknade återstående medellivslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta om 1,6 procent (förskottsrenta) som tillgodoses pensionen i förväg.

$$(A.8.1) \quad D_i = \frac{1}{12L_i} \sum_{k=i}^r \sum_{X=0}^{11} \left(L_k + (L_{k+1} - L_k) \frac{X}{12} \right) (1,016)^{-(k-i)} (1,016)^{\frac{-X}{12}}, \quad i = 62, 63, \dots, r$$

D_i	delningstal för åldersgrupp i
$k - i$	antal år som pensionär ($k = i, i + 1, i + 2$, etc.)
X	månader (0, 1, ..., 11)
L_i	antal kvarlevande personer i åldersgrupp i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik. Statistiken avser den femårsperiod som närmast föregick det år den försäkrade uppnådde 61 års ålder vid pensionsuttag före 65-årsåret respektive 64 års ålder vid senare pensionsuttag

För personer som tagit ut sin ålderspension före året de fyller 65 år sker en omräkning av utbetalt belopp vid årsskiftet det år de fyller 65 med anledning av omräknade delningstal. Omräkningen sker på grund av byte av statistikunderlag till den senaste livslängdsstatistik som är tillgänglig vid individens 65:e år. Den kontinuerliga ökningen av medellivslängden leder till att de omräknade delningstalen hittills blivit högre än de tidigare, vilket i sin tur innebär en sänkning av framtida månadsbelopp. Det resulterar i en marginell sänkning av inkomstpensionsskulden till pensionärer och är en delmängd av posten Ändring av utbetalade belopp i [not 14, tabell 8.21 C i kapitel 8](#).

Efter 65 års ålder sker inte någon ytterligare omräkning av delningstalen. Den ökning av systemets pensionsskuld som de fasta delningstalen ger upphov till när medellivslängden ökar innebär en påfrestning på balanstalet.

Ett uttag av ålderspension innebär en överföring av pensionsskulden från aktiva till pensionerade. Själva omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning resulterar i en marginell förändring av pensionsskulden. Förändringen uppstår på grund av skillnaden mellan delningstalen och vad vi här kallar de ekonomiska delningstalen. För beskrivning av ekonomiska delningstal, se [bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet, Pensionsskulden](#). De ekonomiska delningstalen används för att beräkna pensionsskulden till pensionerade.

Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

Tabell A.2 Fastställda delningstal för inkomstpension^a

	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
1938	17,87	17,29	16,71	16,13	15,56	14,99	14,42	13,84	13,27	12,71
1939	17,94	17,36	16,78	16,19	15,62	15,04	14,47	13,89	13,32	12,76
1940	18,02	17,44	16,86	16,27	15,69	15,11	14,54	13,96	13,39	12,82
1941	18,14	17,56	16,98	16,39	15,81	15,23	14,65	14,08	13,50	12,94
1942	18,23	17,65	17,06	16,48	15,89	15,31	14,74	14,16	13,59	13,02
1943	18,33	17,75	17,16	16,58	15,99	15,41	14,84	14,26	13,68	13,11
1944	18,44	17,86	17,28	16,70	16,11	15,54	14,96	14,38	13,80	13,23
1945	18,55	17,96	17,38	16,80	16,22	15,64	15,07	14,48	13,91	13,33
1946	18,64	18,05	17,47	16,89	16,31	15,73	15,16	14,57	13,99	13,41
1947	18,73	18,15	17,56	16,98	16,40	15,83	15,24	14,66	14,07	13,49
1948	18,83	18,24	17,66	17,07	16,49	15,91	15,33	14,74	14,16	13,58
1949	18,89	18,31	17,72	17,13	16,55	15,97	15,38	14,79	14,21	13,63
1950	18,98	18,39	17,80	17,21	16,63	16,05	15,46	14,87	14,28	13,70
1951	19,06	18,48	17,89	17,30	16,71	16,13	15,54	14,95	14,37	13,78
1952	19,14	18,55	17,96	17,37	16,78	16,20	15,61	15,02	14,43	13,85
1953	19,20	18,62	18,03	17,44	16,85	16,26	15,68	15,09	14,50	13,91
1954	19,28	18,69	18,11	17,52	16,93	16,34	15,76	15,17	14,58	13,99
1955	19,34	18,75	18,16	17,58	16,99	16,40	15,81	15,22	14,63	14,04
1956	19,42	18,84	18,25	17,66	17,07	16,48	15,89	15,30	14,71	14,12

a. Delningstal fastställs årligen för alla åldrar, men i tabellen redovisas endast upp till 70 år.

Delningstal för premiepension

För att beräkna den årliga premiepensionen divideras värdet på premiepensionskontot med ett delningstal för premiepension. Till skillnad från inkomstpensionen bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder. Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

$$(A.9.1) \quad D_x = \int_0^{\infty} e^{-\delta t} \frac{l(x+t)}{l(x)} dt$$

$$(A.9.2) \quad \delta = \ln(1+r) - \epsilon$$

$$(A.9.3) \quad l(x) = e^{-\int_0^x (1-s)\mu(t)dt}$$

$$(A.9.4) \quad \mu(x) = \begin{cases} a + be^{cx} & \text{då } x \leq 100 \\ \mu(100) + (x - 100) \cdot 0.01 & \text{då } x > 100 \end{cases}$$

D_x	delningstal
x	exakt ålder vid beräkningstidpunkten
r	räntefot
ϵ	ränteintensiteten för driftskostnaderna
s	dödlighetsbelastning

Delningstalen beräknas i kontinuerlig tid och med exakt ålder vid beräkningen men överensstämmer i princip med formeln för delningstalet för inkomstpensionen.² Överlevnadsfunktionen, $l(x)$, kan sägas motsvara de tal L som används vid beräkning av inkomstpensionen.

Dödlighetsfunktionen, $\mu(x)$, är den så kallade Makehams formel som används för att beräkna den ettåriga dödsrisken. Värdena på a , b och c motsvarar SCB:s prognos för återstående livslängder åren 2015–2110 för individer födda 1938, 1945 eller 1955.

Så kallad kohortdödlighet används, vilket innebär att årskull 1938 används för individer födda på 1930-talet eller tidigare, årskull 1945 används för individer födda på 1940-talet och årskull 1955 används för individer födda på 1950-talet eller senare. För $x > 100$ ansluter $\mu(x)$ till en rät linje med lutning 0,01. Under 2016 infördes en belastning s på dödlighetsintensiteten efter en analys av hur premiepensionens dödlighet skiljde sig från SCB:s.

Tabell A.3 Aktuella värden för belopp att utbetala i fond och trad

Kohort	a	b	c	s
1930-tal	0,00005	0,00000198	0,1239	0,1
1940-tal	0,00460	0,00000053	0,1373	0,1
1950-tal	0,00470	0,00000019	0,1476	0,1

Vid beräkning av pensionsbelopp som betalas ut används SCB:s huvudalternativ för dödlighet med ovannämnda sänkning på 10 procent.

Vid beräkning av belopp att utbetala kallas ränteantagandet för förskottsränta, ränteintensiteten δ baseras på räntefoten 1,75 procent för såväl fondförsäkring som för traditionell försäkring, minskad med ränteintensiteten för driftkostnader på 0,1 procent vilket motsvarar $\delta = 0,016349$.

Vid beräkning av delningstal för att ta fram det garanterade beloppet i den traditionella försäkringen används SCB:s alternativ med låg dödlighet sänkt med ytterligare 10 procent, en räntefot som är -1,0 procent och en ränteintensitet för driftkostnader på 0,1 procent.

För traditionell försäkring består den försäkringstekniska avsättningen, FTA ("pensionsskulden"), av livförsäkringsavsättningen, oreglerade skador och övriga försäkringstekniska avsättningar. Livförsäkringsavsättningen bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om diskonteringsränta, dödlighet och driftkostnader. Sedan den första maj 2017, då en ny lag som reglerar Pensionsmyndighetens premiepensionsverksamhet trädde i kraft, ges diskonteringsräntan av en räntekurva som är medelvärdet av räntekurvan för statsobligationer och bostadsobligationer. Dödlighetsantagandet är olika för män och kvinnor men i övrigt framtaget som för belopp att utbetala, kohortbaserat på SCB:s prognos med ett avdrag på 10 procent. Driftkostnaderna antas vara 0,07 procent av kapitalet.

Oreglerade skador är de pensionsutbetalningar som ej kunnat verkställas. Övriga försäkringstekniska avsättningar utgörs av minskningsmedel från överföring av pensionsrätt mellan makar som ännu inte fördelats. Dessa två poster är väldigt små jämfört med livförsäkringsavsättningen.

Tabell A.4 Delningstal för årligt belopp, fondförsäkring och traditionell försäkring

	61	62	63	64	65
Utan efterlevandeskydd	20,91	20,37	19,82	19,26	18,69
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	26,30	26,12	25,95	25,80	25,65
Medförsäkrad 60 år	24,69	24,44	24,19	23,96	23,75
Medförsäkrad 65 år	23,39	23,05	22,72	22,40	22,10
Medförsäkrad 70 år	22,31	21,88	21,45	21,04	20,63
	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	18,12	17,54	16,29	15,71	15,13
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	25,51	25,38	25,17	25,06	24,97
Medförsäkrad 60 år	23,55	23,36	23,04	22,89	22,75
Medförsäkrad 65 år	21,81	21,53	21,06	20,83	20,63
Medförsäkrad 70 år	20,23	19,84	19,12	18,79	18,47

Tabell A.5 Delningstal för garanterat årligt belopp (traditionell försäkring)

	61	62	63	64	65
Utan efterlevandeskydd	32,49	31,38	30,27	29,17	28,09
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	44,62	44,18	43,76	43,38	43,02
Medförsäkrad 60 år	40,58	39,97	39,40	38,88	38,39
Medförsäkrad 65 år	37,57	36,78	36,04	35,34	34,68
Medförsäkrad 70 år	35,52	34,59	33,70	32,84	32,01
	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	27,01	25,94	24,89	23,84	22,81
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	42,70	42,40	42,12	41,87	41,63
Medförsäkrad 60 år	37,94	37,53	37,15	36,80	36,48
Medförsäkrad 65 år	34,06	33,49	32,95	32,46	32,01
Medförsäkrad 70 år	31,22	30,47	29,77	29,10	28,48

Värdeförändring, premiepension

I kapitel 6 Pensionssystemets värdeförändringar används två olika mått för att beräkna värdeförändring inom premiepensionssystemet. Dessa mått är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Nedan beskrivs dessa mått kortfattat.

Kapitalviktad avkastning

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på kontot genom att väga samman avkastningen med det kapital som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kassaflöden som i huvudsak ingår i beräkningen är inbetalade pensionsrätter och pensionsutbetalningar. Räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften och arvsvinster räknas inte som kassaflöden utan påverkar direkt avkastningen.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde med omvänt tecken, blir lika med noll.

Kapitalviktad avkastning (kallas även internränta eller IRR Internal Rate of Return) beräknas genom att lösa ekvationen

$$(A.10.1) \quad \sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0$$

r	internräntan under perioden uttryckt i årstakt
t	antalet dagar sedan starttidpunkten
T	sluttidpunkten
C_t	transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t
C_T	slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

Ekvationen kräver att slutvärdet är negativt så ett värde av X kr ger en transaktion på $-X$ kr. C_T är alltså alltid ≤ 0 .

För att beräkna internräntan krävs alltså kännedom om utgående portföljvärde (marknadsvärde), alla kassaflöden till och från portföljen, samt tidpunkten för dessa kassaflöden. Internräntan kan sägas ta fram den "bankkontoränta" som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.

Ovanstående formel för internräntan är den som normalt används i finansiella sammanhang. Den kan även skrivas på följande sätt, som stämmer med hur förräntningen på ett bankkonto sker i verkligheten:

$$(A.10.2) \quad \sum_{t=0}^{T-1} C_t \cdot (1+r)^{\frac{T-t}{365}} = C_T$$

Här förräntas varje insättning C_t från insättningstidpunkten t till slutdatum T . C_T är större än eller lika med noll och är behållningen vid beräkningstillfället.

Tidsviktad avkastning

Tidsviktad avkastning rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga om det har kommit in nya pensionsrätter eller om det har betalats ut pensioner så inverkar det inte på den framräknade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod. När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvationen nedan beskriver den tidsvägda avkastningen.

$$(A.10.3) \quad R_t = \left(\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1$$

R_t	avkastningen under perioden
t	antalet dagar sedan starttidpunkten
T	sluttidpunkten
MV_t	marknadsvärdet vid tidpunkten t
C_t	transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning. I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Tabell A.6 Värdeutvecklingsmått för systemet

Hur går det för fonderna?

– Tidsviktad avkastning (premiepensionsindex)

Hur går det för spararna?

– Kapitalviktad avkastning

Tabell A.7 Värdeutvecklingsmått för spararna

Hur går det för *mina* fonder?

– Tidsviktad avkastning per fond

– Tidsviktad avkastning för fondportföljen

Hur går det för *mitt* konto/*min* pension?

– Kapitalviktad avkastning

Fotnoter

1. För balansindex 2016 och tidigare användes balanstalet (SFS:2015:676).
2. Formeln avser utan efterlevandeskydd.

Bilaga B. Matematisk beskrivning av balanstalet

Utdrag ur förordningen (2002:780) om beräkning av balanstal¹

Enligt 58 kap. 14 § socialförsäkringsbalken (2010:110) ska balanstal årligen beräknas. Pensionsmyndigheten ska enligt förordning (2002:780) beräkna balanstalet som regeringen sedan fastställer. Balanstalet beräknas enligt följande:

Balanstalet, BT

$$(B.1.1) \quad BT_t = \frac{AT_{t-2} + BF_{t-2}}{S_{t-2}}$$

$$(B.1.2) \quad AT_t = A_t \cdot OT_{t-1}$$

t kalenderår om variabeln avser flöden, utgången av kalenderåret om variabeln avser stockar

AT_t avgiftstillgång år t

BF_t buffertfond, det samlade marknadsvärdet av tillgångarna hos Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden år t . Med marknadsvärde avses det värde som, enligt 6 kap. 3 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder och 4 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden, ska upptas i fondernas årsredovisningar

S_t pensionsskulden år t

A_t avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t

OT_t omsättningstid år t

Dämpade balanstalet, BT^*

Det dämpade balanstalet för ett år utgörs av summan av talet 1 och det tal som motsvarar en tredjedel av differensen mellan balanstalet som har fastställts för samma år och talet 1. Det dämpade balanstalet ska avrundas till fyra decimaler.

$$(B.2.1) \quad BT^* = \frac{BT-1}{3} + 1$$

Omsättningstiden, OT

$$(B.3.1) \quad OT_t = U\dot{A}_t - I\dot{A}_t$$

Intjänandeåldern, $I\ddot{A}$

$$(B.4.1) \quad I\ddot{A}_t = \frac{\sum_{i=16}^{R_{intj,t}} \overline{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t} \cdot (i + 0,5)}{\sum_{i=16}^{R_{intj,t}} \overline{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t}}$$

$$(B.4.2) \quad \overline{PR}_{i,t} = \frac{\frac{PR_{i,t}}{N_{i,t}} + \frac{PR_{i+1,t}}{N_{i+1,t}}}{2}, \quad i = 16, 17, \dots, R_{intj,t} - 1$$

$$(B.4.3) \quad \overline{PR}_{R_{intj,t}} = \frac{PR_{R_{intj,t}}}{N_{R_{intj,t}}}$$

$$(B.4.4) \quad L_{i,t} = L_{i-1,t} \cdot h_{i,t}, \quad i = 17, 18, \dots, R_{intj,t} \text{ där } L_{16,t} = 1$$

$$(B.4.5) \quad h_{i,t} = \frac{N_{i,t}}{N_{i-1,t-1}}, \quad i = 17, 18, \dots, R_{intj,t}$$

i ålder vid utgången av ett kalenderår, åldersgrupp

$R_{intj,t}$ den äldsta åldersgrupp som har tjänat in pensionsrätt för inkomstpension år t

$PR_{i,t}$ summan av 16 procent av pensionsgrundande inkomster beräknade enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken och 16 procent av pensionsgrundande belopp beräknade enligt 60 kap. samma balk intjänandeår t för åldersgruppen i

$N_{i,t}$ antalet individer i åldersgruppen i som någon gång fram till och med intjänandeår t tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp och som inte har registrerats som avlidna

$L_{i,t}$ andel personer i åldersgrupp i år t

$h_{i,t}$ utveckling av andel personer i åldersgrupp i år t

Andelen av pensionsskulden som avser pensionerade, R_i^*

R_i^* anger hur stor andel av pensionsskulden i åldersgruppen i som avser pensionerade och ingår i beräkningen för utbetalningsåldern $U\ddot{A}$.

$$(B.5.1) \quad R_i^* = \frac{SP_{i,t}}{SP_{i,t} + PB_{i,t}^*}$$

$SP_{i,t}$ pensionsskuld år t för åldersgrupp i till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas

$PB_{i,t}^*$ summan av pensionsbehållningar utan hänsyn till förändringen i inkomstindex mellan år t och $t + 1$

Utbetalningsåldern, $U\dot{A}$

$$(B.6.1) \quad U\dot{A}_t = \frac{\sum_{i=61}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-61+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot (i + 0,5) \cdot R_i^*}{\sum_{i=61}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-61+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot R_i^*}$$

$$(B.6.2) \quad L_{i,t}^* = L_{i-1,t}^* \cdot he_{i,t} \quad \text{där } L_{60,t}^* = 1$$

$$(B.6.3) \quad he_{i,t} = \frac{U_{i,t}}{U_{i,t} + Ud_{i,t} + 2 \cdot Ud_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_{utb,t}$$

$R_{utb,t}$ den äldsta åldersgrupp som uppburit pension år t

$L_{i,t}^*$ andel kvarstående utbetalningar till åldersgrupp i år t

R_i^* andelen av pensionsskulden i åldersgrupp i som avser pensionerade

$he_{i,t}$ pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall år t , åldersgrupp i ²

$U_{i,t}$ summan av pensionsutbetalningar i december år t till åldersgruppen i

$Ud_{i,t}$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick pension utbetald i december år $t - 1$ men inte i december år t ³

$Ud_{i,t}^*$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick sin pension beviljad under år t men som inte fick pension utbetald i december år t ⁴

Pensionsskulden, S

$$(B.7.1) \quad S_t = SA_t + SP_t$$

$$(B.7.2) \quad SA_t = PB_t^* + IPR_t + TP_t$$

$$(B.7.3) \quad PB^* = \frac{PB_t}{\frac{I_{t+1}}{I_t}}$$

$$(B.7.4) \quad SP_t = BT_{t+1}^* \cdot \sum_{i=61}^{R_{utb,t}} U_{i,t} \cdot 12 \cdot \left(\frac{De_{i,t} + De_{i,t-1} + De_{i,t-2}}{3} \right)$$

$$(B.7.5) \quad De_{i,t} = \frac{\sum_{j=i}^{R_{utb,t}} \frac{1}{2} \cdot (L_{j,t}^* + L_{j+1,t}^*) \cdot 1,016^{i-j-1}}{L_{i,t}^*},$$

$i = 61, 62, \dots, R_{utb,t}$ där $L_{R_{utb,t}+1}^* = 0$

SA_t	pensionsskuld år t avseende pensionsåtagande som inte börjat utbetalas (pensionsskulden till förvärvsaktiva)
SP_t	pensionsskuld år t till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas
PB_t^*	summan av pensionsbehållningar utan hänsyn till förändringen i inkomstindex mellan år t och $t + 1$
IPR_t	skattat värde av pensionsrätter intjänade år t för inkomstpension enligt 61 kap. 5–10 §§ socialförsäkringsbalken, beräknat med hänsyn till 62 kap. 5 § andra stycket samma balk
TP_t	skattat värde för tilläggspension år t till personer som inte börjat att lyfta sin tilläggspension
PB_t	summan av pensionsbehållningar år t enligt 62 kap. 2, 5 och 7 §§ socialförsäkringsbalken
I_t	inkomstindex år t enligt 58 kap. 11 § socialförsäkringsbalken
BT_t^*	dämpat balanstal, beräknat enligt 58 kap. 20 a § socialförsäkringsbalken, om balansindex fastställts för samma år ⁵
$De_{i,t}$	ekonomiskt delningstal för åldersgrupp i år t

Fotnoter

1. Vissa redigeringar har gjorts för att förenkla framställningen.
2. Den lägsta åldern för uttag av pension har höjts 2020 från 61 år till 62 år. I slutet av 2020 saknas därför pensionsutbetalningar, $U_{61,2020}$, för 61 års ålder och Pensionsmyndigheten gör därmed bedömningen att he sätts till 1, alltså $he_{61,2020} = 1$.
3. Från och med år 2016 ingår enbart utbetalningar som upphört på grund av dödsfall. Tidigare år ingick även utbetalningar som upphört till följd av återtag av pension. Risktiden har ändrats till ett helt år, tidigare ingick endast utbetalningar till individer som haft åtminstone en utbetalning år t (i praktiken krävdes tidigare utbetalning i december år $t - 1$ och januari år t för ingå i variabeln).
4. Från och med år 2016 ingår enbart utbetalningar som upphört på grund av dödsfall. Tidigare år ingick även utbetalningar som upphört till följd av återtag av pension.
5. När balansindex inte fastställts sätts här $BT_t^* = 1$.

Bilaga C. Ordlista

administrationsavgift¹

avgift för att täcka kostnader för förvaltning och drift (se [bilaga A](#)).

allmän pension

pension enligt lag. Den allmänna pensionen regleras i socialförsäkringsbalken och består huvudsakligen av inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension.

allmän pensionsavgift

pensionsavgift som den enskilde betalar själv via inkomstskatten. Den motsvarar 7 procent av inkomsten upp till avgiftstaket.

AP-fonderna

juridiskt och administrativt består fördelningssystemets buffertfond av fem olika fonder: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte Allmänna Pensionsfonden. Pensionsavgifterna tillfaller Första–Fjärde AP-fonderna i lika delar och de betalar pensionsutgifter i lika delar. Den Sjätte AP-fonden tilldelas inte några avgiftsinkomster och betalar inte pensioner. Ur fördelningssystemets perspektiv kan, i vissa avseenden, de fem buffertfonderna betraktas som en enda.

arvsvinst²

pensionsbehållning eller försäkringskapital från en avliden försäkrad som tillfaller överlevande i försäkringskollektivet. Inom den allmänna pensionen avses inkomstpensionsbehållningen och premiepensionskapitalet som ärvs av övriga sparare (se [bilaga A](#)).

ATP

se tilläggspension.

avgiftsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionsrätten i kronor tillgodoräknas med samma belopp som den pensionsavgift som betalats av eller för individen. I ett avgiftsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av den försäkrade. Detta innebär att pensionens värde inte är garanterad utan kan variera.

avgiftsinkomst

summan av de pensionsavgifter som betalas till fördelningssystemet under ett år.

avgiftstak

högsta inkomst som utgör underlag för allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift. Det motsvarar 8,07 inkomstbasbelopp.

avgiftstillgång

värdet av avgiftsflödet till inkomstpensionen. Beräknas genom att multiplicera avgiftsinkomsten med omsättningstiden.

avgiftsunderlag

de inkomster och belopp som pensionsavgift ska betalas för. Huvudsakligen förvärvsinkomster, men också ersättningar från socialförsäkringen som exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp.

avkastning

inkomst som är resultatet av en investering. För aktier kan avkastningen bestå av utdelning och kursförändring. Här används begreppet för den direktavkastning och värdeförändring som buffertfonden samt premiepensionsfonderna erhåller.

balansering

metod för att återställa den finansiella balansen i systemet för inkomst- och tilläggspension inom den allmänna pensionen. Balanseringen aktiveras om balanstalet faller under 1,0000, det vill säga när systemets pensionsskuld är större än systemets tillgångar och avslutas när balansindex når samma nivå som inkomstindex.

balansindex³

ersätter inkomstindex under en balanseringsperiod. När balanseringen är aktiv indexerar pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i balansindex i stället för inkomstindex (se [bilaga A](#)).

balanstal

tal som uttrycker förhållandet mellan tillgångar och pensionsskuld i systemet för inkomstpension och tilläggspension (se [bilaga B](#)).

buffertfond

hanterar periodiska skillnader mellan pensionsavgifter och pensionsutgifter i ett fördelningssystem. En buffertfonds främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna och/eller pensionsavgiften i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Buffertfonden i den allmänna pensionen består av fem olika fonder: Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna.

delningstal⁴

tal som används för att beräkna pensionsbelopp i en premiebestämd pensionsförsäkring. Delningstalet speglar den beräknade återstående livslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta som tillgodoräknas pensionen (se [bilaga A](#)). Ekonomiska delningstal används vid beräkning av pensionskulden (se [bilaga B](#)).

dämpat balanstal

det dämpade balanstalet för ett år utgörs av summan av talet 1 och det tal som motsvarar en tredjedel av differensen mellan balanstalet som har fastställts för samma år och talet 1. Det dämpade balanstalet ska avrundas till fyra decimaler.

fond

juridisk enhet som förvaltas av ett fondbolag. Fondbolaget investerar i värdepapper som en investerare kan köpa andelar i.

fonderat system

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier fonderas och sparas separat för varje enskild person eller ett kollektiv. Premiepensionssystemet är ett exempel på ett fonderat system.

fondförsäkring

försäkring där kapitalet är placerat i fonder som är valbara hos försäkringsföretaget. Den försäkrade bestämmer själv inriktningen på sitt sparande genom val av fonder och står själv för risken för kapitalets utveckling.

fondstyrka

buffertfondens storlek i kronor vid utgången av ett år dividerad med samma års pensionsutbetalningar. Ett mått på buffertfondens storlek i förhållande till betalningsströmmen.

fondtillgång

värdet av tillgångarna vid utgången av fastställelseåret.

följsamhetsindexering

årlig omräkning av inkomstpension och tilläggspension utifrån förändring i inkomstindex. Förändringen i index reduceras med den ränta om 1,6 procent som tillgodoräknats i delningstalet. Observera att det inte finns något följsamhetsindex, utan endast följsamhetsindexering. Om inkomstindex för år t betecknas med I_t , beräknas följsamhetsindexeringen enligt:

Följsamhetsindexering (vid årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$) = $\frac{I_t/I_{t-1}}{1,016}$.

Under en balanseringsperiod ersätts inkomstindex av balansindex.

fördelningssystem

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier under ett visst år används för att finansiera samma års utbetalningar. I ett fördelningssystem med buffertfond används eventuella överskott till att finansiera andra års underskott.

förmånsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionen i förväg är bestämd till ett visst belopp eller en viss andel av till exempel slutlön eller genomsnittslön under ett visst antal år. I ett förmånsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av försäkringsgivaren. I ett nationellt pensionssystem är försäkringsgivaren lika med skattebetalarna, vilket innebär att avgiften/skatten till systemet kan komma att variera.

förräntning

här används ordet synonymt med indexering.

försäkringstekniska avsättningar

medel som ska garantera försäkringsgivarens åtaganden i traditionell försäkring.

garantipension

del av den allmänna pensionen som betalas ut till den som har låg eller ingen inkomstpension och eller tilläggspension.

garantiregel/garantitillägg

belopp som används för att höja tilläggspensionen för dem som är födda 1938–1953, så att de inte får lägre pension än vad de har tjänat in i ATP-systemet till och med 1994.

indexering⁵

omräkningen av pensionsbehållningar med förändringen i inkomstindex, eller balansindex, respektive omräkningen av pensioner genom följsamhetsindexering.

inkomstbasbelopp⁶

basbelopp som räknas om varje år med förändringen i inkomstindex. Inkomstbasbeloppet används främst för att beräkna avgifts- och intjänandetaket.

inkomstgrundad ålderspension

inkomst- och tilläggspension samt premiepension.

inkomstindex⁷

tal som mäter genomsnittlig inkomstutveckling i samhället för varje år. Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomst utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift (se [bilaga A](#)).

inkomstpension

den del av den allmänna pensionen där avgiften, 16 procent av pensionsunderlaget, betalas till ett fördelningssystem.

internränta

se kapitalviktad avkastning.

intjänandetak⁸

högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som ger pensionsrätt. Det motsvarar 7,5 inkomstbasbelopp.

intjänandeålder

anger den genomsnittliga förväntade kapitalviktade åldern för intjänad pensionsrätt.

kapitalviktad avkastning

kapitalviktad avkastning går också under namnet internränta. Inom premiepensionen används måttet för att utvärdera enskilda konton, men även för systemet i sin helhet. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla inbetalda pensionsrätter och utbetalda pensioner samt till behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden och kan till exempel jämföras med en bankränta. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen för premiepensionen räknas förutom fondernas värdeförändring även arvsvinster, rabatter och förvaltningsavgifter som avkastning. För mer detaljerad information se [bilaga A](#).

omsättningstid

speglar den förväntade tiden från det att pensionsrätt tjänas in till det att den betalas ut som inkomstpension. Omsättningstiden beräknas som differensen av utbetalningsålder och intjänandeålder. Omsättningstiden används för att värdera avgiftsflödet. Den bestäms av reglerna för intjänande och utbetalning av pension och av varje åldersgrupps förvärvs- och dödlighetsmönster.

pensionsavgift

avgift till den allmänna pensionen, se allmän pensionsavgift, ålderspensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift.

pensionsbehållning

värdet av intjänade pensionsrätter inom den allmänna pensionen vid en viss tidpunkt. Pensionsbehållning för inkomstpension utgör, efter avdrag för administrationsavgifter, summan av pensionsrätterna för varje år, uppräknad med fördelade arvsvinster och omräknad med förändringen av inkomstindex eller balansindex.

pensionsgrundande belopp (PGB)

underlag för pensionsrätt i den allmänna pensionen som bygger på fiktiv inkomst för år med småbarn, studier, plikttjänst, sjuk- eller aktivitetsersättning.

pensionsgrundande inkomst (PGI)

inkomst som utgör underlag för beräkning av pensionsrätt inom den allmänna pensionen. I princip årsinkomsten (förvärvsinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning med mera) minskad med den allmänna pensionsavgiften. För att vara pensionsgrundande måste årsinkomsten från och med 2003 överstiga 42,3 procent av ett prisbasbelopp.

pensionsnivå

här, genomsnittlig pension i förhållande till genomsnittlig pensionsgrundande inkomst för personer 16–64 år.

pensionspoäng

poäng inom allmän pension för personer födda 1938–1953 som beräknas årligen utifrån den pensionsgrundande inkomsten och som används vid beräkning av tilläggspension. Poängen beräknas enligt:

$$\text{Pensionspoäng} = \frac{PGI - HPBB}{HPBB}$$

PGI: pensionsgrundande inkomst

HPBB: det förhöjda prisbasbeloppet

pensionsrätt

belopp som varje år sätts av till inkomstpension samt premiepension. Pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget, lika stor som den sammanlagda pensionsavgiften som tillfaller pensionssystemet. Pensionsrätten för inkomstpension är 16 procent och pensionsrätten för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget för personer födda 1954 eller senare.

pensionsskuld

här, pensionsåtagandet vid utgången av varje år. Pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende inkomstpension beräknas som summan av alla individers pensionsbehållningar. Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera pensionsbeloppet för varje årskull med årskullens ekonomiska delningstal. Fram till år 2018 tillkommer också en beräkning av pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende tilläggspension. Pensionsskulden för premiepension beräknas för fondförsäkring som det samlade värdet av alla fondandelar. Pensionsskulden för traditionell försäkring beräknas som varje garanterat belopp multiplicerat med ett delningstal.

pensionsunderlag

summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp, dock högst 7,5 inkomstbasbelopp per år.

potentiell BNP

Den nivå på bruttonationalprodukt (BNP) som skulle uppstå i avsaknad av konjunkturella variationer och som på lång sikt är förenlig med en stabil inflation. Potentiell BNP kan inte observeras i data utan är ett resultat av en bedömning. Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP, det så kallade BNP-gapet, anger vilken konjunkturfas ekonomin befinner sig i. Om gapet är positivt befinner sig ekonomin i högkonjunktur och om det är negativt i lågkonjunktur.

premiepension

del av den allmänna pensionen där avgiften, som är 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i fonder.

prisbasbelopp⁹

ett belopp som i den allmänna pensionen bland annat används för att beräkna garantipension. Prisbasbeloppet räknas varje år om med förändringen i konsumentprisindex (juni månad). Det finns även ett förhöjt prisbasbelopp. Det används för att beräkna pensionspoäng och följer också förändringen i konsumentprisindex.

resursutnyttjande

anger i vilken utsträckning ekonomins produktiva resurser – arbetskraft och kapital – används. Vid fullt resursutnyttjande är konjunkturen i balans.

riktålder

ålder till vilken pensionsförmåner och beräkningar knyts. Riktålder fungerar som ett riktmärke för när den allmänna pensionen tidigast bör tas ut. Tidpunkten för när rätten till grundskydden inom den allmänna pensionen kan infalla styrs också av riktåldern.

statlig ålderspensionsavgift

pensionsavgift som betalas av staten. Avgiften är 10,21 procent på pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar, utom sjuk- och aktivitetsersättning. För sjuk- och aktivitetsersättning och så kallade pensionsgrundande belopp är avgiften 18,5 procent.

tidsviktad avkastning

tidsviktad avkastning används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Måttet visar avkastningen på en insättning som gjorts i början av perioden. Hänsyn tas inte till om ytterligare insättningar eller uttag gjorts under perioden. För mer detaljerad information se [bilaga A](#).

tilläggspension

del av den allmänna pensionen som beräknas enligt ATP-systemet. Tilläggspensionen motsvarar tidigare ATP plus folkpension och utbetalas till personer födda före 1938. För personer födda 1938–1953 betalas ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen ut i form av tilläggspension och resterande antal tjugondelar i form av inkomstpension och premiepension. Antalet tjugondelar bestäms av födelseåret. ATP-systemet var ett förmånsbestämt pensionssystem. Tilläggspensionens ATP-del motsvarar 60 procent av genomsnittet av de 15 högsta pensionspoängen och folkpensionsdelen motsvarar 96 procent av ett prisbasbelopp för ogifta och 78,5 procent för gifta pensionärer. Det krävdes 30 inkomstår för oavkortad pension.

traditionell försäkring

försäkring där försäkringsföretaget bestämmer hur försäkringskapitalet ska placeras och som ger någon form av garanti för utbetalningar och möjlighet att få del av eventuellt överskott.

utbetalningsålder

anger den genomsnittliga förväntade kapitalviktade åldern för utbetald pension.

ålderspensionsavgift

betalas av arbetsgivaren via arbetsgivaravgiften och av egenföretagare via egenavgiften. Ålderspensionsavgiften är 10,21 procent. Den tas ut på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomstdelar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

Fotnoter

1. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
2. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
3. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
4. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
5. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
6. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
7. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
8. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›
9. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se ›